ALBERICI GENTILIS

J.C. Professoris REGII,

REGALES

Disputationes tres:

Id est,

De potestate REGIS absoluta.
De vnione REGNORVM Britanniæ.
De vi ciuium in REGEM semper iniusta.

Nunc primùm in lucem editæ.

LONDINI
Apud Thomam Vautrollerium,
MDCV.

12.

Domino nostro Regi,

IACOBO REGI

MAGNÆ BRITANNIÆ,

FRANCIÆ, HIBERNIÆ, &c.

FIDEI DEFENSORI.

Principi

NOBILISS. POTENTISS. SAPIENTISS.

FORTISS. OPT.

AVGVSTISSIMO.

D. N. M. Q. E.

ROBERTVS ALBERICI F. GENTILIS.

DE POTESTATE REGIS ABSOLVTA,

Ad l. 1. de const. princip.

DISPVTATIO I.

QVOD PRINCIPI PLACVIT, LEGIS HABET VIGOREM. VTPOTE CVM LEGE REGIA, QVÆ DE EIVS IMPERIO LATA EST, POPVLVS EI ET IN EVM OMNE SVVM IMPERIVM ET POTESTATEM CONFERAT, &c.]

Inquit lex, QVOD. scilicet vt lex esset, vt ad legem hanc notant Bartolus, ac Iason: & Accursius ad secundum titulum Institutionum. Ne similem argutiolæ Hotomani hîc nos venemur:[a] qui scribit, quod ea, quę nobis cum brutis communia sunt, iuris naturalis nomine cōplectamur, ex definitione illius iuris, quod sit, omnia quod animalia docet natura, ius esset cibum capere, bibere, dormire, currere, & quæ sunt in eodem genere. [b] Atque ego alibi his iocis respondi.

[a] Hot. tit. 2. Inst.

[b] Alb. 3. lect. 1.

Inquit lex, PRINCIPI. & intelligit de Romano: vel propter excellentiam: vel, quia ciuitatis Romanæ iura in libris istis tractantur: vel, quia Romanus est,

qui loquitur. [c] Quum ius ciuile dicitur in his libris: nec additur nomen, cuius sit ciuitatis, ciuile Romanum significatur. Sicuti quum Poëtam dicimus, nec addimus nomen, subauditur apud Gręcos egregius Homerus, apud nos Virgilius. Quod proculdubio ab excellentia vtriusq; est. [d] *Homerus solus appellari Poëta meruit*, inquit quidā[e]. Sed Seneca in distinctione illa subtili ei⁹, quod est; Est, inquit, *quod eminet. Sic Poëta apud Græcos Homerus*. Et sic de Homero alii quoq;. [f] Et Galenus, quod sic nomine poetriæ Sappho apud Græcos significatur: vt leo nomine feræ, alia id genus per excellentiam intelligātur[g]. Et Strabo, quod Pōtus sic. & Quintilian. quod Roma sic. & Steph. quod sic Athenæ. [h] Meritò autem censeas excellentissimum ius Romanum, quod excellentissimum dicit Polybius, & ego ostendi aliquādo in oratione De laudibus eius. *Apud Græcos Homerus, apud nos Virgilius.* Sic attenditur, apud quos loquamur. Ergo, & in quibus libris loquamur. Ergo de principe Rom. verbum legis nostræ accipimus, quod ad Romanos est dictum, in libris legum Romanarum. *Apud nos*, inquit Iustinianus, qui Græcus erat, & in Græcia: intelligit autem de Latinis: quia in sermone Latino loquitur. [i] vt in Miscellaneis explicat eruditissimus Magius. [k] Etiam Euander, *à quo post Itali fluuium cognomine Tybrim diximus.* [l] Attenditur & persona loquentis. atq; ita si rex Anglorū mādet fieri, aliquid secundùm ius intellixisse de suo Anglico censebitur.

c Inst. d. tit. 2.
d Paterc. lib. 1.
e Sen. ep. 59.
f Gal. quod ani. mo.
g Str. lib. 1.
Quin. 8. c. 5.
h Manut. de legi.
i Mag. 1. misc. 8.
k Virg. Æn. 8.
l Alc. lib. 1. de V. S.

Et

Et tamen ſi ciuilis legis aut rex ipſe aut alius hîc in Anglia meminerit, de ciuili Romana, etiã canonica capietur. Sed hoc, quoniam vſu ita inualuit, & eſt receptum, vt illud verbum ita intelligeretur, non de Anglicana: quæ alio nomine inſignitur legis cõmunis, aut lex ſimpliciter appellatur. [m] Ius ciuile etiã va- [m l. 2. de orig. iu.]
riè pro qualibet ipſiuſmet ſpecie capit' apud nos. [n] & [n Ariſt. 5. Eth. 5. vbi Riccob.]
apud Ariſtotelẽ notãter etiã de naturali, τοῦ δὲ πολιτικοῦ δικαίου, τὸ μὲν, φυσικόν ἐστι, τὸ δὲ, νομικὸν, &c. pro omni iure, quo vtimur in republica. Per quas duas rationes defendebam Angli viri Theologi ſermonem, in quo viſus ille nominare de iure ciuili nonnihil, quod eſt de canonico. Sed quilibet poteſt dicere ciuile, quod non eſt naturale, & quod eſt in ciuitate. Et Anglus (vt dixi) nomine ciuilis indigitat etiam canonicum. At ad rem propiùs tamen. Sic igitur & de Romano principe intelligimus illud noſtrorum librorum, [o] *Princeps legibus ſolutus eſt.* Sic alia in his libris. Cæterum interpretes omnes abſq; vlla aptant difficultate hæc principibus omnibus ſupremis: & nos apta cenſemus ſanè. Sed hîc quæſtio incurrit ſtatim, qui iſti ſint, & quales ſupremi principes. Nam ridiculus mihi Baldus hîc eſt, & alii alibi ridiculi, tradendo communiter duos tantùm eſſe ſupremos, papam, & imperatorem. [p] imò plenitudinẽ poteſtatis eſſe in ſolo papa, ſemiplenam in aliis. Et illa diſputatio eſt vaniſſima de imperatore domino totius mundi: & de principibus reliquis, qui imperatori per ius ſubſint, etſi de facto non ſubſint.

[o l. 31. de leg.]

[p Petra de po. pri. c. 3. q. 4.]

[q] Kirchn. lib. 1. legat. in fin.

Nullibi ego, ornatissime[q] Hermanne, hoc scripsi, aut rescripsi, regnum Fräcicum, aut aliud Romano subesse imperio.[r] Ego in libris De iure belli hæc loquor: *Illa quæstio est* NIHILI, *si Romanus imperator possit orbis vniuersi sibi vindicare imperium. Quicquid nostri* NVGENTVR *interpretes. Nam contra alios disputat latè, &* BENE *Didacus Couarruuias: & cōcludit, quod imperator nō agit, nisi ad ea, quæ olim fuerunt imperii: & falsum esse, quod ille sit dominus totius orbis. Nos diximus, quod nec ad ea aget, quæ ante secula fuerunt imperii.* [s] Eandem verò sententiam secutus eram in libris De legationibus. vbi de rege Gallo, & rege Hispano dubitaui, an essent supremi principes: qui in re diuina, & in causa Religionis constituenda superiorem sibi pontificem tenent pontificiq; subiecti viuunt. Quod est proculdubio contra ius supremitatis: quæ custos sub vno tantùm Deo, & assertrix primæ etiã est tabulæ. Felices principes, verè principes, qui nulla vel tantilla in re agnoscunt iurisdictionem peregrinam. nullos ciues suos habent, qui tantilla in re venerentur iurisdictionem peregrinam, siue temporalem, siue spiritualem. Alii non sunt principes supremi: imò nec principes, ante quos alii capiunt locum primum. Supremi sunt, quibus est nullus supra: sed ipsi sunt supra omnes in omnibus. Quod & de rebuspublicis supremis dictum sit, quicquid in vna Romana ineptiant quoque interpretes.[t] vt monui in iisdem libris De iure belli. Atque in his hæsitare non oportet. Illic hæsitetur, dum quæritur, isti supremi quales sint.[u] In qua quæstione

[r] Alb. 1. de iu. bell. 23.

[s] Alb. 1. de legat. 4.

[t] Alb. 1. de bell. 3.

[u] Bod. 1. de rep. 8.

bonam profectò operam, & benè longam nauauit Bodinus. Ille est huic absolutè supremus, qui nihil supra se, nisi Deum agnoscit: nec cuiquam reddere rationem, nisi Deo, habet. Supremitas (inquit) est potestas absoluta, & perpetua: quam Latini maiestatem, Græci ἄκραν ἐξουσίαν, & κυρίαν ἀρχὴν, & κύριον πολίτευμα, Ebræi etiã nomine, quo significent maiorem imperandi potestatem. Si non sit perpetua, non est supremitas, at tantùm supremitatis custodia ad tempus, siue ad certum tempus: vt Romæ fuit dictatura ex optima lege. siue sit illa ad tempus incertum, id est ad beneplacitum dantis: quod minus adhuc est, quàm ad tempus certum. Et vterq; tamen tenet de alieno: cùm princeps teneat de suo. Etiam si ad vitam data supremitas est alicui, adhuc potest is non esse princeps supremus. Tyrannis fuit Syllæ dictatura, in annos tributa septuaginta: Cæsaris perpetua. Etiam in qualitate magistratus tributa, puta legato alicui principis, supremitas illa principalis non est, quam quærimus. quia semper & infra principem ille legatus est. Et hoc igitur supremitatis est, vt nihil supra se vmquam cernat principatus, neque hominem, neque legem. Ergo & absoluta hæc potestas est, & absque limitibus. *Princeps legibus solutus est*, ait lex [x]. & eadem, quod lex est, *quodcunque* placet principi. Et hæc lex non barbara, sed Romana est: id est præstantissima in legibus hominum. Ea autem potestas pro certo est, quam [y] Aristoteles quin-

[x] *Inst. d. tit. 2.*

[y] *Arist. 3. Polit.*

ctā regni speciem dicit, ὅταν ᾖ πάντων κύριος εἷς ὤν. quinctā regni speciem aut alterā potius. σχεδὸν γὰρ δύο ἐστὶν, ὡς εἰπεῖν, εἴδη βασιλείας, περὶ ὧν σκεπτέον. αὕτη τε, καὶ ἡ Λακωνική. τῶν γὰρ ἄλλων καὶ
[z] Arist.3.Pol. 10. πολλαὶ μεταξὺ τούτων εἰσίν. [z] ἡ γὰρ ἐν τῇ Λακωνικῇ πολιτείᾳ δοκεῖ εἶναι βασιλεία μάλιστα τῶν κατὰ νόμον. οὐκ ἔστι δὲ κυρία πάντων. Duas facit summas species: vnam, quæ ligata legibus est: alteram, quæ legibus soluta est. Legibus erant alligati (vt
[a] Diod.lib.1 audis) reges Laconici.[a] Sed Ægyptii maximè: quibus & ambulandi, & lauandi, & cum vxore cubandi positæ olim erant leges. quique etiam accusari poterāt mortui, & conuicti condemnari, nec sepeliri. Quæ recitat Diodorus. & qui, quod aliis regibus voluntas pro lege esset. illi nec nominandi reges, quibus nisi
[b] Tac.ann.4. ex libidine parere soliti ciues.[b] vt reges alicubi tales memorātur. in aliis regib. est princeps noster: quem legibus solutum audimus. quod est potestatis solutę,
[c] Vasq.1.ill. 26. vel (vt loquimur) absolutæ.[c] Atque absoluta pote-
[d] Omph.2.de pot.Princ.2. stas est plenitudo potestatis.[d] Est arbitrii plenitudo, nulli vel necessitati, vel iuris publici regulis subiecta.
[e] Rip.rub.de const. quod ex Baldo acceptum dicunt alii.[e] est potestas extraordinaria, & libera. est illa, quam in Anglia significamus nomine (vt ego quidem existimo) *regiæ PRÆ-*
[f] Decia.2. cons.41. *ROGATIVÆ.*[f] Atque sic interpretes iuris communiter scribunt, esse in principe potestatem duplicem, ordinariam adstrictam legibus, & alteram extraordinariam, legibus absolutam. Atque absolutam definiunt, secūdum quam potest ille tollere ius alienum, etiam magnum, etiam sine caussa. Et verò sic sit, si

idem

idē πάντων κύριος εἷς ὤν.[g] Ius dominationis (inquit frater meus) definimus, vt ſit ſuperior quędam ratio, atque ius, derogans alicui iuri vſitato, atque communi. Atque de hac abſoluta poteſtate ſic plura ſunt apud noſtros.[h] Quod abſoluta poteſtas eſt in principe. & ideo liberum eiuſdem perſonæ conuenit arbitrium. quod in principe eſt ſedes libertatis.[i] quod de plenitudine poteſtatis non licet diſputare. quod de plenitudine poteſtatis facienti nemo dicit, *Cur ita facis?* ſcilicet ſit tum voluntas pro ratione, &c.[k] Et de principe temporali ſic docent optimè. quicquid de ſeſpirituali protulerit papa peſſimè: quod in ſpirituali eſt Dei ſolius.[l] Princeps eſt Deus in terris. eius poteſtas maior eſt, quàm quę olim fuit patris in filium, domini in ſeruum. Et princeps dicitur, & eſt dominus. Eſt dominus poteſtate:[m] non vt alii domini appellantur gratia honoris, amoris, vrbanitatis.[n] Dominæ vocātur mulieres, quibus viri blandiuntur. vt dicebat Epictetus. Vnde & ipſæ ſe ſic vocant. quod legis apud Ouidium in epiſtola Laodameiæ ad maritum Proteſilaum. & tamen vxores ita vocari à viris nō debent.[o] imò enim illæ ſubſunt maritis: & dominos eos vocant. Niſi & hac ratione tuearis mulieribus iſtam appellationem, quod vaſi infirmiori tribuendus ſit honor. Audi.[p] Mulier viro in Ægypto dominari dicitur, profitentibus in dotis confectione viris omnib⁹, eſſe vxoris arbitrio parendum. Vrbanitatis verò &

[g] *Scip. de pri. Rom.*
[h] *Soc. l. imperium.*
[i] *Bal. Ang. Iaſon hic.*
[k] *Bol. Conſ. 6*
[l] *Fulg. Conſ. 144.*
[m] *Sym. ep. no.*
[n] *Iaſ. l. 11. de leg. 1.*
[o] *1. Petri 3.*
[p] *Diod. l. 1.*

moris gratia salutamus, resalutamus quosuis isto nomine. *Quomodo obuios, si quando nomen non succurrit, dominos salutamus*, scribit Seneca in epistolis.[q] & Martialis, *Cum voco te dominum, nolo tibi, Cinna, placere. Sæpe etiam seruũ sic resaluto meum.* Ceterùm in principe nomen est potestatis, & huius quidem, quam plenam dicimus, & absolutam. [r]Itaque qui primi fuerunt Romæ principes, etsi poterant videri re vera domini, vitabant valde tamen domini nomen, veluti cõtumeliam, ac maledictum: non vitaturi, si esset nomen solius honoris, aut moderatæ potestatis. Augustus, ne à liberis quidem suis se sic appellari passus.[s] Etiam, si principatus, & libertas res sunt dissociabiles: magis erunt dissociabiles libertas, & dominatio. hæc enim duo dicũtur à Plinio diuersa per naturam. vt recitat frater meus cum illo Ouidii de Augusto ad Romulum, *Tu domini nomen, principis ille tenet.* Et sic alia multa sunt. [t]Imperator pro potestate agit omnia, nemine audente, aut valente rationem ab eo repetere. vt etiam sic habent scriptores priorum temporum. Sed (vt dico) & alia sic: quæ & mox affero. Attuli alia in disputatione scholastica huius argumenti de principis potestate in res singulorum. Neque omnia illic fucata sunt. [u]Vt irascatur nimiũ Balduinus, dum ait, nimis esse putidum, quod fatui interpretes, qui, iurisprudẽtiam esse artem gnathonicam, putant, rancidam suam cantilenam, *Omnia esse imperatoris*, repetunt ex lege Iustiniani in titulo Codicis

[q] Mart. 5. 58.
[r] Suet. Aug. 53. Tyb. 27.
[s] Tac. Agric.
[t] Phil. de lega.
[u] Baldu. Inst. 1.

dicis *de quadriennii præscriptione.* Addit, & scire se, quid ex Seneca, quid ex Ambrosio quoque proferrent: fatuis tamen hominibus se non tribuere tantum, vt eorum caussa ad illam disputationem excurreret. Benè tibi sit, Balduine. [x] Cuiacius tamen his omnibus, & Hotomanus respondent. Ad legem Iustiniani, quod loquatur in fiscalibus, & patrimonialibus principis. Et hoc post videbimus. Nunc, quod non benè respõdent ad Senecam, & Ambrosium. Senecæ, de iure ciuili dicenti, omnia regis esse, etiam quæ sibi quisque priuatus habet, & possidet, respondent de eodem Seneca, itidem dicente, regẽ imperio possidere omnia, singulos autem dominio. Atque addit Cuiacius, itaque regem non esse dominum: quia dominium esse in solidum non possit duorum. Et responsioni ego respondeo, non posse idem dominium sanè esse apud duos in solidum, sed diuersum posse: directum, & vtile: imperiale, & priuatum: vniuersale, & particulare. Sic Hotomanus ipse, regis esse omnia, vt vniuersa, non vt singula. [y] & ipse Seneca, quod ad reges potestas omnium pertinet, ad singulos proprietas. ad reges pertinet vniuersa possessio eorum, quæ in singulos dominos descripta sunt, quæque habent singula possessorem suum. *Aliter reipublicæ sunt agri, aliter priuatorum. Num quid dubium est, quin seruus cum peculio domini sit? Dat tamen domino suo munus. Non enim ideo nihil habet seruus, quia nihil est habiturus, si dominus, illum habere, noluerit.* Sic illi non

[x] Cuia 15. obs. 30. Hott. ill. 1.

[y] Sen. 7. de ben.

reſpõdent Senecæ. Et quod idẽ ſcribat Hotomanus, reſponderi potuiſſe ab Ambroſio commodiùs cõtra imperatorem ſic de templo, & rebus ſacris: Imò etiã eſt vanius. [z] Siquidẽ templorum, & reliquorum eiuſmodi omnium dominus pro certo eſt imperator. vt oſtendi in libris De iure belli. Certiſſimè eorũ eſt adminiſtrator, & arbiter magis, quàm vllus Epiſcopus. Et quod Hotomanus affert, ſancta iſta dominio eſſe ſubiecta nullius: id verum quidẽ eſt, nullius priuati. at dominio, ſiue adminiſtrationi liberæ ſunt ſubiecta principis, ſicut & alia publica, [a] quorum pars ſunt hæc quoque ſacra. Bodinus porrò inquit, quod principes domini omnium ſunt iure dominationis ſupremę. Et id eſt, quod nos dicimus, extraordinaria illa poteſtate. Atque de iſto rerum dominio in ſcholaſtica diſputatione illa. Generaliter verò ad poteſtatem hanc principis, quam abſolutam contẽdimus, addẽdum eſt, hoc ita à nobis proponi, his qui ſimpliciter, & plenariè ſubditi ſunt: non autem his, qui veniſſent in deditionẽ certis fœderibus, vt quia reſeruaſſent ſibi ſuas leges, & priuilegia. [b] nam iſti quantum ad plenitudinem poteſtatis, non dicuntur ſubditi. quod poſt alios declarat Alciatus. & de his non ſubditis tradit exemplum in ciuitatibus Germaniæ imperialibus, & in parte maiore pontificiæ Italicæ ditionis. Nos notare exemplũ in prouinciis Germaniæ inferioris libenter ſolemus: quæ iam annos

z Alb. 3. de iu. bel. 6.

a l. 1. de iuſt.

b Alc. 4. conſ. & 3 præſ. 8.

plurimos

plurimos pugnant ſua pro libertate contra illam plenitudinem poteſtatis.[c] Pro qua libertate aduersùs eandem dominationem, & aduersùs eandem domum Auſtriacam pugnarunt Heluetii itidem diu, ac feliciter. Nam nos, imperii pontificii homines, ſerui facti ſumus ſeruo ſeruorũ. Dormit autem, ille olim Italiæ Brutus, Aſculum nobile: quo principe populi Italici non in diſſimili cauſa induerunt arma contra Romanos. Magiſtratus nec habent vlli iſtam plenitudinẽ poteſtatis. etſi illis aliquãdo populus poteſtatẽ mandet abſolutam. hoc enim in qualitate magiſtratus intelligitur, vt dicebam[d]. &, quod ordines vnitarum prouinciarum Belgii reſponderunt aliquando, additum ſit, diſtinguendi, diſcernendique cauſa magiſtratum iſtum ab iis, qui obligantur certis mandatis: vtque maior inde compararetur obedientia, ac reuerentia ad faciliorem rerum executionem: non vt ſummum imperium prorſus contraderetur.[e] Iſti illi ſunt, quibus leges, & Philoſophi permittunt non iudicare ſecundùm iura, at ſecundùm propriam mentem. Verùm nunc tandem audiamus, quid nonnulli contra noſtra ſupradicta de vi poteſtatis principis abſolutæ ferant[f]. Vaſquius contrà diſputat, & fatetur tamen illa recepta communiter.[g] Alciatus maledicit: & quod geſta per clauſulam ſupremę poteſtatis, non per viam iuſtitię, ſed quia ſic placuit principi, & nemo potuit dicere

c Sim. de rep. Helu.

d Demetr. lib 13.

e l. 12. vbi gl. & Auth. nodie. G. de iud. Ariſt. 2. Pol.

f Vaſq. 1. ill. 5. & 15.

g Alc. d. cõſ. 5

illi, *Cur ita facis?* nihil ſit aliud, quàm violentia, quæ vocabulo honeſtiore à doctoribus appelletur poteſtas ſuprema.[h] Alibi etiam ſtomachatur, quod vbique laqueos tendant ſatrapę, hallucinentur theologi, adulentur iuriſconſulti, atque perſuadeant, omnia principibus licere, ſummamque eorum, & liberam eſſe poteſtatem. & in eandem ſententiam alii nonnulli. Nunc tamen argumententur.[i] Vaſquius, quod omnes omnino principatus ſint ob publicam ciuiũ vtilitatem, non ipſorum regnantium. De quo ſibi fundamento conſtituto conſtruit plurima, deſtruit plurima, quęſtiones (quod gloriatur) conficit quamplurimas Hiſpanus. Attamen fundamentum falſum eſt in principatibus, qui ſunt per vim parti. & neque verum in totum eſt in aliis, qui per populos inducti ſunt.[k] immo enim & honor principibus, qui eligebantur, debitus virtutibus ipſorum tribuebatur. Platonicæ reipublicæ cuſtodes ſunt iſti, quos Vaſquius cũ fundamento hoc ſuo ſibi imaginatur, nobis principes fingit: quorumque tenere locum nemo velit. Aut num ineptimus, & putamus, reges noſtros eſſe veluti medicos[l], quorum eſt imperium gratia illorũ tantùm, qui ſub ipſorum ſunt manu medica? Et quid ſi tamen ſola ſubditorum vtilitate ſint omnes omninò ordinati principatus? Ergo plenitudo poteſtatis nõ eſt? Negatur hęc negatio. quoniam ad vtilitatem ſubditorũ etiam pertinet, vt ea poteſtas principi ſit. quod

h *Alc. l. 111. de V.S.*
i *Vaſq. 1. ill. 1.*
k *Diod. lib. 2.*
l *Ariſt. 3. Pol. 4.*

quod & ad aliud argumentũ dicam.[m] Secundum autem nunc eſt argumentum, quod ea poteſtas ſolius Dei ſit, alteri non communicabilis. Cui nos itidem argumento reſpondemus, non fieri principem Deo parem ab illa, quam aſſerimus principi, poteſtate abſoluta. Nam adhuc eſt princeps ſub Deo, & legibus Dei tenetur. Ad ciues dicimus poteſtatem principis abſolutam. Deus ſimpliciter abſolutæ poteſtatis, nec vllis aut ſuis, aut naturæ, aut gentium obſtrictus legibus. Princeps ſecundum quid abſolutus: nec abſolutus legibus Dei, naturæ, gentium. [n] Princeps, inquit Baldus, ſupra ius, ſcilicet ciuile: infra ius, ſcilicet naturale, & gentium. Non ſupra diuinum ius: vt idem ſcribit hîc, & Bartolus, & Angelus. Ligatur princeps & lege contractus: vt hîc idem, & Iaſon. [o] Et ego de omnibus tradidi ante hoc tempus non vno loco. Quæ tradita & ſic ſunt accipienda cum iſta communi diſtinctione, vt ſit princeps infra leges alias, ſupra ſit ciuiles. Et qui etiam dicat tamen[p], *Licèt ſeruiant ædes meæ: ei tamen, cum quo agitur, non ſeruiunt. quantum enim ad eum pertinet, liberas ædes habeo.* quod veluti prouerbiale eſt inter nos carmẽ. [q] Sũt feudatarii principes ad ſubditos abſoluti principes: & iidẽ ad dominos feudorũ nõ ſunt abſoluti. Atque ſanè ſunt omnes principes tanquam feudatarii Deo.[r] Cui reddere rationem de imperio ſuo debent, quem vnum habent iudicem, *&c.* Sed de ciuilibus hominum legibus quæſtio eſt noſtra. Et ita ad

m *Reueillematin, dial. 2. Hot. ill. q. 1.*

n *Bal. 4. cõſ. 269.*

o *Alb. 1. de iu. bel. 16 & 23. & lib. 3. c. 15.*

p *l. 4. ſi ſer. vind.*

q *Ceph. conſ. 539. Petra de po pr. c. 3.*

r *c. 39. 23. q 4. Chaſſ. 5. cat. 24.*

argumentum secundum. Profertur tertium, quod nō reperiatur vsquam populus adeò amens, qui tantam vmquam detulerit principi potestatē. imò populus semper posuerit aliquas principibus leges, quas vltra eis progredi non liceret. Quod itidem est argumentū falsum. vt antea ostensum de Aristotele est. Cui adde

s Bod. 2. de rep. 2.

Bodinū peritissimum[s], qui hodieq; dominatus in Asia, Africa, Europa ostēdit, sicut dominorū in seruos. Doctus princeps contendit, & talem fuisse regē Ebræorum. de quo audit scil. illa, [t] *Hæc erit ratio ipsa regis, q regnabit sup vos. Filios vestros accipiet,* &c. in primo Samuelis. Huic tamē exemplo replicauerint alii, de tyranno ea scribi, non autē de iusto rege.[u] Et ita etiam Bartolus noster de Sanctis (vt ipse ait) doctoribus. Et quod de bono, ac recto rege traditū sit aliter in lege, [x] quę per Moysen allata est: & à qua Samuel non dissensisset.[y] Etiam legimus, quod Samuel postea sistit regem coram Israële: & ius regni eloquitur, quod & in aliquo libro descripsit. q non exstat liber. Sed verū est tamen, nihil fuisse in eo diuersum à lege Moysis morali, hoc est, omnium & temporum, & populorū. Quæ enim fuerint legis iudicialis, id est, peculiaria regni illius, ea nec fuit necesse seruare, nec ante dictæ rationi regis eadem fuisse suspiceris. Vt enim alia mittam,[z] quî tacuisset de ea ratione Rechabamus? huius seniores, & iuniores cōsiliarii omnes siluissent, quum Israël à duro iugo leuari se vellet, & conclamaret [a]? Quî Achabus, & Jezebela

t 1. Sam. 8.

u Bar. de regimi.

x Deut. 17.

y 1. Sam. 10.

z 1. Reg. 12.

a 1. Reg. 21.

zebela (quod alii notant) magno pretio, maiori dolo, maxima infamia cupierint Nabothi vineam, quam per verba legis, *vineas vestras accipiet*, potuerunt habere? Si fuisset eiusmodi rex ille Ebræorum, rectè responsum argumento foret præsenti, quo negatur quemquam vllibi eiusmodi fuisse regem: etsi non esset etiã euictum, quod & eiusmodi esse alibi rex deberet: Quia iudicialis ea ratio sit. Nec tamen non video, cur secundùm propositum docti principis rationem eam non accipiamus, quæ subditos illos constrictos regi tenuerit. Ecce enim ipsi aiunt ad Samuelem, *Pone nobis regem, sicut omnes gentes.* Atque reges gentium tales erant proculdubio, quibus esset pro ratione voluntas[b]. Reges gentium barbararum tales dici cognouimus. & Ebræos ab omnibus habitos in barbarorum fuisse censu. Etiam (quod cõsiderat doctus princeps) adquiescit Israël rationi. Ergo fuerit Israëli rex sanè talis, qualem exprimit ratio, accipit rationis adprobatio: non talem, qualem Moyses ostendit, sed qualem Ebræi ipsi voluerint. Et ita defendi potest disputatio docti principis.[c] Atque noto, quemadmodũ Fulgosius itidem noster cũ docto principe tradit de potestate hac regis absoluta in priuatorũ res per hũc locum Samuelis, *Hæc erit ratio regis*, &c. Quamquã docti principis disputatio illinc nõ tã est pro regnandi, quàm pro parendi iure. de quo parendi & nos disputationẽ cõfecimus. Et tu distingues sanè, vt sic lex Moysis

[b] *Plut. apoph. Diod. lib. 2.*

[c] *Fulg. d. 144*

sit ad regem, lex Samuelis ad populum. illa instruat regem, ista populum. Et sic responderis ad ea, quę cōtra tulimus de Rechabamo, & Achabo: quod de iure regnandi cum haberent dicere., siluerunt de iure parendi. Etiam siluerunt de ea ratione Samuelis, quia fortè nec sit semper illi rationi locus, & in casibus illorum regum non erat. Etiam, quod non omnia sint relata in scripturam, quæ illis in quæstionibus acta, dicta sunt. vt id respondet Martyr in casu cæsi Adoniæ. & is scripturæ mos est, pauculis perstringere narrationes. Etiam intelligimus, nec tacuisse Rechabamum de ea ratione, qui vim minitatur, *Ego superaddam iugo vestro*, &c. Quod si legem non citat Samuelis: nec citauit Moysis populus. Sunt porrò ad locum Samuelis aliæque interpretationes duæ. [d] Alia Melanchthonis, quę flectit, atq; mollit dura illa, & aspera Samuelis ad tributa, ad alia onera realia, personalia, quib. reges onerant subditos solenniter, & iustè. [e] Est alia Lyrani: cuius nostrique meminerunt: quod ea sic ratio sit pro tempore necessitatis. De quibus nunc verbum non addo. Satis namq; feci argumento, qui docui, absque hoc quoque Ebræorum alios fuisse reges potestatis solutæ. Quamquam & imperfectum argumentum est: quod non de populis includit, qui vi capti, ac bello sunt. & qui quidem pro victoris voluntate parere habent, non pro sua ipsorum lege vlla, quam nec ponere vllam valent. Et ita de captis bello respon-

d *Melanth. Ethic.*

e *Chass. 5. cat. 24. & 35.*

respondet etiam princeps doctus: & in suo regno notat, quod vi partum inque bonis, inque personis fuerit à Fergo Hiberno, à Guilielmo Nortmanno, progenitoribus suis. Quartum sequitur argumentum in Romano principe, de quo quæstio est nostra, quod non habeat talem potestatem: quoniam nec ipse talem habuerit, qui principi dedit potestatem populus. [f] *Nemo dat, quod non habet: nemo debet melioris conditionis esse, quàm auctor suus*, &c. [g] Adde huc tu, quod idem populus Romanus nunquam vsus dicitur ea plenitudine, aut clausula ea plenitudinis potestatis. Vt de Baldo acceptum alii scribunt. [h] At etiam responde de eodem Baldo, quod imò ea potestas, & ea clausula his includitur legis nostræ verbis primis, QVOD PRINCIPI PLACVIT. [i] Et quod, ex non vtendo ius nõ perditur, non ostenditur, ius non fuisse vtendi. Ostende autem ius istud clarè. [k] *Nobis Romulus, vt libitum, imperitauerat*, ait Tacitus. [l] *Reges omnem potestatem habuerunt. Omnia manu à regibus gubernabantur*, scribit Pomponius noster. [m] Quid est manus? Potestas non adstricta: vt nouissimè declarat frater meus. Vis, iuri, & legibus opposita: vt habet Cuiacius ad Pomponium. Arbitrium: vt ad eundem tradit Accursius: & quod alii, *arbitria principum pro legibus erant*. [n] Regum arbitrio lites dirimebantur: ait Dionysius. Est potestas imperatoris. quod & adsumptum ideo est nomen huic potestati significandæ. Hæc potestas est, quam habebant in bello duces. quę fuit ab-

f *l. 54. 120. 160. 175. de reg. iu.*
g *Rip. rub. de const.*
h *Bal. de pa. Co.*
i *Ias. l. 3. de con. pri.*
k *Tac. ann. 3.*
l *l. 2. de orig. iu.*
m *Scip. 1. de iur. 1.*
n *Dionys. lib. 10*

sit ad regem, lex Samuelis ad populum. illa instruat regem, ista populum. Et sic responderis ad ea, quę cõtra tulimus de Rechabamo, & Achabo: quod de iure regnandi cum haberent dicere, siluerunt de iure parendi. Etiam siluerunt de ea ratione Samuelis, quia fortè nec sit semper illi rationi locus, & in casibus illorum regum non erat. Etiam, quod non omnia sint relata in scripturam, quæ illis in quæstionibus acta, dicta sunt. vt id respondet Martyr in casu cæsi Adoniæ. & is scripturæ mos est, pauculis perstringere narrationes. Etiam intelligimus, nec tacuisse Rechabamum de ea ratione, qui vim minitatur, *Ego superaddam iugo vestro*, &c. Quod si legem non citat Samuelis: nec citauit Moysis populus. Sunt porrò ad locum Samuelis aliæque interpretationes duæ. [d] Alia Melanchthonis, quę flectit, atq; mollit dura illa, & aspera Samuelis ad tributa, ad alia onera realia, personalia, quib. reges onerant subditos solenniter, & iustè.[e] Est alia Lyrani: cuius nostrique meminerunt: quod ea sic ratio sit pro tempore necessitatis. De quibus nunc verbum non addo. Satis namq; feci argumento, qui docui, absque hoc quoque Ebræorum alios fuisse reges potestatis solutæ. Quamquam & imperfectum argumentum est: quod non de populis includit, qui vi capti, ac bello sunt. & qui quidem pro victoris voluntate parere habent, non pro sua ipsorum lege vlla, quam nec ponere vllam valent. Et ita de captis bello respon-

d *Melanth. Ethic.*

e *Chass. 5. cat. 24. & 35.*

respondet etiam princeps doctus: & in suo regno notat, quod vi partum inque bonis, inque personis fuerit à Fergo Hiberno, à Guilielmo Nortmanno, progenitoribus suis. Quartum sequitur argumentum in Romano principe, de quo quæstio est nostra, quod non habeat talem potestatem: quoniam nec ipse talem habuerit, qui principi dedit potestatem populus. [f] *Nemo dat, quod non habet: nemo debet melioris conditionis esse, quàm auctor suus*, &c. [g] Adde huc tu, quod idem populus Romanus nunquam vsus dicitur ea plenitudine, aut clausula ea plenitudinis potestatis. Vt de Baldo acceptum alii scribunt. [h] At etiam responde de eodem Baldo, quod imò ea potestas, & ea clausula his includitur legis nostræ verbis primis, QVOD PRINCIPI PLACVIT. [i] Et quod, ex non vtendo ius nō perditur, non ostenditur, ius non fuisse vtendi. Ostende autem ius istud clarè. [k] *Nobis Romulus, vt libitum, imperitauerat*, ait Tacitus. [l] *Reges omnem potestatem habuerunt. Omnia manu à regibus gubernabantur*, scribit Pomponius noster. [m] Quid est manus? Potestas non adstricta: vt nouissimè declarat frater meus. Vis, iuri, & legibus opposita: vt habet Cuiacius ad Pomponium. Arbitrium: vt ad eundem tradit Accursius: & quod alii, *arbitria principum pro legibus erant*. [n] Regum arbitrio lites dirimebantur: ait Dionysius. Est potestas imperatoris. quod & adsumptum ideo est nomen huic potestati significandæ. Hæc potestas est, quam habebant in bello duces. quę fuit ab-

f l. 54. 120. 160. 175. de reg. iu.
g Rip. rub. de const.
h Bal. de pa. Co.
i Iaf. l. 3. de con. pri.
k Tac. ann. 3.
l l. 2. de orig. iu.
m Scip. 1. de iur. 1.
n Dionys. lib. 10

solutta, & maxima.[o] vt de Homeri Agamemnone Aristoteles exponit[p]. Solius ducis, indicta causa, absq; prouocatione fuit potestas vsq; ad mortem. quod ad Romanos singulariter notatur. [q]Hanc principib9 Rom. absq; velamento vllo fuisse ætate Vlpiani, auctoris nostrę legis, Budęus etiam annotauit: quam & vocat παμβασιλειαν, regnũ numeris omnibus dominationis absolutũ: & quinctum illud interpretat᷑ regni genus apud Aristotelẽ, quod ante attulimus.[r]Imperiũ summę dominationis: vt loquit᷑ Tertullianus, fratri meo relat9. [s]Etiã alii nostri interpretes sic post Budęũ. Sed nec soli reges, & imperatores, verùm etiam respub. vsa est illa potestate. [t]Dictatura potẽtior dominatione legitima. maior potestate regia. Senatus eo incõsulto vtebatur ista potestate, quo mãdabat consulibus, viderent, ne quid respub. caperet detrimenti[u]. Etiam in socios summum, plenum, regium imperium cõcedebatur. Et ita ad argumentũ: si cõcedimus imperiũ à populo datũ fuisse. [x]Sed Bodinus ait, nõ esse valde verisimile, vt populus dederit potestatem principi, quã iamdudum perdiderat.[y] Et in re simili apertiùs Hotomanus, nihil obtusius dici posse, quàm quod populi potestas propter ciuium copiã ad senatum translata sit. quod tamen non vno loco dicitur legũ nostrarum. Imò enim (inquit Hotomanus) Cæsarũ astutia, & calliditate id fiebat: qui senatus in augẽda potentia seruiebant suæ. Et arcana hæc tum imperii erant, id

est

o Arist. 3. pol. 10.
p App. 3. ciuil. Dionys. 2. Lips. 5. de mil. 18.
q Bud. d. l. 31.
r Tert. apol. 24.
s Decia. 2. pr. 25.
t Dionys. lib. 5.
u Cuia. d. l. 2. Scip. 1. de iur. 5.
x Bod. 5. de. rep. 8.
y Hot. tit. 2. Inst.

est ([a] vt ante annos viginti definiebam) rationes, & consilia, quæ dum maximè inducunt, firmantve tyrannidem, hanc protinus, maximeq; tegunt. Voluerunt principes velut à populo capere regnandi potestatē, quem omni exuerant potestate, vt eundem haberet ad seruitium omne proniorē, qui & auctor suæ seruitutis exstitisset. De ciuitatibus autem liberis in Italia, de quibus mouet Alciatus, sic quoque dixeris, eas cum ipsa ciuitate principe liberas esse desiisse.[a] Dixi aūt alibi de his ciuitatib. quę ob causas esse liberę desierūt.[b] Sic autē & frater, quod iure Romano, & more illius imperii ciuitates omnes & subditę, & loco priuatorum essent. Quod nos etiam alibi scribimus.

Quinctū argumentū cōtra nos moueat à nobis per verbū *Placet*, quo vtitur lex,[c] & quod non significat absolutū quidquam, at arbitrium boni viri: quod res est valde regulata. Verùm & à nobis respondet primùm cum Hotomano, esse ridiculum hoc loco quærere, quid *Placiti*, (à verbo hoc *placet* dicuntur principū placita) nomine intelligat. vtrum quodcunq; ad libidinē, an quod de concilii sui sentētia constituūt principes. queadmodum placita Philosophorum dicebātur, de quibus re diu quæsita, & disputata cōuenerant. quasi verò nō omnia tyrannorū edicta legis vim obtineāt. Non enim Philosophorum more Iustinianus quęrit, an legis nomine digna sint: sed hoc simpliciter adfirmat, legis vim obtinere. Quæ Hotomani prudentiùs

[a] Alb. 1. de iu. bel. 9.

[a] Alb. 3 de iu. bel. 10.

[b] Scip. 3. de iur. 22.

[c] Alb. 1. de iu. bel. 17. Decia 1. cons. 52.

dicta sunt, quàm aliorum, & Iasonis hîc, qui hîc præterea desiderant æquitatem, ac rationem naturalem. QVOD PRINCIPI, inquit lex. Non igitur necesse, [d] l.8.C de leg. adhibuisse consiliarios, inquit Castrensis. [d] Humanũ Bod. 5. de repub.8. dicit lex alibi de adhibendis consiliariis. Vt itaq; ostẽdat non necessariũ. QVOD PRINCIPI PLACVIT, inquit lex. Sufficit pro ratione voluntas, inquit Angel⁹. Et verba illa (inquit Bodinus) rescriptorum, placitorum, *Ita nobis placet*, apponuntur ita, vt ostendat princeps, à se pendere vim, non à ratione. Potestas scilicet [e] Fely.c.1.de Spons. imperii est, quæ vim habet. [e] Rationabilitas, iustitia quantacunque, etiam aperta, nihil operatur sine potestate. Et operetur igitur ad iustitiam legis, at nõ ad vim conferat. Atq; ita hîc sit verbum *placet*, notando loco, vnde est legis vis: non illi eidem loco circũscribẽdo, & angustando. hoc enim Iustiniano (vt dixi) nõ est in quæstione. PLACVIT dictum est pro *decreuit*, & PLACITVM pro *decretum*, ab hominibus Græcis: ait Hotomanus. At etiã responde, quod & nos facimus hãc potestatẽ principis immẽsam, & supra omnes leges scriptas sub boni arbitrio viri. vt nunc respondeo [f] l.2.de Ori. iu. ad aliud argumẽtum. Quod sextum sic est [f]: Populus eam potestatem transtulit, quâ commodius regi pos- [g] Alc.d.cõs.5. set. Sed hæc non est ea suprema, quam nos dicimus, *Sic volo, sic iubeo*: at ordinaria legibus directa [g]. Ita Alciatus. Adde illa Aristotelis: Μοναρχία δ᾽ ἐστὶ κατὰ τοὔνομα, ἐν ᾗ εἷς ἁπάντων κύριός ἐστι. τούτων δὲ μὲν κατὰ τάξιν τινὰ Βασιλεία. Ἡ δὲ

ἀόρι-

ἀόριστος, τυραννίς. At nos respondemus, negando illa negationem, quod hæc potestas, qua commodiùs regi populus possit, non sit illa, quã nos dicimus. Est & ordinaria, & etiam illa extraordinaria. Et sic diximus duplicem hanc potestatem in principe. Regitur scilicet populus aliquando per extraordinariam commodiùs. Pulcrè Justus Lipsius in Politicis, Heluetios, mitis ingenii homines, p Deum liberatos iugo principis: Florentinos, indomiti ingenii homines, sub vnius dominatum adactos esse. Hæc potestas illa est extraordinaria, quâ populus ille, ceruicis durissimę, & naturæ inquietissimæ, nũc regitur pacatiùs, quàm vmquam potuerit antea[h]. Tyrannicum est (inquit cum Plutarcho noster Bartolus) quod princeps custodiam sui non suis, sed dat exteris. Et tamen, quod hoc idem possit esse iustum: si populus indomitus sit, cui iustus dominus non possit fidere. Tyrannicum (ait) id est, quod in tyranno solens, & ordinarium est, in domino iusto extraordinarium, & casuale. Et sic alia Bartolus plura facit principis iusti, quæ sunt tyranni communiter. Viros excellentes tollere, sapientes abigere, studia exterminare, delatores habere, bella sectari, id genus alia dicit ille tyrannica: sed & posse aliquando etiam esse iusta[i]. Viros excellentes tollere iustum, vel per ostracismum. Nam, vt sæuias vlteriùs ob hanc tantùm causam, nullus dixerit nullus probet,[k] quod in Sorani, & Thraseæ cæde Neronem fe-

[k] Bar. de tyra.

[i] Arist. 3. Pol. 9.

[k] Tac. ann. 16.

cisse scribit Tacitus, vt virtutem ipsam excindere
l Vict.Pol.5. concupiscas.[l] verè enim contrarium voto tyrannorũ,
vt alius summũ eiusmodi teneat locum honoris plenissimi, quem ipsi soli volunt: vt ad hũc Thraseæ casum notat Victorius in Politicis Aristotelis. Sed, quod sæuiant propterea, id certè iniustum est. Idem Victorius, quod more Romano, qui plerunque reges vocabant iniustos principes, & tyrannos, dixerit Sallusti⁹, *Regibus bonos, quàm malos suspectiores.* Si accedat causa, etiam vlteriùs sæuietur in excellentes istos. Delictis (inquit aliquis) ignosci priuatis, & communibus propter benemerita: sed non maximis, & spectantibus statum reipublicæ. Vt sic Manlio Capitolino non ignoscitur: at de eodem saxo datur neci, vnde præ-
m Liu.lib.6. cipites ipse dederat Gallos, & vrbem seruauit.[m] vir ad id, qui decora pacis, ac belli plura non commemorarit tantùm, sed protulit etiam conspicienda, spolia hostium cæsorum ad triginta, dona imperatorum ad quadraginta, in quibus insignes duas mu-
n Io.And.c. rales coronas, ciuicas octo.[n] Cæterum de offensio-
1.de con.insid nibus erga dominum non est compensatio ad seruitia eidem impensa. Et hæc Bartoli tamen non mî animus prosequi. Etiam alia possunt esse iusta, quæ Bartolus simpliciter tyrannica facit. Scilicet sunt subditi quidam regendi sic virga ferrea, qui non cedunt feru-
o Str.lib.14. læ.[o] Et legi aliquando (nunc liber non est ad manum) apud Strabonem de eo, qui ꝓ reipublicę vtilitate agebat

bat tyrannicè quemadmodum malum esset pernecessarium: nam neque viui posset cum illo, neq; sine illo. Id de habenda vxore dixerat alius. Ego de his nũc non tracto. Potestas hæc illa est, de qua tracto. & quam fateor, esse pro arbitrio, id est, ꝑ voluntate boni viri. Sed hunc ipsum bonum virum affirmo principem. Atque sanè nostri sic: [p] *Licèt princeps habeat plenitudinem potestatis, debet illa iustè vti. aliàs esset plenitudo tempestatis.* [q] *Et clausula, De plenitudine potestatis, intelligitur de potestate bona, & laudabili,* &c. [r] Non est ea potestas ad malũ, & ad iniuriam. hoc verum, Vasqui, est. illud verum non est, quod in principe legitimo non sit. nisi tu legitimum dicis, non solutum nostrum, sed principem legibus alligatum: de quo nos nũc nõ disputamus. [s] Etiã illud dare possumꝰ aliis, & doctori meo, Thobię Nonio, principẽ nec de plenitudine potestatis posse priuare subditos dominio rerũ suarũ sine causa iusta. qcquid de aliis doctoribus cõtrariũ antea posui. Sed sic dicimus, de hac tamen causarũ iustitia censere, id esse arbitrii principis absoluti. In quo sit differẽtia cũ principe altero, cuiꝰ arbitrii nõ est, iudicare de causis, at ex legib. iudicare habet. Hęc ratio hunc à nostro distinguit. Alioqui etiã magistratus cũ causa iusta priuat nos dominio rerũ. Quę ad sextum argumẽtum. Septimũ est itidẽ in Romano principe: sed de quo idem in aliis supremis cõstituimꝰ: vt à principio exposui. Ille ([t] inqũt) princeps solutus nõ est lege Falcidia, Voconia, Glicia,

[p] *Dec. 1. cõs. 25.*
[q] *Bal. 1. cons. 245.*
[r] *Vasq. 1. ill. 5. & 15.*
[s] *Non. cõs. 89*
[t] *Cuiac. 15. obs. 30.*

aliis quibusdam. Tu retorque: Ergo solutus est aliis omnibus per legem dicentem, *Princeps legibus solutus est*: cùm exceptæ non nisi quædam legantur, quibus solutus non est.[u] Etiam responde illa Baldi: *Ex honestate princeps non debet detrahere Falcidiam. quia donare consuevit. Nam PROPRIE PROPRIUM principis est, quod debet esse liberalis & gratiosus*.[x] Respondet Bodinus de Voconia lege in casu notato Augusti, quod is petierit à Senatu legis huius dispensationem, vt melius firmaretur, quod vxori dedisset: vel quia nec supremus princeps ille esset. Tu dic, vana hæc oblectamenta libertatis indulgere Augustum consueuisse, & principes solere semper plurimos indulgere talia. Etiã arcana dominationis illa: & isthic tamen in lege Voconia, & similibus leuissimis ridenda, & ludibriosa: ineptissima, quæ in istam disceptationem de suprema potestate principis adducantur.[y] Dic cum interpretib. nostris ad omnia eiuscemodi generaliter, quod sint illa accipienda omnia de potestate ordinaria, nõ de absoluta: de honestate, nõ de necessitate: nõ de necessitate, sed de volũtario obsequio: *Licèt Imperator legibus solutus sit, tamẽ viuere vult legibus*, inq̃t Salicetus: *Submittit se legibus de voluntate, nõ de necessitate*: ait Bartolus[z]. Est etiã necessitas (vt scribũt alii) duplex: altera, quæ imperat præcisè, & qua necessitãtur subditi à superioribus: altera necessitas sit honestatis, qua necessitetur princeps. Est lex honestatis, est lex præcepti. vt iidem tradunt qui etsi quod illa non minus,

u *Bal. l. 4. C. ad leg. Falc.*

x *Bod. 5. de rep. 8.*

y *Bar. Saly. alii ad l.* digna vox.

z *Rip. rub. de consti.*

minus, quàm hæc obliget: tamen nos dicimus, eam superesse semper differentiam, quod lex honestatis ab arbitrio principis pendet aut vtraque foret vna.[a] Distinguit Bartolus & de necessitate rei, atque personæ. Quæ distinctio seruire in quęstione quoque valet. Vt, etsi rei necessitas quid poscat, non tamen id facere necesse sit personæ absoluti principis.[b] Etiam Jason generaliter distinguit casus quatuor. Aut loquimur (inquit) de actu, qui fit ab ipso principe in priuatũ: & solutus est princeps legibus: & sic eius donatio vxori valet ilico: & eiusdem donatio supra solidos quingentos valet absque insinuatione: & valet eius testamentum absq; numero septem testium, & absq; aliis subtilitatibus iuris ciuilis, sicut per suam præsentiam facit in aliis valere.[c] Quid derisit Pius Secundus mandatum Henrici Sexti, adeoq; solennem regum Angliæ morem, dum non tabellio, non testes in eorum talibus instrumentis notantur, at illud TESTE MEIPSO?[d] *Testem se dicit futurum, quia in iudicio suo non indiget testibus.* Augustinus de Deo: Sed quod hîc dicas tu non impiè etiam de principe. Sed secundus casus Iasonis est, quum in actu sumus, qui fit à priuato in principẽ: & in isto seruetur ius commune. Scilicet (vt ego dicerem) hîc non princeps solutus legibus dicetur, sed priuatus ipse.[e] *Sic quod ex imperfecto testamento nec imperatorem hereditatem vindicare posse, sæpe constitutum est.* Sic alia. Et non sic tamen in donatione insinuanda:[f] quæ ad quantã-

[a] *Bar. de no. cod. fa.*
[b] *Ias. l. 3. C. de testa.*
[c] *Comm. Pii 2. lib. 3.*
[d] *Aug. 20. de ciu. 26.*
[e] *l. 3. 20. C. de testa. l. 6. 7. C. qui te. fa. po.*
[f] *Nou. 52.*

cunque ſummam à priuato facta principi valet abſq; inſinuatione. imò nec in aliis ſic, ſi valet generaliter ratio generalis, *οὐ γὰρ ἂν εἴη τῶν ἀκολούθων, τὸ μηδὲ τῶν αὐτῶν τυγχάνειν τὴν βασιλείαν παρὰ τῶν ἰδιωτῶν, ὧν αὐτὴ δίδωσιν ἐκείνοις.* Cæterum res vltra illam donationem nõ trahetur. in qua & aſtutè, & ſordidè factum à Iuſtiniano ait Balduinus.[g] Adi ad fratrem *de donationibus inter virum, & vxorem.* Adde, quod licèt ſic ſint omnia de factis à priuato in principem, tamen & neceſſitatem principis habẽt nullã: vt ſic ſequitur in eadem lege. *Licèt enim lex imperii ſolennibus iuris imperatorem ſoluerit: nihil tamen tã proprium imperii eſt, quàm legibus viuere.*[h] Et quidem Albericus ita notandum ait, quod legis lator, & ſubditi diuerſimodè ad obſeruantiam legis tenentur. nam ſubditi tenentur neceſſitate coactionis, legis lator ſola voluntate promotionis boni communis. In lege eſt princeps, id eſt, voluntariè legi obedit. Sub lege ſunt ſubditi, id eſt, ſecundùm legem agunt neceſſitatis timore coacti. Sic Albericus ad ſupradicta legis. qui & plura mouet argumẽta obligãdo legibus principi. Atq; illud, etiã allatũ [i] aliis, quod omnis legis lator obligatur pręceptis diuinis. pręceptum autem diuinum ſit, vt quis faciat, quod ipſe aliis imperat. Cæterum in his diu moror. Tertius eſt caſus in actu, qui fit inter principem, & priuatum, vt in contractu. & princeps ſolutus non eſt iſthic legibus. Quartus eſt caſus de actu, qui fit in pręſentia principis. & de hoc non ſimplex reſponſio eſt.

g *Scip. de don. int. vir. & vx. lib. 2. c. 2.*

h *Alber. l. princeps.*

i *Decia. 1. conſ. 8.*

Viden-

Vidẽdi ſunt interpretes, Angelus, Romanus, alii, qui eadem Jaſonis poſuerunt. Et ad duos primos caſus, qui magis ingrediuntur præſentem diſceptationem, adhuc nota differentiæ rationem, quam ſcribit[k] Decius nouiſſimè, leges cedere in his, quæ actiuè referũtur ad principem, non in his, quæ paſſiuè. quoniam actus, qui ſe habet per modum agendi, fortior eſt, quàm qui ſe habet per modum patiendi. Et ad vnum illud, quod poſſit reuocari teſtamẽtũ, in quo ſit princeps inſtitutus: ne aliâs non reperiretur, qui illum inſtituere vellet. quod & in cõtractu dicitur cũ eodem. Atq; tandem de his, & de argumento ſeptimo ſatis[l]. Octauum argumentum ſequitur. quod ſi populus ipſe ſuis legibus tenebatur, ita & princeps teneatur: ſi ipſe idem populus ei, & in eum poteſtatem conferat. Quid hoc tamen ego audio à Cuiacio?[m] qui alibi omnem hanc poteſtatem à populo collatam principi interpretatur & populi, & magiſtratuum, & ipſarum legum. Aut qui habet in poteſtate leges, is in poteſtate legum eſt? Aut qui habet poteſtatem legum, idem poteſt poteſtate legum detineri?[n] *Non eſt rex legi, ſed lex obnoxia regi.*[o] Fuit lex in XII, vt quodcunque poſtremum populus iuſſiſſet, id ius ratumque eſſet. Ius autem populi etiam ſuffragia eſſe, contendit rectiſſimè aliquis apud Liuiũ. Eſto, ſic non ſit ſubiectꝰ legib. princeps, quia abrogare eas poteſt. At tuæ huic obſeruationi, Iac. Cuiaci, reſpondeo, iuſſum principis

k *Dec. l. 6. C. qui teſta. fa. po.*
l *Cuiac. d. 30.*
m *Cuia. l. 2. de orig. iur.*
n *Alb. l. digna vox.*
o *Liu. 7. 9.*

etiam suffragium esse. Tu mihi disputas, quo modo sit ille solutus: quum est prima quæstio, an sit solutus. In qua prima, velis, nolis, nobis concedis. At imò nec tenet legibus princeps. vt mox de Budęo adnotabo[p].

[p] Aug. de legi. 18.

Nonum argumentum est Antonii Augustini, quod lex regia non soluit principem, nisi quibusdam legibus. Et ita recitat verba regiæ legis, scriptæ Vespasiano: *Vtì quibus legibus, ne Augustus teneretur, iis Vespasianus solutus esset. Quæque ex quaque lege Augustum facere oportuit, ea omnia Vespasiano facere liceat.* quibus verbis certę leges notari videantur, quibus solutus, & secundùm quas non teneretur agere princeps, non videretur de omnibus significari. Cæterum huic quoque argumento facilè respondetur.[q] Diuisa illa regia lex erat per tabulas plures. atque fragmentum hoc, Augustino sumptum, postremæ videtur tabulæ. Itaq; respondemus,[r] *inciuile esse, nisi tota lege perspecta, vna aliqua particula eius proposita, iudicare vel respondere.* Etiam, quia fragmentum hoc mentionē facit alterius legislationis, sequitur per alteram[s] regulam nostri iuris, vt nulla ex hac mentione fiat exactio, nisi aliud documentum, cuius memoria in secundo facta est, proferatur. Quod obtinet certè & in legibus, si secunda non est completa, nec intelligitur sine prima. Etiam audi alterum caput eiusdem legis, quod præcedit: *Vtì quæcunque ex vsu reipublicæ, maiestate diuinarum, humanarum, publicarum, priuatarumque rerum esse censebit, ei agere, facere, ius, potestasque sit, vtì Augusto fuit.* Quæ non notant verba, Augusto nō fuisse potestatem omniū:

[q] Vrsin. de legi.

[r] l. 24. de legi.

[s] Auth. si quis. de eden. & ibi Dd.

sed

ſed Auguſto æquant Veſpaſianum. Eſt illic adæquatio in poteſtate, non poteſtatis reſtrictio. [t] Auguſto autem omnium, quæ olim fuit magiſtratuum, poteſtas omnis translata, & cætera, quam antè dixi. [u] Ipſe Alciatus, aduerſarius hîc noſter, ſcribit, conceſſum Auguſto, vt legibus ſolutus eſſet, ab omni legũ neceſſitate liber, nulli iuri ſcripto obnoxius, omnem regũ poteſtatẽ haberet. Et ſic igitur ad nonũ etiã argumentum. Decimum dicemus, & vltimum, quod nulla lege hęc, quã nos aſſerimus, aſſeratur poteſtas. Videlicet variè reſpõdeatur & legi noſtræ, & illi, quę dicit ſolutum legibus principem. Reſpondeatur illi, quod loquatur de legibus caducariis, Iulia, & Papia. vt inſcriptio illius docet capitis, quæ hæc eſt, *Vlpianus libro* XIII *ad legem Iuliam, & Papiam.* Sic Auguſtinus, ſic Cuiacius. Cæterum docuimus nos alibi, nihili eſſe eiuſmodi argumenta. quoniam non ad id iuriſconſultorum nomina, mentioque ſint, & hæ ſint inſcriptiones, vt legem illam ex illo iuriſconſulto, iſtam ex iſtius ſentẽtia, aut ſecũdùm locos, de quibus ſumptę ſunt, caperemus, quod vetitum etiam eſt verbis diſertiſſimis: ſed ad honorẽ ſuum auctorib⁹ adſerendũ. Alioqui quicquid eſt ſcriptũ, hoc totum intelligit Iuſtiniani. Atq; ita igitur, ſi ab inſcriptionib. licet argumẽtari, ab ipſis Iuſtinianicis argumentabimur: quæ ſunt rubricæ, & tituli. Quod & veteres interpretes probãt. Quum verò rubrica, ſub qua collocat ſentẽ-

t *Zonar.*

u *Alc. de Magiſtr.*

tia hæc, *Princeps legibus solutus est*, generalis sit, & titulus generalis *de legibus*: sequitur, vt hæc quoque sententia generaliter sit accipienda de legibus omnibus. Sic primæ huic responsioni responsum est. Græci interpretes respōdebāt legi aliter: scilicet, quod ea de pœnalibus loqueretur. nam princeps nō habeat iudices, qui ipsum cogant. Quò alludit alius,[x] Deciano relat⁹: dum scripsit, solutū dici legibus principem, nō quia ei iniqua liceant, sed quia is debet esse, qui non timore pœnæ, sed amore iustitiæ æquitatem colat. [y] Huc & Albericus inclinat. [z] Huc & Theologi nonnulli, & adhuc non nemo alius nostrûm. qui aiunt principem solutum legibus coactiuis, non directiuis. nec enim vllus possit principem cogere in obseruantiam legū: & ipse tamen se dirigere debeat in obseruantiam legum, aut pati, se, suasque dirigi actiones à legibus. Quæ mihi notes pro disputatione *de vi ciuium in principem semper iniusta*: Sed quæ tamen in disputatione præsente, parte altera, non probes, vbi generalem tituli generalis sententiam enormiter cogunt. Nisi & hanc partem sic tu capias, vt ipse tamen princeps arbiter solutus sit huius totius directionis. quod antea dixi. [a] Tertia est responsio ineptior Corasii, & Vasquii, vt solutus dicatur princeps legibus quarundam solēnitatum. Responsio nec digna responsione. Ergo legi illi nō est responsum. cui, dum respondetur multipliciter, nec semel (vt dicitur) respondet benè. Ergo est illa

x *Decia.* 1. *cons.* 8.

y *Alb. l.* digna vox.

z *Fachin.* 1. *contr.* 2.

a *Vasq.* 1. *ill.* 1.2. 3.26.45. & *lib.* 4. *c.* 3.

illa lex de legibus omnibus, & de ſcripto omni iure. vt tenent Latini communiter, Alciatus in libello de magiſtratibus, Scipio frater in oratione de lege regia. Atque ecce habuiſti argumentum vnum pro noſtra diſputatione: *Princeps legibus ſolutus eſt*: Ergo *principis eſt poteſtas ſoluta*. Alterum ex lege noſtra exſtitit: *Quodcunque placet principi, id vim habet legis*: Ergo, *Principis eſt poteſtas ſoluta*[b]. Nihil namque excipitur, quum adeſt illud vniuerſale: quod & appellant effrenatum. Tertium item ex noſtra: VTPOTE QVVM LEGE REGIA, &c. Nam regia rectiùs videtur dici, quia regiam poteſtatem tribueret principi. Quicquid alii alia commententur. de quibus poſt fratrem, & Decianum dico nihil.[c] Niſi illud fortè ſcire placet, quod in loco vno Scripturæ ſacræ eſt quoque mentio legis regiæ. & illic de lege Dei capiunt alii: qui per antonomaſiam rex vocetur. alii perinde ac de via regia exiſtimant dici prouerbiali loquendi formula. Et de lege tamen regia quicquid eſt, dixi iam regiam poteſtatem fuiſſe principũ, & regiam poteſtatem fuiſſe ſolutam, legib⁹ non ſubiectam. Adde illa, quæ contra ire apud Tacitum videntur: *Præcipuus Seruius Tullus ſanctor legum fuit: quîs etiam reges obtemperarent.* Ergo alii reges non obſtricti. Is, qui regnum inuaſit, etiam fregit regiam poteſtatem, captando fauori ciuium. Sed fracta ea poteſtas non fuit poteſtas regia. Et tertium ſic eſt argumentum: *Principum erat poteſtas regia: Hæc erat ſoluta:*

b Rebuff. l. 2. de V. S.

c Iac. 1. vbi Bez.

Ergo principum erat potestas soluta. Quartum quoque est ex lege nostra: POPVLVS EI ET IN EVM OMNE, &c.[d] Ad prima autem verba est interpretatio Duareni elegans, quod populus in se contulerit principi omne imperium, & potestatem.[e] Πᾶσαν βασιλεῖ ἐδίδωκε κατὰ τοῦ δήμου τὴν ἐξουσίαν, inquit Theophilus. Vbi illum sequitur Hotomanus.[f] Sed & Donellus hanc probat Duareni interpretationem. Et eam frustra Decianus oppugnat. Et hoc tamen nobis certum est, omnem potestatem principi datam fuisse.[g] Qui autem OMNE dicit, nihil excludit. Et sic igitur: *Qui habet potestatem omnem, is est legibus solutus omnibus: Sed princeps habet potestatem omnem: Ergo.* Quinctum argumentum fuit, quod expediat, hanc esse solutam principis potestatem: quâ aliquando regitur populus commodiùs. Sextum quod si ducibus belli hæc potestas est, etiam & in pace possit esse, quum eadem ratio domi sit, & militiæ.[h] Dic laudatum facinus C. Seruilii Halæ, P. Cornelii Nasicæ, aliorum similia.[i] Septimum est Fulgosii, quod si pater in filium, dominus in seruum habuit solutã potestatem: vt nec de causa quæreretur ab illis, quid in filios, seruosve constituentibus: etiam maior sit regia potestas. est enim rex etiam pater patriæ. Quid ais? [k] *Patria potestas temperatissima, liberis consulens, suaque post illos reponens. Sic data patris patriæ appellatio principibus.* Sanè & nos sic. sed tamen solutam dicimus. Hæc est quæstio.[l] Et ego de patria potestate exposui alibi latè: & de regia

d Duar. 2. an. 19.
e Theo. Inst. tit. 2.
f Don. 1. Cõ. 8.
g c. 1. dist. 19.
h Liu. lib. 4.
i Fulg. d. 143.
k Sen. 1. de cle.
l Alb. 4. de nup. 1.

de regia maiore indicabo in alia disputatione. Scribit Fulgosius, stare & regiam potestatem solutam omni iure. nam solutus legibus dicatur iure ciuili: quod & ex naturali, & gentium collectum est. Octauum fuit argumentum à nomine *domini*, quod principi tribuitur. Et ad res quod attinet, idem doctor[m], quod si potuit princeps generaliter constituere de trāsferendo dominio rei alienæ, à se, vel à fisco suo venditę aut donatę: per eandem potestatem valeat res easdem princeps alio modo interuertere. Quod namque responderunt Cuiacius, & Hotomanus de fiscalibus, & patrimonialibus principis, non de alienis rebus venditis, leges loqui: illud pro certo à legibus ipsis refutatur, quę in rē actiones auferunt dominii: itaq; dominis: itaque res alienas. Et quod causa sit aliqua præscriptionis eius, sicut & vsucapionis omnis.[n] etiam sit causa (additq; Fulgosius) alterius interuersionis, semper potestatis huius exercendæ pro libitu.[o] Clam est causa in exercitio potestatis solutæ. Sine alia causa hoc exercitium est. Vt hæc de consultissimo Crauetta referuntur, atque adfirmantur. illi autem confutant pauculi, qui ausi obloqui sententia communi, & negare duplicem principis potestatem. Nonum argumentum est à communi ista sententia iurisconsultorum: qui & solutam agnoscunt principis potestatem. Et quibus adduntur instituta populorum, & auctoritas Aristotelis. De Aristotele deci-

[m] l. 2. 3. C. de qua pr.

[n] Decia. 1. cons. 47.

[o] Petra de po. pri. c. 1. 2. 3.

mum argumētum est, explicatum Budæo: quod principem non modò legibus solutum, id quod Vlpianus dixit, sed etiam ostendit legibus non teneri. Hæc scilicet non sint in homines, qui multo cæteros præstant, genere & facultate omni politica. [p] *Maiestatem imperialem non agnoscunt alii. nec quantum inter priuatam fortunam & regale culmen medium sit.* Altiùs illud se extollit, quàm aut cupressi aëriæ inter genistas humiles. [q] Scribit Petrus, & ego concludo,

p l. vlt. C. de qua præs.

q 1. Pet. 2.

ὙΠΟΤΆΓΗΤΕ ΒΑΣΙΛΕῖ,
ὡς ὑπερέχοντι.

ΑΥΤΟΚΡΑ-

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΛΕΟΝΤΟΣ ΔΙΑΤΑξις ΡΒ.

Μέγα τῷ βίῳ χαρίζεται ἡ σὺν φρονήματι καὶ λογισμῷ τῶν πραγμάτων κοινώνησις. καὶ γὰρ καὶ δυνάμεώς τινι παρούσης, ἐκ τοῦ κοινωνεῖν ἑτέρῳ παραπλησίως εὐποροῦντι δυνάμεως, μᾶλλον ὀνησιμωτέρα καθέστηκεν ἡ δύναμις. καὶ πλουτοῦντες δὲ τρόπον ἄλλον τὸν πλοῦτον κοινοποιήσαντες, γλυκύτερον τὸ ἀπὸ τοῦ πλουτεῖν ἀπολαύουσιν εὐπαθείας. καὶ στενοχωρούσης πενίας, οὐκ ἀπορήσει παραμύθιον εὑρεῖν ἡ ἐν τοῖς ἔργοις κοινότης, δι' ἧς τὸ σφοδρὸν ἀλυπέστερον εἴη τῆς στενοχωρίας. ἀλλ' ὄντος οὕτω καλοῦ καὶ χρησίμου τοῦ κατὰ βίον κοινωνήματος, ξένη τις ἐνδυομένη κακία ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς, οὐ μόνον ἑτέροις ἐμποδὼν καθίστασθαι πρὸς ὠφέλειαν, ἀλλ' αἱρεῖσθαι πείθει τοὺς θάλποντας αὐτὴν, ἀγαπᾶν καὶ τὰ οἰκεῖα καταβλάπτεσθαι, ἢ συγχωρεῖν, ἐν τῷ κοινωνῆσαι τοῖς πλησίον, προσιθέναι τι κέρδος αὐτοῖς. Τοιοῦτόν τι προσῆλθε ταῖς ἡμῶν ἀκοαῖς γινόμενον ὑπὸ ἐνίων, οἱ θαλαττίου νομῆς εὐποροῦντες, καθ' ἑαυτὴν

μὲν οὐ μέγα τι φέρειν κέρδος δεδυνημένης, συνὼν δὲ τῇ γείτονι καὶ παραπαρακειμένῃ κοινωνούσης, μᾶλλον τὴν ὠφέλειαν ἀποδιδούσης, οὐ βούλονται, διὰ τὸ κακόγνωμον, ἀναδέχεσθαι κοινωνίαν, οὐδὲ τὰ ἑαυτῶν καταμιγνύειν τοῖς γειτονεύουσι χωρίοις, ὡς ἂν ἀμφοτέροις ὑπάρξῃ τι κερδῆναι. Ἀλλὰ προκρίνουσι καὶ τὰ ἴδια ζημιοῦν, εἰ καὶ τῷ γείτονι πεφυκότες εἴησαν ἐπιζήμιοι. Ἀλλὰ γὰρ εἰ καὶ πρὸς τὴν ἑαυτῶν βλάβην ἀναισθήτως οἱ τοιοῦτοι διάκεινται, καὶ κακῶς ἑαυτοὺς διατεθέντες, ὑπὸ κακοτροπίας ὀλιγωροῦσι τοῦ πράγματος, ὥσπερ τὰ χαλεπὰ τῶν θηρίων, πρὸς τὸ κακῶς παθεῖν ὁρμῶντες, ἵνα κακοποιήσωσι τοὺς πελάζοντας. ὅμως οὐκ ἀνέχεται τοιαύτην κακίαν ἡ βασιλεία ἡμῶν τῷ βίῳ παρρησιάσεσθαι, οὐδ' ὅτι ἐκεῖνοι προνοίας ὠφελούσης αὐτοὺς ἀνάξιοι τυχεῖν, διὰ τοῦτο καταλείψομεν ἀβοηθήτους. μέρος δέ τι καὶ ὑπὲρ αὐτῶν μὲν προνοούμενοι, μάλιστα δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦ γειτονιῶντος μέρους, ὃ λυμαίνεται κακῶς ἡ τοιαύτη μισανθρωπία, θεσπίζομεν, ἐπὶ τῶν τοιούτων παραθαλασσίων χωρίων, ἐφ' ὧν ἰδίᾳ καὶ ἑκάστη μοῖρα πρὸς ἐποχῆς οὐκ ἐξαρκεῖ κατάστασιν, ἀνακοινοῦσθαι τὰ μέρη. ὥστε διὰ τῆς τοιαύτης ἀνακοινώσεως τοὺς κτήτορας ἐκ τῶν οἰκείων καὶ ὠφελεῖσθαι κτημάτων, καὶ, μὴ βουλομένου θατέρου κοινωνεῖν προσώπου, πρὸς τὴν κοινωνίαν ἄκοντος συνωθουμένου. φιλάνθρωπον γὰρ καὶ ἄκοντά τινα μεταλαχεῖν ἴσμεν εὐεργε-

εργεσίας. ἐνταῦθα δὲ πολὺ μείζων ἡ φιλανθρωπία, μὴ μόνον ἄκοντος εὐεργετουμένου καὶ μὴ συνιέντος τῆς εὐεργεσίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ παραλόγως αὐτῆς ἀποστερουμένου, μὴ τὴν ἀποστέρησιν ὑπομένοντος.

DE VNIONE REGNORVM BRITANNIÆ, AD l. 2. DE CONSTITVTION. princip.

DISPVTATIO II.

N REBVS NOVIS CONSTITVENDIS EVIDENS ESSE VTILITAS DEBET, VT RECEDATVR AB EO IVRE, QVOD DIV ÆQVVM VISVM EST.

Inquit lex nostra[a]. Et alia, *Etsi nihil facilè mutandum est ex sollemnibus: tamē, vbi æquitas euidēs poscit, subueniēdū est.*[b] Et de legibus non mutandis Aristoteles paria, & nisi etiam illa vtilitas magna sit, pro certo sentit. atque habet sanè rationem eius sententiæ peculiarem.[c] Nostri hîc generaliter, quia nouitates sæpe pariunt discordias; & omnis nouitas præsumatur mala, *&c.* At ex euidente tamen, & magna vtilitate inducetur nouitas: item ex æquitate. Disputemus nos hîc de eo, quod tractant omnes nunc, si tanta sit res de nouo cōstituenda, quanta est regnorum vnio, Angliæ, atque Scotię.

[a] *l. 7. de in integ. re. l. 183. de reg. iur.*
[b] *Arist. 2. Pol. 6.*
[c] *Alb. Bal. Ias. hîc. Alc. 2. præsu. 30.*

[d] Patercul. 2. Etsi enim [d] *magna negotia magnis adiutoribus egent:* & ego, me eius non esse numeri, scio. tamen quod Sallustius scribebat ad Cæsarem in casu simili de republica ordinanda, etiam potest habere locum, mihi locum aliquẽ facere dicendi. [e] *Omnes* (inquiebat ille) *magna, mediocrique sapientia res huc vocat, quæ quisque optima potest, vti dicat.* Aut ego solus videar facere temere, si, quod faciunt adeò multi, & ipse facio professor regius? Si rex nunc suo edicto multam constituit hanc vnionem, non sequemur illum omnes voce, voto, obsequio, omni modo? Quod si qui contradicunt vnioni, iidem faciunt fundamentum primum in regula legis nostræ: nos hinc non rapiemus occasionem, & de regula disputandi, & aduersùs illorum omnium contradictionem? Magis reticuisse pigeret, ait idem Sallustius, & ego aio. Nam siue hac, seu meliore alia via pergetur, à me quidem pro virili parte dictum, & adiutum fuerit. quæ eiusdem auctoris verba sunt. Coniunctionem igitur faciendam regnorum, quam non satis Latinè dici vnionem, [f] Duarenus censet, suadet mihi ius omne, naturæ, gentium, & ciuitatis. Natura id docet me, quæ sub vno Deo mundum mihi vnum ostendit. [g] *Omne hoc, quod vides, quo diuina, atq; humana conclusa sunt, VNVM est.* Et id genus alia sic, quæ alibi congessi. Quod verò iuris gentium sit vnio, quis non intelligit, qui nouit, vt [h] in agris homines passim bestiarum more vagantes, & in tectis siluestribus

[e] Sal. orat. 1.

[f] Duar. 5. de ben. 6.

[g] Sen. ep. 96. Alb. 1. de iu. bel. 11.

[h] Cic. 1. de inu. Arist. 1. Pol.

ſilueſtribus abditos ratio compulit, & congregauit in VNVM?[i] *Ex hoc iure gentium regna condita, ædificia collata, commercium inſtitutum* notat auctor noſtri iuris veriſſimè. dixit Plato, ξυμβολαια κοινωνήματα. Quis non intelligit, vnionem regnorum eſſe de iure gentium, qui de gentiũ monarchiis, de quattuor illis celeberrimis audiuit? Monarchia eſt diuerſorum regnorum collectio in VNVM. Sunt autem hîc laudes audiendæ monarchiarum, coniungentium diſiuncta. [k] Audiamus Martyris ad Deum verba de Romana: *Qui ſceptra Romæ in vertice rerum locaſti, ſanciens, mundum Quirinali togæ ſeruire, & armis cedere. vt diſcrepantum gentium mores, & obſeruantiam, linguaſque, & ingenia, & ſacra VNIS domares legibus.* [l] Et ſunt de eadem Plinio adnotata, & aliis, & nobis alibi adnotata. Et ſunt iſta bona communia omnibus monarchiis. Et quæſita ſunt omnibus monarchiis. Et ipſam monarchiam appetit ratio: quæ in monarchia cernit bonum, pacem inter ſe omnium ſub monarchia, & eorundem dignitatem apud exteros. Cæterùm & ſunt hæc omnia vulgò nota. Et neque hîc controuerſia eſt, niſi de iure ciuitatis: an horum duorum regnorum bona ſit vnio. Et tamen, quod in iure naturæ, & gentium inuenitur bonum, ratio eſt, vt in iure quoq; ciuitatis bonum exiſtimetur.[m] Nã omnis iuris fundamẽta ſunt à natura.[n] Et, quod gentium ius eſt, idem eſſe ciuile debet. Etiã tamen, etiam neq; dubitatur, ſi bona eſt horũ duorũ

[i] l. 5. de iu. & iu. Plat. 1. de rep.

[k] Prud. Lau.

[l] Pli. 3. c. 5. Lipſ. 4. de mag. Rom. vlt. Alb. 2. de ar. R. vlt.

[m] Pic. 6. mor. 19.

[n] Cic. 3. de offic.

regnorum vnio: quæ ſub vno capite iam facta eſt: & tanta quidē cum adprobatione omnium, quantā alacritas prima faciendi, lætitia promulgandi, cōſenſio retinēdi declarat maximā. Et hîc verbum dico ad legē noſtram, quod non nunc agitur de rebus nouis conſtituendis, ſed vt inductæ rei nouæ, vtili, neceſſariæ, ſubſidia noua paria comparemus. Hæc facta vnio capitis (ne fallamur) maiorem poſcit vnionem. Poterant hæc regna ſub diuerſis regibus eſſe abſque cōiunctione maiore. at ſub vno rege non poſſunt benè eſſe abſque coniunctione maiore. *Nouitas nouitatem trahit.* [o] Dato vno extraordinario, ſtatim alia conſequuntur. Et hoc certum. Et illud cantatum noſtris, quod quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. Et id genus plura exploratiſſima. Illic quæſtio eſt, quà progredi oporteat vlteriùs, & arctior adhuc inducēda ſit vnio. [p] Ariſtoteles ſanè, ὅσῳ δ᾽ ἂν ἄμεινον ἡ πολιτεία μιχθῇ, τοσούτῳ μονιμωτέρα. Et Romani, longa perdocti experientia rerum arctiſſimam tandem dederunt vnionem ſuis. [q] vt, qui in orbe Romano eſſent, omnes ciues Romani eſſent[r]. *Vniuerſum regnum, in tot ciuitatibus conſtitutum, dicitur Romana ciuitas*: inquit Auguſtinus. *Roma communis patria eſt*: ſcribit Modeſtinus. Omnibus ibi adpetendi, ius ſuffragandi ad honores. Ibi domi, ibi militiæ. [s] quibus rebus cenſetur ciuis Ariſtoteli. [t] Atq; participatio hæc reipublicæ dicitur cauſa magnitudinis eius imperii veriſſimè: etiam à Cicerone olim,

[o] Bar l. 22. de adop.

[p] Ariſt. 4. Pol. 12.

[q] l. 17. de ſta. ho.

Aug. 5. de ci. 17.

Alc. 2. diſp. 21.

[r] Aug. 2. de 3. co. eu. 25. l. 3 ad municip.

[s] Ariſt 3. Pol.

[t] Macch. 2. diſc. 3. 4. Lipſ. 1. de ma. Rom. 7.

Illud

[u] *Illud verò sine vlla dubitatione maximè nostrum fundauit imperiũ, & populi Romani nomen auxit, quod princeps ille, creator huius vrbis, Romulus fœdere Sabino docuit, etiam hostibus recipiendis augeri hanc ciuitatem oportere. Cuius auctoritate, & exemplo numquam est intermissa à maioribus nostris largitio, & communicatio ciuitatis. Itaque & ex Latio multi, & Tusculani, & Lanuuini, & ex cæteris generibus gentes vniuersæ in ciuitatem sunt receptæ.* [x] Hæc & persequitur fusissimè, nec vno loco Dionysius. Gens ex minima euasit in maximam, nullius conditionis homines aspernata, *&c.* Et Atheniensium, & Spartanorum calamitatem hinc ostendit, quod auari dare ciuitatem. Quod si igitur summo cum suo bono Romani istam tantam vnionem donarunt, etiam hostibus, etiam remotissimis, etiam barbaris, etiam seruis: vt est apud Ciceronem: vnio hîc non constituetur inter amicos, conterraneos, omni modo, & nodo cõiunctissimos? [y] Sanè vt ab illa infinita, & immensa totius generis humani societate discedatur, propior est eiusdẽ gentis, nationis, linguæ, qua maximè homines coniunguntur. vt idem M. Tullius ait. Videamus tamen explicatè, si penitior facienda est vnio. Atque si aptata imò est in omnem musicam proportionem, [z] regulã certissimam coniunctionum: nihil est ei addẽdum sanè. Nam idem Aristoteles: [a] Ὅτι δ' ὁ λίαν ἑνοῦν ζητεῖν τὴν πόλιν οὐκ ἔστιν ἄμεινον. Ὥσπερ κἂν εἴ τις τὴν συμφωνίαν ποιήσειεν ὁμοφωνίαν, ἢ τὸν ῥυθμὸν βάσιν. [b] & Plato, amator ille vnionis: παντὶ δῆλον, ὅτι κοινὰ τὰ φίλων ἐστί. ἀλλὰ τὸ λόγου δεῖξαι, τίς ὁ τρόπος τῆς κοινωνίας. & illud generaliter: τὸ μὲν ἀπολλύον καὶ διαφθεῖρον πᾶν, τὸ κακόν· τὸ δὲ σῶζον,

u Cic. pro Bal.

x Dionys. 1. & 2.

y Cic. 1. de offic.

z Bod. 6. de rep. vlt. Cic. 2. de rep. Alb. 4. de nu. 13.

a Arist. 2 Pol.

b Pla. de rep. 5. 10.

τὸ ὠφελοῦν, τὸ ἀγαθόν Sed & est dictum, & est verum, abesse à symphonia vnionem adhuc: & alterum regnum lẽtũ nimis esse, alterum tentum nimis. [c] Imperfecta adhuc mixtio, non ex omnibus miscibilibus facta, & in vnam formam non redacta: itaque nec duratura. Sunt plura non miscibilia, instituta quædam, mores nonnulli, leges multę. Cęlum enim etsi idem fortassis est Anglicũ, & Scoticum, non diuersum, vt Persicũ & Macedonicũ: [d] quę diuersitas non ferebat Persas ire in omnes ritus Macedonũ: [e] tamẽ & sub cęlo eodem nec conueniunt in omnibus homines, at differũt sępe admirabiliter, & fermè naturaliter. vt in ipsis vnis Græcis hoc obseruat, & admiratur Theophrastus. Miscibilia misceantur: an ita, vt fiant vnũ? [f] Hæc vnionis natura traditur, reducere vnita ad eandẽ essentiam, ita vt vnum ab altero non possit diuelli, & separari. [g] Vnionis respectu vnus dicitur comitatus, vna ciuitas. vt in Ancona, & Numana prouinciæ meæ vnitis ciuitatib. scribit præceptor meus. [h] Cęterũ vt vnio dicitur vnum quoddã quasi mixtũ, & mixtio non vno modo intelligitur, ita nec intelligetur vnio vno modo. Vnio (inquit Baldus) est vnum quoddam quasi mixtũ. Et censet, non esse propriam illam miscibilium alteratorum Physicam. vt sic indicat cũ articulo QVASI: quem omnes sciunt improprietatis significatiuum. Etiã indicat cum verbo QVODDAM: [i] quod itidem significat improprietatẽ. [k] Aliæ sunt quattuor species mixtionis impro-

c Zab. de na. sci. co. c. 24.
d Alb. 3. de iu. bel. 11.
e The. char. prin. Arist. 7. Pol. 7.
f Menoch. cons. 26.
g Nen. cõs. 89.
h Bal. 4. cõs. 354.
i Crau. rub. de leg. 1.
k Alb. 4. lect. 15.

impropriè: confusionis, vt vini & mellis in mulso: aceruationis, vt in aceruo granorũ multorũ: cõpactionis, vt lignorum in naue: adiunctionis, vt vitis ad vlmos. Atq; vltimę huic speciei adiunge, adhuc exemplũ, quod fortassis habeat mixtionẽ nostrã, eius corporis, quod dicit' constare ex distãtibus, vt gregis, legionis, populi. Facit societati similem hanc mixtionẽ vnionis idem Baldus. Et est vnio tamẽ maius quiddã, quàm societas [l] οὐ μία πόλις, οὐδ' εἰ πρὸς ἀλλήλους ἐπιγαμίας ποιήσαιντο. μὴ μὲν τοι κοινωνοῖεν ἄλλου μηδενὸς ἢ τῆς ἀλλαγῆς, καὶ συμμαχίας, οὐδ' οὕτω πω πόλις, &c. Neque ego volo tamen ridiculè de regnis efficere ciuitatem. Sed dico, quæ & in vno regno, & in vna ciuitate similia dici possunt. Nam & de domo hîc, & de vno hominis corpore rationes cõficiuntur. Hîc, si vnioni adderetur, vt Scoti non essent peregrini in Anglia, & Angli non essent peregrini in Scotia, proportio esset integra illa, & ius æquum vnionis haberetur. Hoc & Cambris datum hîc est, & Hibernis, & Francis olim non sepositis à monarchia. Hoc datum in Francia his, qui variè iuncti in illam sunt monarchiam. [m] Hoc in Polonia datum Lituanis, in Lituania Polonis per vnionẽ. Hoc datũ alibi non dubito. In Poloniæ, & Lituanię copulatione est, vtq; nobiles Lituani fruantur eadem libertate cum Polonis. sint iidem nobiles in Polonia. & iidem, & Poloni parlamenta habeant communia. Atque Scotico regno quid ni detur hîc idem? idem, quod da-

[l] Arist. 3. Pol. 6.

[m] Sta. reg. Pol. ver. vnio.

tum est Cambris? Dandum Scotis hîc liberaliùs idem ius est: quod regnum est, non vi partũ, non disiunctũ
n Rom.cons. 275. — vlla notabili differentia. [n] Ipsa autem vicinitas iudicat
o Decia.1. cons.15. — bona occasio etiam vnionis ecclesiarũ [o]. Vicinitati fauetur, quæ vnit bona magis. Vnitati fauetur bonorũ: quæ plura habet commoda, vt separatio inducit in-
p Mich. de vn.ou.c.12. Arist.12. Mtea.fi. — commoda maxima. [p] *In vnitate bonum, in pluralitate malum.* Atq; vnionem Ecclesiarum difficiliùs admittendã cẽsuerimus: in qua commodum prælati quæri videtur,
q Duar.5.de be.6. — non populorum, qui meliùs vigilant per plures. [q] Valde alienum à ratione, & canonibus contrarium sic dicitur, vt duabus ecclesiis vnus præficiatur: & multò magis, vt duæ ecclesiæ in vnam redigant. nam recipi-
r Menoch. cons.402. — et detrimentum maius diuinus cultus [r]. Vnio ea odiosa, strictissimè interpretanda, facilè impedienda. Quę hîc in vnione regnorum vacant omnia. Hactenus autem pro ista vnione diximus argumenta à iure naturæ, & gentium: ab exemplo Romanorum, Francorum, Polonorum, & domestico. Exemplum domesticum
s Pont.de vn. Brit. — steterit etiã pollicitatio sanctissimi Eduardi. [s] qui istam vnionem etiam in nomine Britanniæ obtulit Scotis, si illi reginam suam vxorem sibi dedissent.
a Arist.2.rh. — Scoti nunc regem suum dederunt. Quid? [a] Οἷς εἰ πρὶν ποιῆσαι ἠξίου τῆς εἰκόνος τυχεῖν ποιήσῃ ἔδοτε ἄν, ποιήσαντι δ', ἆρ' οὐ δώσετε;
b Cic.1.de off. — [b] Et Cicero, *Si in eos, quos speramus nobis profuturos, non dubitamus officia conferre: quales in eos esse debemus, qui iam profuerunt?* Tertium nunc sequitur argumentum.

quod

quod vt fuit vtilissimum, heptarchiam Saxonicam, & nescio quam aliam distinctionem Danicam, & ampla illa nomina partium, Eboracensis, & Lancastrẽsis, obsoleuisse: ita esset vtilissimum nunc, si imminuerentur, quæ nunc labefactare vnionem possunt, vocabula magnarum potentiarum, & in minutiorum vbique redigerentur. [c] Vt qui sapientissimus audit rex, & fundasse legibus vrbem Romam, id ex eadem amouisse narratur, quod alii illic Rom. alii Sabini nũcupabantur: minutulas autem quasdam sectas permisisse, imò etiam induxisse. Sic solere videlicet homines ea corpora, quæ sint dura, perfringendo, & diuidendo commiscere. quippe quæ ex paruitate magis conueniant, & facilius vniantur. *Duro con duro non fa muro:* dicunt Itali. Quæ rursum exsurrexere factiones magnæ Romanam rempublicam pessumdedêre. Duæ quadratæ P rempublicam illam euertêre, patritia, & plebeia factio. Duæ hîc turbarunt grandes, R, rosæ duæ. quæ in vnam arctissimè mixtę, per ipsam veram mixtionem commixtæ sanguinis, placarunt omnia. Duæ cauendæ vnciales hodie, & multo grandiores R, regnum Angliæ, regnum Scotiæ. Tu, Rex maxime, hæc copula, V T rosas Henricus abauus copulauit iunctissimè. Pax est nihil. [d] Et itaque suadebat Nicias, & societatem addi paci inter Athenienses, & Spartanos, vt firmiores essent inter se, aliis autem

[c] *Plut. Nu.*

[d] *Plut. Nic.*

[e] Alb. 3. de iu. bel. 13.
terribiliores. [e] Fœdera firma nec sunt. vt alibi docui. & præ vnione sunt ipsa quoque nihil. Etiam simplex

[f] Tac. an. 11.
quædam largitio ciuitatis nihil. [f] Legi disceptationē, quæ est apud Tacitum, & Claudii orationem de iure adipiscendorum in vrbe honorum tribuēdo etiam comatę Gallię. Illic, quod dixi antea de exitio Lacedęmoniorū, & Atheniensium, qui arcebant à se omnes. itidē & quod dixi de Romulo: *At conditor noster Romulus tātùm sapientia valuit, vt plerosq; populos eodem die hostes, dein ciues habuerit.* Et ego isthic non desino sapientiam regis nostri admirari, qui itidē die eodem, quo rex effectus est Angliæ, cœpit dare operā vnioni, vulgare honores. Etiā tres P capitales cauendæ hîc, magna nomina factionum in religione, quæ non secus ac [g] τρία κάππα κάκιστα,

[g] Aug. de gramm.

Puritani, Protestantes, & qui aliā trahunt certam P proditores Papistæ. Pendent isti à nutu papæ. negant, obediendum principi, si nolit Papa. si Papa liberat subditos à fide, quam debent principi suo. [h] *Papa etiā regibus præest: vt si causa Ecclesiæ id exigat, possit eos regnis exuere, atque omnibus imperare, ne illum vltra sequātur. Summa eius est potestas disponendi de temporalibus rebus omnium Christianorum,* &c. Neque ego tamen aliud per hæc volo, quàm declarare, quemadmodum est eundum vlteriùs in ista, quàm itum est, vnione: aut ista, quæ nunc habetur, fida satis, firmaque minimè fuerit. Danda vltrò, citroq; & ista honorum sunt insignia spectabilia. Audi, quid de Ecclesia Augustinus, [i] *In nullum nomen religionis, seu falsum coagulari homines*

[h] Bell. 1. de tra. im. 12. & 3. contr. 5.

[i] Aug. 19. cō. Fau.

possunt

possunt, nisi aliquo signaculorum visibilium consortio colligentur. Alibi si processum non sit in arctiorem coniunctionem, etiam & causa fuerit: aut quia nec magna essent regnorum nomina, vt in Hispania: aut nec nomina regnorum, vt in Belgio. *Minora faciliùs perstant in communione.* Etiã pro suo commodo magno ([k]non arcana Busiridis, Iuliani apostatæ, aliorum dominationis, notata alibi, & fortassis alibi bona. *Diuide, & impera.* verbum vetus, ac summum arcanorum dominationis. [l]Ciuitatem scissam tenere, tyranni est. Sed diuinissimus rex noster procul inde, procul, vnire vult omnes, & omnia, humana, sacraque.) Sed aliquam diuisionem regnorum Hispaniæ pro suo commodo retinet illic volens rex. [m]Nam & legimus, varia nunc esse illic maxima vectigalia in exportatione, & importatione mercium ad regna singula, quod vnum esset ad regnum vnũ. Nec verò dubitandum est, quin priuatæ ibi aliæ sint causę, cur illa regna penitiùs non copulẽtur: quę hîc nõ sint causę, certè nõ sint tanti. Sunt quidem illic omnia hęreditaria hodie: at heri erant aliter, atq; aliter. Et neq; omnia fuêre sub vno rege, nisi postremis his annis, quũ & regna Portugalliæ adiecta sunt reliquis. Etiam illic tu aspice, quàm iure vno belli vario quæsita Nauarra, Granata, Portugallia. quàm iure vno successionis vario venerint regna reliqua. neque adhuc petes arctissimam fieri illorum omnium regnorum vniti-

[k] *Isocr. Busir. Amm. lib. 22. Diod. lib. 2.*

[l] *Bar. de tyr.*

[m] *Dam. à Goes hist. Hisp.*

onem: quam hîc expetimus. hîc, vbi omnia vno & vniformi iure in vnum spectant, & coëunt. Etiam pluria illic regna impedire possunt vnionem magis. *Vt est difficilius, plura iungere, quàm duo iungere.* Si causę nõ sint, quę iunctionem regnorũ dissuadeant, equidẽ adfirmare ipse possim, ius esse iũctionẽ inducere. cùm quia vetita hęc, vt iunctio Ecclesiarum non reperitur; tum quia in iure naturæ, ac gentium reperitur hæc regnorum iunctio adprobata. At in Belgio, vbi vnionem voluisse dicitur Hispanus, hoc impediit illam, quod subditi vnionẽ noluerunt. qui & noluisse potuerunt per placita conuentionũ. Nemo mihi à Belgis subditis nec subditis ad alios subditos argumẽtetur. Noluerunt autẽ vnionem Belgæ, & cũ vnione regẽ: quia nomen inuisum sæpe, & quidem solum. [n]Mirũ: vt homines sub rege viuentes, nomen regium, veluti libertatis priuationẽ, exhorruerint: inquit Plutarchus de Romanis: qui re vera regem ferebant Cæsarẽ, & eundem dici regem non ferebant. Et itaque Belgæ sic: quia quantum crescebant honore illo nominis regii, tantũ sibi videbãtur decrescere libertate. Et verè quãtũ crescebãt ab vnitione, tantũ decidebant, & eo amplius multò à priuilegiis plurimis: q̃ vita sunt earũ ꝓuinciarũ. Etiã illę septendecim sunt prouincię. hîc regna tantùm duo. Etiam peregrinum illic non probabant regem. Probassent fortè suum Burgundum: [o]qui non

n Plut. Ant. Gabot. 1. disput. 7.

o Serr. histo. Gall. in Lud. 11.

non erectus in regem Galliæ Belgicæ, quod voluit, à Friderico tertio: quod idem Imperator insolentia eiusdẽ alia nõ tulerat postulata. Sunt tamen eædem ꝓuinciæ vnitæ nõnihil & alibi,[p] & quum sub vno circulo Burgũdico deuinctæ sũt Rom. imperio. Vnita etiã regna Hispaniæ sunt nõnihil. Sed abeo ad alia argumenta. Aio, Angliæ commodam vnionem: per quã repleri viris fortissimis in eo terra hæc potest, in quo nõ satis est plena habitatoribus.[q] Et hoc bene quærendum est. Πόλις τὸ τῶν τοιούτων πλῆθος ἱκανὸς πρὸς αὐτάρκειαν ζωῆς ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν. Ne sanè abblandiamur nobis: poscit Anglia plures, quàm habet, colonos. Testis terra, testis mare.[r] Testes peregrinorum coloniæ: & adhuc passim inculta, ne dicã inarata. & pagi plurimi (vt audio hęc) testes, deserti, ac desolati: & de quib. etiam in aliquo Parliamento querelę oblatę. Testes piscationes externorum ad littora nostra: & hominũ illorum hinc quęstũ ducentiũ, viginti amplius millia. Testes reliquę nauigationes: quas sustinere non sat quimus, nõ satis abundãtes copia eorũ, qui nauigare aquas, q̃ seruare repostas valeant terras:[s] q̃ vtrobiq; ius assererẽt naturę cõtra iniquiss. & absurdiss. vsurpatũ monopolium Hispanorum. Illi nisi potenter probent vsurpationẽ, regula pro omnibus est, licere, quaquauersum maria nauigare, & commercia habere cum omnibus.[t] Audiamus. Interim & audeamus ([t] quod ius certissi-

[p] Demetr. hist. Belg. lib. 1.

[q] l. 1. Sol. ma. Arist. Pol. 2. 3.

[r] Demet. lib. 3.

[s] Alb. 1. de iu. bel. 19. & Virg. c. 8.

[t] Dec. c. de appell.

mum est) tenere regulam & nauigare. Etiam tamen domi agamus nunc, vt sint, qui vim iniustam vi iusta repellere semper possint. [u] Meminerimus etiam, atq; etiã, claudum esse imperium, si non & maris sit. imò imperium maris imperare terræ quoq;. Atq; si timetur fortasse, ne plures per istã vnionẽ aduenïant, quàm ferendo fortasse simus. & in causis regnorum omnia etiam tutissima sint timẽda. nec in his causis vox illa, [x] *Ita amicum habeas, posse vt fieri inimicum putes,* sit hominis impuri, ambitiosi, cuncta ad suam potentiã reuocantis: quam ita accusat Cicero in amicitia priuata, & Aristoteles. sit verum in priuata etiam, [y] quod sanctè Hieronymus scribit, *amicitia, quæ desinere potest, vera numquam fuit.* Tamen rem hîc esse extra omnẽ aleam, putarim ego: qui video, patriam hîc, domum hîc futuram aduenis, adeoq; amorẽ hîc constiturum iisdem [z]. *Hic amor, hæc patria est,* inquit Æneas de Italia, ad quam aduena nauigabat. [a] Inquiebat Claudius de liberis quorũdam adscitorum Romanę ciuitati, *Manẽt posteri eorũ: nec amore in hanc patriã nobis concedunt.* [b] Et horum præterea, qui huc veniẽt, corpus nõ erit sibi iunctũ, à reliquo seiunctum corpore. itaq; nec suspecti erũt. Dispersi erunt in magno corpore pauculi. [c] Quod si fuissent Angli, huc inuocati à Britannis: si ita fuissent Gothi, susceptii in orbem Rom. à Valente: si ita alii alibi: etiam nec mala dedissent indigenis, quæ dederunt. [d] Atq; si est admirabile, vt non

[u] Diod. lib. 2.
[x] P. Syr. Arist. 2. rh. 13. 21. Cic. Lal. Mag. 4. misc. 18.
[y] Hierony. ep. 41.
[z] Virg. Æn. 4.
[a] Tac. d. 11. ann.
[b] Alb. de iu. be. 17.
[c] Amm. lib. 31. Arist. 5. polit. 3.
[d] Vict. d. 5. Polit. 3.

vt non ita fuerit Romę: etiam fiat, quod illic fiebat, & idem erit nobiscum, quod fuit Romæ. Nam & dicendum est, quod Angli tractati malè mox à Britannis, Gothi à Rom. ad eum modum egerunt. Aut non considerandum hîc est de colonis vnis, sed & de conciliis publicis, & aliis, ad quæ per vnionem regnorum plures alterius gentis, certè (quod mihi narratur) plures nobilium admitterentur, quàm nostrę sint? Et ad nobiles hoc amplius, etiam antiquioribus, atq; splendidioribus titulis cum illi iidem pręfulgeât plurimùm, fieret iam, vt publicè, priuatimq; aliis anteferrentur. Dignissimus consideratione nodus. & quem pro sua spectatissima sapientia rex dissolueret. Nã ego nõ cẽsuerim satis, etsi est nonnihil, quod in domo altera, nostris multitudine superabundantibus, cõtrariũ eueniret. Ego pro nobilibus nostris opinor constitui iustè posse, vt qui ante vnionẽ essent nobiles, ii anteferrent aliis iuxta ordines dignitatum: &, qui comes hîc esset, is comiti Scoto pręiret, & baroni baro[e]. Vt enim est melius, popularis esse in ciuitate nobili, quàm nobilis in mediocri: & mediocris ciuis alicuius ciuitatis supremæ præit primario ciui ciuitatis mediocris: ita regni nobilioris nobiles præibũt nobilibus regni non ęque nobilis. [f] Spartę ego (inquit Plutarchus) minimum ciuem quàm Macedonum quemuis pręstantissimũ duco [g] Quicquid Cæsar potuerit maluisse, in castello ignobili esse primus, quàm Romæ secundus.

e Dec c. 8. de iud Cur. de nob. p. 3. Ben de pri: iu. p. 3. Alc. de V. S.

f Plut. Ar.

g Plut. Cæs.

Ea enim nec eadem quęstio est nostrę. Rex porrò Scotię cedebat regi Angliæ. ergo & nobilis concedet Scotus Anglo nobili. [h] Vt regis ad exemplum formantur alii. vt hîc est quoq; dictum. [i] Si episcopus præcedit, ergo & capitulum: nã pars adiuncta est. Proximiores digniori digniores. [k] Etiam doctor nobilis prefertur doctori antiquiori. Etiam alia sic sunt pro nostris. Etiam posset rex, arbiter, ac dominus harum dignitatum [l] veriùs, q̃ nobilitatũ, aliquos nostros splendidioribus illis titulis ante vnionem decorare: qui eodem modo possent cum aliis honoratioribus stare, imo illis omnibus anstare. Nisi hæc fortè sint contra vnionẽ: quæ separant Anglos à Scotis nimis, & apertè nimis. Ergo (quod dixi) rex ista viderit: & quomodo quid tribuat iuri Anglorum. Post vnionem qui fierent nobiles, illi non ex gente, sed ex tempore censerentur, omnes tum regnũ vnum Britanniæ. Et ita tandem stet argumentum hoc quartum. Sequitur quinctum ex eo, [m] quod Aristoteles reprehendit Socratem, qui statuebat eosdem in magistratu semper. quod est causa seditionum καὶ παρ᾽ ἄλλοις μηδὲν ἀξίωμα κεκλημένοις. Quod si igitur Angli habeant regem semper in sua terra, an tu putas laturos rem Scotos, animosissimos, & bellicosissimos viros? Nam illud quærere nec oportet, si rex futurus apud nos sit semper, in locis amœnioribus, & augustioribus, & ad res externas longè oportunioribus. Vt non

[h] Ceph. cons. 615.
[i] Chass. 4. cat. 46.
[k] Curt. d. p. 3.
[l] Alb. 4. de nup. 13.
[m] Aris. 2. Pol. 13.

non ſolam commoditatem ſoli ſit ſecuturus, ſed & neceſſitati ſit pariturus negotiorum. Hîc rerũ caput, hîc eſt.[n] *Immotum autem, fixumq́ principi, non omittere caput rerũ.*[o] In arbitrio dicitur prælati, vbi reſideat, quum vnitæ Eccleſiæ ſunt. qui ex locis, temporibus, aliis ſtatuit, & vt in maiore reſideat Eccleſia. Et hoc argumentum quinctum eſt. Eſt ſextum, quia per vnionem res probè aduersùm externos cõponitur.[p] Et in hoc Phaleam, legis latorem Chalcedonenſium, itidem notat Ariſtoteles, quod multa legis lator ille ſanciuit, vt ciues inter ſe ciuitatẽ haberent benè: ſed quod oportebat etiam proſpicere (quod non fecerat Phalea) ad finitimos & externos. Iam verò certũ id eſt, quod *regnũ vnitius idem & munitius* eſt contra omnes molitiones externorũ. Non audiet, non auſcultabit pars, quod externi contra alterã partẽ ſuaſerint. & membrum corporis nõ admittet verbum contra alterum membrũ. [q] In perpetuũ enim detecta praua ſunt cõſilia, quæ inibant à membris olim contra mẽbra. Tantùm videndum hîc fuerit, vbi in iſtam incidimus ſimilitudinem humani corporis, ne quod membrum habeatur vllo modo velut quidam excreſcens lien. quo excreſcente ſcilicet reliqui artus cõtabeſcerent. [r] Et cui propterea optimus imperator Traiannus parem faciebat fiſcum: qui ex priuatorum detrimento locupletaretur. Aiũt, eiuſmodi fuiſſe hîc ſtatum olim Eccleſiaſticum. quẽ

n *Tac. an. 1.*
o *Vbal. de vnio. c. 8.*
p *Ariſt. 2. Pol.*
q *Liu. lib. 2. Dionyſ. 6. Plut. Agi.*
r *Alc. l. 239. de V. S.*

&sub tyrannide illa papisticæ Ecclesiæ frenarunt aliquando reges. Aiunt vrbem Londinum eiusmodi esse hodie splenem. Atq; ita huic malo per quædam parliamenta multùm prospicitur: quæ de ædificiis non ampliandis hîc, & de aliis quibusdam cauerunt pariter. Dicebat autem sapientissimus ille Cecilius Belgis, apud se iactantibus, vrbem ab aduentu ipsorum creuisse artibus, ac populo, sanè; sed decreuisse regnum reliquum, defecisse fortes colonos, destitui indies curã agrorum per eorundem artes sedentarias, quæstuarias. Etiam aiunt, esse hodie lienem eiusmodi statum illorum, qui ius Anglicanum profitentur. Cæterùm aio ego istorum nihil. at ipsam thesin spectandã propono. quæ Aristotelis, & certa est. [t] Σῶμα γὰρ ἐκ μερῶν σύγκειται, ὃ δεῖ αὐξάνεσθαι ἀνάλογον, ἵνα μένῃ συμμετρία. εἰ δὲ μή, φθείρεται. &c. Ego hoc ausim fortassis dicere, futuram Angliam lienem istiusmodi, & membrum excrescens, si alia non fiat vnio regnorum arctior, vt vtrunque sit vnum, non solum Angliæ sit regnum (vt ita dixerim) regnans. Ad hoc alii admittendi sunt. [t] Τὸ δὲ μὴ μεταδιδόναι, μηδὲ μετέχειν, ΦΟΒΕΡΟΝ. ὅταν γὰρ ἄτιμοι πολλοὶ καὶ πένητες ὑπάρχωσι, πολεμίων ΑΝΑΓΚΑΙΟΝ εἶναι πλήρη τὴν πόλιν ταύτην. Est vnio necessaria sanè, quum pars vtraq; constare aliter nequeat, & in suo statu permanere. [u] Et oportet tamen, vt omnes constent partes, si respublica

[t] Arist. 5. Pol.

[t] Arist. 3. Polit. 7.

[u] Cic. 1. de off. Arist. 2. Pol. Omph. 1. de po. pr. 7.

publica habet esse diuturna. Atque id alii, id Aristoteles habet inque notatis capitibus reipublicæ Lacedæmoniæ. Εὐδαίμονα δὲ πόλιν οὐκ εἰς μέρος τι βλέψαντας δεῖ λέγειν αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς πάντας τοὺς πολίτας· Aristoteles[x]. Οὐ μὴν πρὸς τοῦτο βλέποντες τὴν πόλιν οἰκίζομεν, ὅπως ἕν τι ἡμῖν ἔθνος ἔσται διαφερόντως εὔδαιμον, ἀλλ' ὅπως ὅτι μάλιστα ὅλη ἡ πόλις· Plato. ὅλην τὴν πόλιν εἰσελθόντας θεάσασθαι, καταδύντας εἰς ἅπασαν, καὶ ἰδόντες. Exemplum autem est apertum in eodem illo humano corpore: quod periclitatur totum, si pars habuerit male. [y] Δεῖ δ' ἐν τῇ πολιτείᾳ τὸ μὴ δ' ἂν βούλεσθαι πολιτείαν ἑτέραν μηθὲν τῶν τῆς πόλεως ΜΟΡΙΏΝ ὍΛΩΣ. Pars quę erit malè, seditiones agitabit certè: molitiones externorũ ad mittet certè. Volet par esse alteri cui parem se gessit diu. Volet, dedecus fugere, & dãnum, quod existimabit accidisse sibi, si regnatum se regnum cogitet. Plures orientur causæ tumultuum, ne dubitemus. Et hinc erit altera quoq; pars malè: quę vereri hæc cogetur, imò ferre. Si vnio non fiat, blandiri vtiq; oportuerit Scotis semper plurimùm: si blanditiis, atq; muneribus poterunt illi demulceri. Atque tum erit Anglia in damno: quæ non dederit suis vt ferendo non esset inuidiæ, si neque opes cõmunicaret[z]. Quæ obseruatio est Cardani in magnatum contra reges dissensionibus sempiternis. *Regis magnitudini aut in-*

x Pla. de rep. 4.7.9.

y Arist. 4. Polit. 9.

z Card. enc. Nero.

uident, si nihil det: aut sunt damnosi, si dat. Quod si fiat vnio, & Anglia in suas opes nonnullas Scotos acceperit: iã dabit suis: non dabit quidquam extra se. [a]Non alienat, qui non transfert in extraneos, sed in suos: inquiunt nostri. [b]Exteris dedisse, causa traditur solens, & necessaria maximorum malorũ. Et hîc tamen necesse fuerit dare. Et hîc isti etiam malè erunt, quibus dabitur: qui timere semper habebunt. Et itaque erunt affecti erga nos malè, etsi accipiant bona. [c]Nemo enim amicus esse ei potest, à quo malum aliquod exspectat. Et erit igitur alteris perditio duplex, qui hostibus dederint. Si autem fiat vnio, & nec quidquam detur: etiam nec erit magis querimoniæ vllius occasio, quàm quũ Angli nihil accipiũt in sua Anglia, Scoti in sua Scotia. Solam suam aliquã culpam, aut suam fortunam queri poterunt. *Vnio erit causa, vt possit Scotis dari minus.* Atque hoc fuit argumentum septimũ, [d]*Qui parti ciuium consulunt, partẽ negligunt, rem perniciosissimam in ciuitatem inducunt, seditionem atq; discordiam.* &c. Est vnio necessaria per argumentũ octauum, de codẽ magistro summo acceptum[e]. qui leges Hippodami Milesii reprehendit, quæ excludebant multos à participatu reip. inquit autem, μὴ μετέχοντας τῆς πολιτείας πῶς οἷόν τε φιλικῶς ἔχειν πρὸς τὴν πολιτείαν; Et nos, *non participes regni Angliæ Scotos, quî pote amicè habere ad regnum Angliæ? Non participes regni Scotiæ Anglos, quî pote amicè habere ad regnum Scotiæ?* [f]Ἀλλὰ μὴν μέγιστόν τε πόλει

αὐτὸ

a Io. And. c. 29. de prab.

b Bod. 6. de rep. 5.

c Demosth. exor. 46.

d Cic. 1. de Off.

e Arist. 2. Polit.

f Pla. de rep. 5.

αὐτὸ ὡμολογήσαμεν ἀγαθὸν, ἀπεικάζοντες δὲ οἰκουμένην πόλιν σώματι πρὸς μέρος αὐτοῦ λύπης τε περὶ τε ἡδονῆς, ὡς ἔχει. Et idem Aristoteles contra leges Cretensium; μετέχων ὁ δῆμος τῆς μεγίστης ἀρχῆς βούλεται μένειν τὴν πολιτείαν. [g] Cicero etiam in ipso hoc argumento de ciuitate communicanda: *Etenim, cum pro sua patria pauci post genus hominum natum, reperti sint, qui, nullis præmiis propositis, vitam suam hostium telis obiecerint: pro aliena republica quemquam fore putatis, qui se opponat periculis, non modò nullo proposito præmio, sed etiam interdicto?* [h] Quorum paria commoda sunt, ii parem solent exhibere operam. vt audimus apud Dionysium. & certissimum idem omnes cernimus. [i] *Facillima sanè in ea republica potest esse concordia, in qua idem conducat omnibus:* etiam Cicero: & quis non? [k] Imperia beneuolētia coalescūt, &, quando idem expedit sociis omnibus, diuturna concordia: Demosthenes. Participanda igitur vtrinque respublica est: vt amor mutuus habeatur. qui vtilissimus proculdubio futurus sit. Est vnio necessaria nūc, quum de ipsa est agitatum. Est necessaria hoc nomine, ne contemptam aut ipsa se suspicetur pars, aut æmuli huius imperii contemtam valeant eidem calumniari. Valeant id calumniari, qui non velint esse hanc vnionem. [l] Carolus quinctus, Franciscus primus impedierunt, cùm eidem operā daret magnam Henricus octauus. Quo de facto nos intelligimus aliud

[g] *Cic. pro Bal.*

[h] *Dionys. lib. 5.*

[i] *Cic. 1. de rep.*

[k] *Dem. ad Phi. ep.*

[l] *Demetr. lib. 13.*

argumẽtum pro vnione.[m] Ὅλως γὰρ ὃ οἱ ἐχθροὶ βούλονται ἢ ἐφ᾽ ᾧ χαίρουσι τοὐναντίον τούτῳ, ὠφέλιμον φαίνεται. ἔστι δ᾽ οὐκ ἀεὶ τοῦτο· ἀλλ᾽ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ,[n] *plerunque, non semper alioqui indubitata essent, non argumenta.* At hoc absoluo, quod proposui. Si clam habita deliberatio fuisset, & non placuisset vnio: consulere aliquis posset,[o] quod in casu haud dissimili Q. Fab. Maximum consuluisse recitat Liuius, vocem silentio omnium exstinguendã esse. & si quid vnquã arcani, sanctive ad silendũ fuerit, id omniũ maximè tegendum, occulẽdũ, obliuiscẽdũ, pro non dicto habendũ esse. Verùm quia res est peruulgata, nullum puto esse consiliũ aliud, quàm vt suspensi aliorũ animi, incertęq; voluntates iusto hoc officio deuincirentur: & certè, immobilesq; contra siue suspiciones, siue vaframenta efficerentur. Iustam, debitamq; dixerim vnionem ego eam etiam Latinorũ: quam Caruilius suadebat: & quam fremitus tamen totius curiæ, Manlii minæ, oratio Maximi, hoc est, optimatum([p] vt vno verbo dicit Alciatus) factio repudiauit. [q] Sed & quam tamen postea inire Roma coacta est per Iliadas malorũ, & adprobare iustissimam. Nõ diuersa causa nostra est à causa Romanorum: [r] qui cum Latinis, Patritii, & cum sua plebe, communicare rempublicam detrectarunt aliquandiu: aut (quod idẽ retulit Alciatus) fraudolosè cõmunicarunt. Sit nobis vnio, &, veluti inter bonos sincera. [s] *Inter bonos benè agier oportet.*

[m] Arist. 1. Rh. 6.
[n] Quinct. 5. c. 10.
[o] Liu. lib. 23.
[p] Alc. 2 disp. 21.
[q] Aug. 3. de ciu. 26. App. ciu. 1. Aug. de fa. R. Mucia. Alb. 1. de ar. Rom. 5.
[r] Dion. l. 7.
[s] Brisson 5. de form. Cic. 3. de Off.

portet, & sine fraudatione. [t] Optarim verò, legi orationes apud Liuium tribunique plebis Canulei, & Latini hominis L. Annii. Neq; negauerim, etiã aduersarias legi. nã & in illis, & in istis multa est facies præsentis cõcertationis. Mihi est hactenus argumentum nonũ pro vnione: quia nec temeraria, nec occulta emissa vox de ipsa est. Et neq; (vt hoc addã) nobis est cum Allobrogibus res: [u] quibus Arpinas illudat aliquis. Si enim Africa planxit, Italia non risit. *S' Africa pianse, Italia non rise*, etiamnum, & veluti ex prouerbio dicit Italus. [x] *Nec mea securus ridebit funera victor*, dicet noster. [y] Sub Conquestore repleta dicit Scotia captiuis Anglicis: vt nec villula, nec domũcula illic diu potuerit sine his inueniri. Clades quis, quis funera fando explicet? aut possit lacrymis ęquare labores? Quis pro rerũ atrocitate deplorare tãtas calamitates queat? Verùm exstinguẽda sanè ac penitùs delẽda nũc omnis memoria illorũ omniũ tristis: abominãda omnis cogitatio est futuri illiusmodi. Dico autẽ adhuc vnum argumentũ: aut dicet ipsa potiùs Scotia regi: *Haccine remuneratio mihi pro eo, quod apud me natus, apud me es eductus in optimam istam ætatem, vt deserta viderer? Ego mater regum mille, & tuorum mille progenitorum, per te, maximum eorum omnium, hoc sim consecuta, vt mater regum esse desierim? Et quæ protuli, & ornaui reges aliis, eadem ab aliis reges meos accipiam, ab solo spectem alieno?* [z] *Quod debes tu quidem mihi propter Angliam, id Anglia debet. Debes tu mihi hanc vnionem propter Angliã, propter quam me relinqs: quã relictã esse non oportet tamen, quãtũ hoc fieri potest optimè per vnionẽ. Des*

[t] *Liu. lib. 4.*
[u] *Cic. pro Fõt.*
[x] *Claud. 2. Ruff.*
[y] *Houed. p. 1.*
[z] *Vasq ill. 7*

vnionem, rex: des, pater: & pacem hanc æterno fœdere iungas. Paribus se legibus ambæ inuictæ gentes æterna in fœdera mittãt : quẽ tu orbem, IACOBE, cernes, quæ surgere regna coniugio tali? Scoticis comitantibus armis Anglica se quantis attollet gloria rebus? Diximus pro vnionis parte satis. Decem, & eo plura diximus argumenta. Ostendimus autem, nec futuram istam permutationem, Glauci, & Diomedis:[a] χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων. Nõ. Dederunt à se Scoti regem huc. Hîc caput Britanniæ esse concedunt. Arma, viros conferunt. Fœderibus aliis commodissimis, & vetustissimis renunciant futuri nobiscum, *&c.*

Nunc respondeamus ad illa, quæ feruntur contra vnionem. In mutatione (inquiunt) aliqua faciẽda aut vrgens necessitas, aut euidens vtilitas desideratur. At in statu rerum præsenti neque grauamen aliquod inuenitur, neq; ex mutatione ista aliquid fit melius. Respondeo, peti in enunciato posse tertium membrum ęquitatis: vt ante indicatum est. Peti potest aliud mẽbrum probabilitatis.[b] vt sic scribit interpres iuris magnus, alteratione esse vel necessariã, vel vtilẽ, vel probabilem, vel temerariam. Et sic alia multa sunt.[c] Cæterùm quia illa partitione vtuntur auctores frequentiùs, & in simili tractatu vnionis Ecclesiarum, eadem vti possumus nos sanè. quando & alia quoque includuntur illic membra, & multo plura, quàm isti putẽt.[d] Ecce enim ipsa vna vtilitas in duas partes diuiditur, tutam,

[a] *Ilia. 6.*

[b] *Bald. l. 10. C. de test.*

[c] *Old. cons. 261. Menoch. 192. Dec. 2. cons. 41.*

[d] *Cic. 2. de inu 3. ad Her. & parti*

tutam, & honeſtam. & tuta rurſum alias habet partes: item honeſta alias. in quarum dein ſingulis plura deliberandi capita ſtatuuntur. Nos autem nonnulla iá attigimus, & alia nonnulla mox attingemus. Et ſteti- gitur enunciatum. Et nos addamus vulgi rhythmũ,[e] [e] *Io.A.c.28. de prab.*

Regula certa datur, qui bene ſtat nõ moueatur. Sed quid eſt, quod aſſumunt, nullum eſſe grauamẽ in præſenti ſtatu rerũ? [f] *Theocr. id. 15.*

[f] Κάλλις', ἔνδοῖ πάσαι, ὁ τὰν νυὸν εἶπ' ἀποκλάξας. Vt poſſit prima frõte, aut pro parte Angliç, ſiue Anglorum quorundã videri verũ: ex parte Scotiæ certè verũ non eſt, vt oſtẽdi. Neſcio, ſi Anglis nõnullis vnio futura ſit incõmoda. regno Angliæ commoda mihi viſa eſt. Fortè nec terrç Scotiç, quç plurimis ſpoliabitur hominibus, qui in terram Angliã migrabunt, erit adeo vtilis, vt Angliæ, vt Scotis priuatim pluribus. Sed ego de publico gentis bono diſputo. Cui publico dare quiſq; debet priuatas incommoditates, rege prçſertim efflagitãte. Hoc modeſtiæ erit, moderatio priuatarũ cupiditatũ. Hoc fortitudinis, officiũ nullo priuato dolore deſerere publicũ. Hoc iuſtitiæ, reſtituere cõſortiũ inter homines, quod ([g] verè Seneca) auaritia diſtrahit. Hoc humanitatis, vocare in cõmoda ſocios, [h] non leones agere.[i] [g] *Sene. ep. 91.* [h] *l. 29. pro. ſoc. Scip. 2. parc. 24.*

Gratiſſimè, atq; humaniſſimè factum, vt omnes ad Rom. imperium pertinentes, ſocietatem acciperent ciuitatis, & Romani ciues eſſent: ſcribit Auguſtinus. Hoc demum neceſſitatis eſt, hoc, ſi temporibus accõmodare ſe ſe publicè, & priuatim o- [i] *Aug. 5. de ciu. 17.*

[k] Æsch. de fa. leg.
[l] Plut. Peri. Liu. lib. 34. Diod. lib. 12.
[m] Aug. 9. de ciu. 4.
[n] Sene. ep. 88.
[o] l. 48. de V. S.
[p] Scal. de ca. li. La. 166. Alb. 1. de iu be. 14.
[q] Cic. 2. de inu. & part.
[r] Vb. de vn. c. 3. Menoch. cons. 402.
[s] Vasq. 1. ill

mnes necesse habent: [k] quod Æschines dicebat. [l] Et demũ hoc est prudentię, intelligere, mutationẽ esse nullã, vbi dulcia acribus non sint mixta. & nullã esse cuiusvis status constitutionẽ publici, quę non aliquibus sit ingrata. & purum bonũ nullũ vsquã. Sed si cõmoda vnio est, hoc satis est, absq; eo, quod sit bona. vt ita loquar cum Stoicis nostris: [m] quibus bona alia, alia cõmoda sunt: [n] alia est cõmodorum conditio, alia bonorum. commodum est, quod plus vsus habet, quàm molestiæ. bonum sincerum esse debet. non est bonũ, quod plus prodest, sed quod tantum prodest. [o] *Bona ex eo dicuntur, quod beant*, &c. Et quisque igitur commodo publico donet molestias priuatas, *cedat ius propriũ regi, patriæque remittat.* Et quod petunt, explicatè ostendi sibi de necessitate, de vtilitate vnionis, ecce satis ipsis est factũ. [p] Ipsi tamen meminerint, non petere etiã metaphysicam aliquã necessitatẽ, sed quam dicimus cõmuniter. [q] *Vt cibo vtantur non necesse est, nisi cũ illa exceptione extra quam si nolint fame perire.* ait M. Tullius. Atq; idem, *Quod permagni interest, pro necessario sæpe habetur.* [r] Necessitas in Ecclesiarum vnione statuitur, si nulli sint, vel paucissimi, qui seruiant vtrique Ecclesiæ: Si altera desolata sit, nec facilè restauranda. Vtilitas in Ecclesiarum vnione statuitur, si non sint ob tenuitatem præbendarum, qui seruiant, digni satis. Ego alia dixi tamen hîc aptiora. [s] Ego etiam hîc dixero, sufficere quamcunque occasionem ad iustifi-

ſtificandum principis beneplacitum. At in eo, quod dicunt de euidentia, videant etiam, ne demonſtrationes mathematicas poſtulent, in quo ſatis eſt probabilis diſputatio.[t] vt eſt ſatis in re politica. Etiam, atq; etiã videant, ne principi non credendum putent, de cauſis huius vnionis aienti.[u] Nam apud ſubditos iuſta cauſa creditur in principe ſemper, nec de cauſis explicante. etiam in his, quæ iuris gentium ſunt. vt vani capitis eum, qui contra ſentiat, Vaſquius ipſe, non æquus principibus, iudicat. Hîc verò quî petentur explicari cauſæ, quæ plurimæ petant, ac penetrent arcana regnorum? Arcana, adeoq; non penetranda, minus petenda, minimè peruulganda. In quo differentia eſt vnionis Eccleſiarum, vbi abſque vllo periculo & incõmodo neceſſitas, atque vtilitas oſtendi poteſt: & vnionis regnorum, vbi agi idem nequit ſine magnis incommodis, & periculis multis.[x] *Arcanum neque tu ſcrutaberis VLLIVS VMQVAM.* & ſcrutaberis arcanum regis?[y] *Ne alieni regni (quod non conuenit) ſcrutentur arcana*: inquit lex.[z] Neceſſitas regnorum eſt, quam Ioſephus nuditatem appellat. & quæ tegenda eſt ſemper omnis, non reuelanda.[a] καὶ ἀντίφραξιν, minime nuda cõſpicienda. Et de qua tegenda ſic ſanè principes omnes cauẽt, vt numquã ſatis cauiſſe ſe putent: Plautini illius genus, dicẽtis,[b] *Qui cauet, ne decipiatur, vix cauet, quum etiam cauet. etiam quum cauiſſe ratus, ſæpe is cautor captus eſt.*[c]

[t] *Ariſt. 1. Eth. 3. & 7. Pol. 7.*
[u] *Alex. 1. cõſ. 2. Cur. ſen. conſ. 49. Vaſq. 1. ill.*
[x] *Hor. ep. ad Loll.*
[y] *l. 4. C. de commer.*
[z] *Gen. 42.*
[a] *Druſ. Hab. 2.*
[b] *Plaut. Cap.*
[c] *Menoch. conſ. 402.*

Eſt in Eccleſiarum vnione adhibenda cognitio cauſę: quę & alia multa poſcit, & hoc, vt partes vocentur. At in regnorum vnione dico diuerſum ius. Regis tota hæc mihi curatio videtur: cuius & regna ſunt. Aut quid quæſo eſt, quod vtilitatem, quod neceſſitatem poſcat, atq; facit indictio, ductio, compoſitio belli?[d] Conficit alia eiuſmodi rex ſolus, in quibus vrgēs neceſſitas, euidens vtilitas poſtulatur. At ſatis eſt, ſi euidēs res Regi eſt[e]. Neſcis, vbi me premat calceus intolerabiliter: reſpondebat Æmilius ei, qui ſecum diſceptabat, ne cum vxore diuortiū faceret bona. nec addidit præterea verbū de cauſa.[f] Dixi nōnihil in tractatu De diuortiis, quod hîc inſeruiat. At rex etiā dedit deſiderio ſuorum, vt explicaret de nonnullis cauſis vnionis: & quàm nō ſit ita cōmoda regalis hęc ſua ſoluta veſtis, vt videtur commoda vulgo. Et nōdum res euidens eſt vulgo[g]? Euidēs accipit tamē ſecundùm ſubiectam materiā:[h] nec ſemper pro eo, quod manifeſtè liquet, & quod de facili poteſt probari: ſed & pro eo, quod ex cōiecturis habetur, & probabili ratione creditur. Et ſubiectam hîc materiam diximus talem. Quid? Et petent adhuc, iudices ſeſe fieri cauſarum? Etiam quum audierunt iudicium principale? Audiant.[i] *Diſputare de principali iudicio non oportet. Sacrilegii enim inſtar eſt dubitare, an is dignus ſit, quem elegerit Imperator.* At (inquam ego audenter) explicaſſe vt valuit rex cauſas, & id primum

d *Brun. 1. de ſedit. 9. Chaſ. 5. cat. 24. Vaſq. 1. ill. 23.*

e *Plut. Æm.*

f *Alb. 6. de nup. 4.*

g *Bart. l. 25. ſol. mat.*

h *Bar. Imo. Caſtr. Iaſ. l. 77. de leg. 1. l. 19. de no. op. nu. Alb. l. 7. de quæſt. Dec. 3. cōſ. 34.*

i *l. 2. C. de cr.*

mum dediſſe ſuis contra nonnullam arcanorum rationem: ita, alterum hoc annuere de iudicatione, per maieſtatem regiæ dignitatis non valet. [k] Epiſcopi dicitur arbitrium de neceſſitate, & vtilitate vniendi Eccleſias. cuius tamen poteſtas minor illic eſt, quàm hîc eſt regis. Atque nos de re hac dicemus iterum. Nunc plura reſpondimus ad primam obiectionem. Secunda verò obiectio eſt, quod nullum reperiatur exemplum vniendorum nominum duorum regnorũ ſeparatorum in vnum nomen: vbi coaluerunt regna per nuptias, vel per ſanguinis propinquitatem. Quid? Anglus aiet, regna hæc ſeparata: [l] qui, Scoticum eſſe Anglici feudum, contendet? Scoticum Anglici partẽ fuiſſe volet? Non vnionem hanc, ſed reunionem affirmabit? Sed nos obiectioni reſpondemus. quod ſit tamen cauſa faciendi iſtam vnionem, etſi hoc exemplum non ſit. Confice (vt in Scholis loquimur) ſyllogiſmum: *Si exemplum huius vnionis non eſt, vnio hæc facienda non eſt; At non eſt exemplum: Ergo.* At falſam Scholæ dicunt ſequelam maioris. [m] Ἧττόν τι οὖν οἴει ἡμᾶς εὖ λέγειν τούτου ἕνεκα, ἐὰν μὴ ἔχωμεν ἀποδεῖξαι ὡς δυνατὸν οὕτω πόλιν οἰκῆσαι ὡς ἐλέγετο; Benè ſanè hoc tãtùm Plato. [n] Et in rebus naturæ Seneca belliſſimè: *Quare quidquam nobis inſolitum eſt? quia naturam oculis, non ratione comprehendimus. nec cogitamus, quid illa facere poſſit, ſed tantùm, quid fecerit. Ignorat naturæ potentiam, qui illi non putat aliquando licere, niſi quod ſæpius facit.*

k *Vb. de vn. c.11.*

l *Hot de feu. c.9. Bod. 1. de rep. 9. G. 8. 9. 10.*

m *Pla. 5. de rep.*

n *Sen. nat. 6. 7.*

Ignorat principum potentiam, qui illis non putat aliquando licere, nisi quod aliàs fecerunt. Et ea oculis, non ratione intuentur, dum pronuntiant insolitum, si facit nunc princeps, quod factum antea non est. [o] *Quid postea?* (alius inquit) *Nulláne res noua institui debet? Et quod nõdum est factum, id, ne si vtile quidem sit, fieri oportet?* Et item alius ad similia argumenta, [p] *Omnia, quæ vetustissima credũtur, noua fuere.* [q] Nos autem semper audiuimus, infirmum esse argumentum ab exemplo adfirmatiuè. Vt negatiuè ab exemplo sit infirmissimum sanè, & nihili. Nam primùm est arduum nimis, negare, esse exemplum in tanta factorum infinitate. [r] Atque si nullum est dictum, quod non dictum sit prius, quanto minus nihil est factum, quod non sit factum prius? [s] *Natura enim rerum conditum est, vt plura sint negotia, quàm vocabula.* [t] Neque oblitus sum tamen illud vulgi nostri, factum ostendi oportere. neque illud, incumbere ei onus probandi, qui dicit, non ei, qui negat. neq; alia huius generis dememini: quæ esse pro obiectione videri possent. Verùm nec sunt illa inconcussa, & immota. nec in tam ampla (vt dico) infinitate rerum citari solent. In qua infinitate tu audis & contrariam his sententiam prouerbialẽ: [u] quę multã habet probationẽ. παροιμίαι μαρτυρία ἐστίν. [x] vel quia sunt velut omnium, cùm habeãt auctorẽ incertum. vel quia non durassent in æternum, nisi veritatem haberẽ viderent omnibus. [y] Adde huc illud

[o] Liu. lib. 4.
[p] Tac. ann. 2.
[q] l. 13. C. de sent.
[r] Ter. prol. Eun.
[s] l. 4. de pra. ver. Scal. de ca. li. 1. 91.
[t] l. 12. de capt. l. 2. de probat.
[u] Ceph. cõs. 81. Arist. in Rh.
[x] Quinct. 1. cap. 2.
[y] Herodo. 5.

illud Herodoti, Nihil est, quod non contingere possit intra longum tempus. [z]Et illa Augustini, *An verò est credibile, alicubi esse, quod hîc nõ est? & incredibile est, aliquando fuisse, quod nunc nõ est?* Et idem etiam cum supradictis sui Platonis, *Neq; quia experientia probari non potest, ideo credendũ non est?* Sed quare nos probemus factum: qui alibi statuimus rationẽ faciendi? Qui à non facto negant faciendum, id probẽt nõ factũ. [a]Negatiuã probat, q̃ in ea facit sibi fũdamẽtum. vt vera dicit͛ regula, nec vmquam fallẽs, & quę tenet͛ ab omnibus. [b] Atq; probare negatiuã impossibile per naturam dici solet. [c] Probat͛ illa, dum adfirmatur, esse actus adfirmatiuos, ex quib. illa negatiua resultet. [d] Probatur ex ostẽsione librorum, in quibus nõ sit id, quod esset, si esset factum. Esto. Probet͛ & aliter. Sed quis legit, aut legisse potest libros omnino omnes? Nã id notatũ possit esse vel in medicis, vel in aliis libris, quod in historicis notatũ non est. Et quis omnes legit historicos? monumẽta omniũ gentium omnia? Aut quis nũc admonitus ab isto librorũ helluone admirabili, & cunctarũ memoriarũ, potest de eadẽ constituere negatiua? Et quota præterea particula hæc est, quę superest, quę noscit͛ rerũ gestarũ? [e]Indicaui alibi quoque de isto argumẽto vanissimo. [f]Qui primi fuerint reges in orbe, nequaquã cõpertũ habem⁹. cùm historici nulli eos tradãt. impossibile q̃ppe est, literas ęquè, ac primos reges, vetustas fuisse. [g] Nin⁹ nact⁹

[z] Aug. 14. de ciu. 26. & lib. 15. c. 19.

[a] Ias. l. 4. de re iud. Bologn. cons. 27.

[b] Alex. l. 8. de V. O.

[c] Bar. 1 cõs. 102.

[d] Soc. l. 6. C. de ed.

[e] Alb. de abu. men. c. 5.

[f] Diod. lib. 1. 3.

[g] Oros. l. 1. c. 1.

ſcriptores primus. vt duo annorũ millia ab orbe cõdito vel omiſſa ſint hiſtoriographis, vel ignorata. Quid, ſi quis negaſſet, fuiſſe reges ante Ninum, non habitus ille fuiſſet homo vanitatis manifeſtæ: [h] etſi is vel Tertullianus fuerit? [i] Obiiciebatur autem ſcripturæ cuidam aliquando falſum: quoniam ςύγχρονοι nulli tales eſſent litterarum characteres. Sed reſponſum ſic fuit, factum negãtis nullã eſſe probationem. Nec, ſi mille dicerent, ſe nihil vidiſſe eiuſmodi, idcirco probatur, ita factũ nõ eſſe. Poſſunt eſſe facta: neq; ad nos perueniſſe. Poſſunt perueniſſe, & latere. Et id genus ſic plura ſunt. Et negatiua hæc eius Scripturę non temporis infiniti, vt noſtra eſt, ſed valde coacti. Etiam verò infirmum hoc argumentum: quoniam potuerint caſus diuerſi à noſtro eſſe. vt ſi quid in illis factum non ſit, nõ propterea & in noſtro faciendum non eſt. [k] nec enim illatio fiat ex diuerſis. Aut lateant etiam cauſæ, cur factũ aliquid non ſit. Aut non ſint cauſæ tales, quales in omni caſu obtineant. vt dixi in caſu principatuũ Belgii, & regnorũ Hiſpaniæ. Audi rurſum de his regnis. [l] Reges Caſtiliæ & dicti ſemper reges Hiſpaniarum ab externis. quia ab illis reges fluxerint omnes Hiſpaniarũ. atq; ad illos regna iſta omnia pertinerent Hiſpaniarum. [m] Sed & domi Alfonſus, ſiue Adelefonſus, tertius, Alfonſus ſeptimus, Sanctius maior, reges, imperatores nuncupati Hiſpaniarum. [n] Caroli quincti imperatoris

h *Tert. de palli.*
i *Don. conſ. de iu. paſc.*
k *l. 10. de min.*
l *Sanct. hiſt. Hiſp. p. 1. c. 16. 17.*
m *Sanct. p. 3. c. 31. Marin. Sic. lib 8. Rod. lib 7. itẽ Taraphn.*
n *Diplo. ante pa. Flor.*

peratoris diplomata eum nominant regem Hiſpaniarum, abſq; alia ſpecificatione ſingulorum regnorũ, imò abſq; vlla vel tacita indicatione. Quę tamen ſpecifica nomina, ſi adiiciuntur aliquando, de nominatione generali nihil propterea mutant. An verò hoc quoque fieri, veteribus nominibus ſeruandis, apud nos velint? Et velint regem dici Britanniarum, Anglię, Scotiæ? Res tanti tamen non videtur, vt propterea, imitatores aliorum eſſe, atq; dici velimus. etiam cõtra ſupradicta incommoda iſtorum nominum. Nam ego velim maiorem hîc vnionem, quàm Politiarum in ciuitate velit Ariſtoteles. [o] Δεῖ δ' ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ μεμιγμένῃ καλῶς ἀμφότερα δοκεῖν, καὶ μηδέτερον. [p] Modicè confuſas ait Cicero. Ego, neutrum apparere regnum, velim. penitiſſimam confuſionem iſthic velim. Et itaq; illa alia tollenda erunt omnia in vnione, quæ cõtra vnionem ſint. Tollendum Scotis erit, quod audio illis eſſe priuilegium, ne tributa ſoluant regi, ne dent militem, ne bellum nõ de aſſenſu ordinum indictum ſequantur inuiti, & ſi quæ ſunt talia. Eiuſmodi ſtare non poſſunt, & vnio. nec in vnione iuſta ſunt iuſta. Apparebit enim manifeſta ſeparatio regnorum. & alterum iam conferet publico nihil. Onera omnibus communia communiter ferenda dicit vnio Poloniæ, & Lituaniæ: monetam æqualiter communiter recipiendam: communes hoſtes, & amicos habendos. [q] Idẽ

[o] Ariſt. 4. Polit. 9.
[p] Cic. 2. de rep.
[q] Siml. de rep. Helu.

in republica Heluetiorum, vt de pace, & bello pagi omnes statuant simul. [r] Et idem in republica olim Achaeorum. Quae publicum non attingunt, ea esse diuersa posse, dixi. Et sic in eadem illa vnione Polonica, Heluetica, Achaica quaedam non vnita. Caeterùm dicamus adhuc quaedã alia exempla nominum iunctorũ in vnum. Magnus Etrurię nunc audit, qui antea Florẽtinorum, & Senensium dux ferebatur. [s] Quid regna in Gallia, Arelatense, Austrasię, Aquitanię, Britannię, Neustriae, & tot principatus alii in vnum qui concessere nomẽ? Regna Parisiorũ, Suessionum, Aurelianẽsium, Metẽsium: tributa fratribus non semel, & in vnũ postea & corpus, & nomẽ reuersa iure pariter sanguinis. Genuę (si parua licet componere magnis) nomina pluriũ familiarũ, concordiae firmandae in ciuitate seditiosissima, cõtracta in vnũ: etiã quod nullius vnitarũ familiarũ fuisset. Vrbes magnae, Athenae, Venetię, aliae in vrbem vnam, eamq; noui nominis, ex diuersis pagis coaluere. [t] Prouincias vnit plures Iustinian⁹ noster. Vbi interpretes, quod & in antiquis reperiantur monumentis itidem exẽpla populorum, qui coïerũt in vnum. Et quod princeps potest vnire duas prouincias simul. Quod autem in familiis, in vrbibus, in prouinciis, in principatibus verum est, id in regnis non fieri, quę ratio est? Sed & in regnis id factum ostendimus. Sed & ostẽdamus hoc ipsum adhuc. [u] Garsias rex Nagerae, & Alauae, filius etiam Pompeiopolis, alii post Nauarrae.

[r] Iust. lib. 34. Paus. lib. 7.

[s] Gagu. lib. 3. Serr. & Sigis. &c. 10. 3. q. 6.

[t] Duar. s. de ben. 6. Bart. nou. 8. Alb. l. 3. de off. ads. Dec. 3. cons. 41.

[u] Tex. Gars. 1.

Nauarrę.[x] *Iohanne Arragoniæ rege, Ferdinādi patre, mortuo, & illius regni, omniumq; suorū principatuū possessionibus acceptis: quibus titulis, & quo ordine vti deberent*, Ipse, & vxor Isabella, *in litterarū, & priuilegiorum expeditionibus, ad proceres, consiliariosq; suos retulerunt. Quorū cùm plures eos Hispaniæ, cuius maiorē partē possidebant, principes appellandos, censuissent: hoc ambitionis, & arrogantiæ nomen esse, existimātes, ne Portugalliæ, Nauarræq; regibus iniuriam facerent, admittere noluerūt.* Sic historia. Et hîc igitur sic: vbi rex noster tenet Britanniā totā, rex Britanniæ nuncupabitur. Quod factū fuisset, si impedimētum nō exstitisset, pro facto haberi debet. Sed illa in nomē vnū vnio regnorū, per successiones, & nuptias partorū, facta fuisset in Hispania, si impedimentū Nauarræ, & Portugalliæ nō fuisset. Ea factaq; nunc est quum cessauit impedimētum.[y] Idem autē Ferdinandus ante receptā Siciliam noluit dici rex eius insulæ. At rex noster tenet Britāniam. Vides causas non facti in Hispania fuisse? Et illinc, quod causis impedimenti cessantibus fiet rectè hîc? Dixi, alias esse causas posse vnionis non initæ: quæ apud nos nō sint. At videamus, si & domi nostræ quid sit. Et est pro certo iunctio in simplex Angliæ nomen, postquā iūcta in vnum sunt, quę plura erant, Saxonum regna, & regnorum nomina. Quis hoc ignorat?[z] Etiam legimus in historiis Anglicis verba hæc, *Ego Edgarus totius Albionis basileus.* Et ita sæpius apud Ingulphum nostrum Oxoniensem. Etiam, *Ego Edgarus totius Albionis monarcha.* Etiam MAGNÆ BRITANNIÆ.[a]

x *Marin. Sic. lib. 19.*

y *Vall. lib. 2. de gest. Ferd.*

z *Malmesb. lib. 2.*

a *Plin. 4. c. 16.*

Albion ipsi nomen fuit, quum Britanniæ vocarentur omnes, de quibus mox paullo dicemus, ait Plinius. intelligit autem omnes in hoc mari insulas. vt eas etiam Ptolomæus Britannicas omnes appellat. Sit ista & dicta magna, quæ cæteris omnibus est maior. aut respectu tantùm Hiberniæ: [b] vt idem Ptolomæus (quod me docuit Sauilus doctissimus) in almagesto hanc magnam, Hiberniam paruam Britanniam indigitat. [c] *Hiberniæ spatium, si Britanniæ comparetur, angustius.* [d] *Hibernia dimidio minor, quàm Britannia.* Et sic quoq; per antonomasiam hæc dicta Britannia. In sermone autem Edgari verius sit, dictam hanc magnam ad differentiam eius, quæ est in Gallia. Vbi fortè & id fuit nomen primò, quum Britanni emeriti milites Cōstantini Magni illic collocarentur. Magnā non putem dictam veluti primam, ac secundam legimus Britanniam, & itaque vicarium Britanniarum in imperii notitia, [e] alibi. nam sint illæ partes huius insulæ, non diuersæ terræ. [f] Idem porrò Edgarus apud alium est *monarchus Britannum*[g]. Et apud alium tamē, *Anglici orbis basileus*. Quod nos Angli nomen mallemus sanè. Sed nollent Scoti idem nobis. Sed nec Scotia videretur sic comprehensa. Sed historicus aliquando sic adsumit nomen Angliæ, non publicū, regisve monumentum aliquod. Et ecce foris iam, ecce domi, quod quæritur. Ecce ipsus REX MAGNÆ BRITANNIÆ Edgarus. Qui regem Scotorum, Cumbrorum, omnes reges

b Ptol. 2. alm. 6.
c Tac. Agric.
d Cæs. lib. 5.
e Amm. lib. 29.
f Ethelwer.
g Houeden.

reges Wallensium (vt loquitur Malmesburiensis) ad curiam coactos, vno, & perpetuo sacramento sibi obligauit. [h] Edgaro etiam Scoti colla dedêre: non solùm omnes reges Angliæ fuêre subditi. Itaq; præ Edgaro appellantur isti ab Houedeno *subreguli*, rex Scotorum, rex Cumbrorum, rex alius insularum plurium, & alii quinque. *Ego Edgarus* (scribit ipse apud Malmesburiensem) *totius Albionis basileus, nec non maritimorum, seu insulanorum regum circumhabitantium.* Et apud Ingulphum itidem, *Ego Edgarus totius Albionis, finitimorumq; regum basileus.* [i] Quæ si nouisset magnus canonici iuris interpres; non ex glossis eiusdem iuris regulum dixisset regem Scotorum: quæ non de rege Scotorum loquuntur, sed Schaccorum. Sed nec soli Edgaro sic vasalli isti omnes, at aliis etiam fuerunt regibus Angliæ. [k] *Nec non colla subdunt Scoti, pariterq; Picti,* Æthestano regi. [l] Etiam Cnuto, ille quidem Dacus, at Angliæ rex, rebellantem subegit Scotiam, & regem eius. [m] Subditi ei reges Scotiæ. Etiam Guilielmus Conquestor non modò Walliam legitur subiugasse, verùm & Scotiam. [n] Etiam de aliis sic, & alii, & amici Scotis, & Scoti ipsi: de quibus antea adnotaui, quum egi de feudo Angliæ. Etiã alia sic. Quæ mihi ad hũc finẽ notantur solùm, vt liqueat, fuisse nec ita priscè insulã istam sub vno & rege, & nomine etiam prisco. Nam quid præterea regna tu confiteris vnita, sed per belli ius, & victoriæ, non per nuptiarum, & adfinitatum?

h *Huntind. lib. 5.*
i *Cons. 3. de po. re. 23.*
k *Ethelw. 4.*
l *Malm. 2.*
m *Hunti. 6.*
n *Ann. Ger. 1339.*

Rarum hoc, & hactenus visum valde singulare in Austriacis: vt audimus de versiculis, *Bella gerant, perdis, nubens tapis, Austria, regna. Austria, nube: duces bella gerant alii.* Sed tamē & hoc altero modo in Gallia, alibi. Etiā electiua, vt Polonia, & Lituania, vnita, etsi non in vnum tamen nomen. Ducatus Lituaniæ vnitus, appropriatus, incorporatus regno, & coronæ Poloniæ. vt Lituani nō habeant principē, nisi datū à rege Poloniæ cum cōcilio Polonorum & Lituanorū: & Poloni nō eligāt sibi regē sine cōsilio ducis Lituanię, & Lituanorū. Vnita tu cōfiteris sanè sēper. Et ego dico tibi, nō esse hîc quęstionē de potestate, verùm de causa vniendi. Et igitur si eadē ratio est vniendi vtrobiq;, quid spectes, & vrgeas factorum diuersitatem? [o] Vbi eadem ratio est, ibi idē ius sequitur. Sed eadem ratio est vniendi regna hæc hæreditaria, & regna quæsita bello: cōmodior, tutior, dignior rectio. Atq; vt cōmunio sub plurib. habet discordias, ita sub vno cōtra est. Et de his apparet ex ante dictis non paucis. Et secunda sic est itidem variè soluta obiectio. Tertiò autem obiicitur, quod mutatio nominis regii ex necessitate ineuitabili introducit noui regni fundationē, & veteris exstinctionē. Neq; possit huic rei iri obuiam vllo modo. Quę obiectio minimū habet difficultatis. & refutari posset negatione sola. [p] Mutatis nominibus hominum, quæ pro libitu sumuntur, & deponuntur, res non mutatur. Nomina, quæ

o l. 32. ad leg. Aq. l. 108. de V.O.

p l. 4. vbi DD de leg. 1. Bal. proœ. Dig. Soc. in rub. de V.O.

quæ speciem significant, si mutentur, speciem mutãt. Si nomen regni mutetur in ducatus nomen, exstinguitur regnum. At si regna, quæ nunc nuncupant Angliæ, & Scotiæ nuncupentur deinceps vnâ nuncupatione Britanniæ, nullo modo exstinguũtur.[q] Mutatio in nõ substantialibus nihil constituit noui. Vis in nomine nulla est. Etiã nec mutat semper vetus nomẽ adsumptio noui, *&c.*[r] *Sẽper aduerte, an sit mutatio circa accidẽs, an circa substantiam. vbi circa substantiã, non est eadẽ res. Sed vbi circa qualitatẽ, sic. Nã aliud sit, res esse alia, aliud habere se aliter:* Sic noster Angelus. & ad idem alia plura, & certissima. & quæ nos alibi scripsimus de imperio Rom. nunc post tot, ac tantas mutationes eodẽ, quod fuerat à principio.[s] *Cuius rei substãtia est eadẽ, mutata qualitate res nõ desinit esse eadẽ:* Romanus sic.[t] *Intelligitur res eadem, non diuersa, licèt aliter habeatur vel in toto numerali, vel vniuersali, vel integrali, vel indiuiduali* : Castrensis sic. Idem est iudicium, licèt omnes iudices mutati essent. Idem est populus nunc, qui abhinc cẽtum annis fuisset. Eadem est nauis, etsi sit adeo sępe refecta, vt nulla tabula eadem permaneret, quę nõ noua fuisset. Idẽ nos hodie sumus, qui fuimus antè: quamquam ex quibus particulis minimis cõsisterem⁹, hę quotidie ex nostro corpore decederent, aliæq; extrinsecùs in earum locũ accederent. Quæ de Alfeno iurisconsulto.[u] Et cũ quibus Hieronymus, *quod ætatum diuersitas non mutat corporum veritatem. cùm enim corpora nostra quotidie fluant, & aut crescant, aut decrescant: ergo tot erimus homines, quot quotidie commutamur,* &c[x].

[q] *Dec. 1. cõs. 11 & 5. pr. 4. Io. A. c. 1. de iu. pa. Bar. l. 59. C. de dec.*
[r] *Ang. l. 76. de iudi. Alb. 1. de iu. be. 23.*
[s] *Rom. d. l. 76.*
[t] *Cast. d. l. 76.*
[u] *Hier. ep. 27.*
[x] *Sen. ep. 59.*

Seneca verò, *quod, quæ videmus, ac tangimus, non sunt propriè; fluunt enim*, &c. Ad cuius exemplum nos, non hęc, quę audimus, propriè esse, quæ fluunt: regna nō esse nomina fluida. Quid? in supradictis si sic est, mutatio in nomine rem extinguet? [y] Dicitur quidem Hermolaus Barbarus physicè contrà disputasse in exemplo nauis eius, [z] quę Deliaca dicta apud Athenienses seruabatur æterna. idem tamē respondit etiam hoc, ita constitutū iurisconsultis: quia eadē sit ratio in eiusmodi refecta naui, atq; in alia est, quæ nihil mutata est. Physicos acutiùs, & ad viuum, & quantum poscit veritas definire. Sed leges, quantum probabile, & æquitas suadet. Quod & verum est, & dictum ab aliis, & à nobis alibi est. [a] *Aliter leges, aliter Philosophi*: Cicero: [b] *Iurisconsulti non Philosophorum decretis, sed populari captu, ac sensu ciuilem sapientiam metiuntur*: Bodinus. Valet autem id hîc satis. [c] Et tamen de ipsis magistris nos didicimus quoq;, non vno modo dici IDEM, sed quadruplici. item, alia magis, alia dici minus IDEM. Vt, si nauis non sit eadem vno modo, sit eadem alio modo. Si non sit eadem priore modo, sit eadem posteriore. nec vmquam sit exstincta. [d] Eandē dicit & Tertullianus, atque nos in resurrectione erimus idem: *Nauem sine carina, sine prora, sine puppi, sine compaginis totius incolumitate, procella dissipatam, carie solutam, redactis, & recuratis omnibus membris* EANDEM *sæpe conspeximus, etiam titulo restitutionis gloriantem*. Inquit, *etiam titulo restitutionis*. quod est idem

[y] *Alex. ab Alex. 3. gen. 1.*
[z] *Plut. num se. ge. sit resp.*
[a] *Cic. 3. de off.*
[b] *Bod. 1. de rep. 5.*
[c] *Arist. 1. Top. 6. Boet. de trin.*
[d] *Tert. de res. car.*

eſt idem eſſe: [e] vt ipſe idem ſcribit cum aliis iuriſconſultis. Etiam de carina ait Theologus hîc, & Philoſophus, & iuriſconſultus. [f] de qua tamen lex hodie videtur aliter conſtituere. Idem Tertullianus: *Periſſe eſt in totum non eſſe, quod fuerit. Mutatum aliter eſſe poterit. Mutatio paſſus eſt, non perditio.* IN TOTVM non eſt regnum Angliæ, ſi appelletur Britanniæ? Si alias patiatur mutationes? Ergo nec perierit, aut exſtinctum erit. [g] Mutatio eſt effectio, vt aliquid differat ab eo, quod erat. Sic euenit ei, quod mutatur, vt vel ipſum fiat, quod non erat, cùm mutatur ſubſtantia: vel in ipſo fiat, quod erat, alteratione. Vt ad hos duos modos, mutationis in ſubſtãtia, & mutationis in accidente, reducuntur omnes, qui in omnibus generibus prædicamentorum ſunt modi. Mutatur ſubſtantia, veluti cùm è terra fit herba. aut ([h] quod noſtri afferunt) quum ex ouo ſit pullus, lac ex ſanguine. vt itaq; licet papicolis oua, lac comedere, dum pullum non licet, aut ſanguinem. Mutatur accidens in quantum per augmentum, &c. quæ explicat mihi Scaliger magnus. Dicamus de augmento aliquid noſtrorum. [i] Commiſſio facta epiſcopo Prageſi, hoc creato archiepiſcopo, durat. nec enim augmentũ tollit. Et ſic iudicatum pro eo, qui pactus dare Schaccum mattum cum pedina: & dedit cum hac facta regina. Etſi quidam contra diſſerunt. [k] Etiam de noſtris, quum mutatur in quali, quod mutatio domi-

[e] *Alb. 1. de ar. R. 6. & lib. 2. c. 6.*

[f] *l. 24. de leg. 1. Alex. §. ſacram.*

[g] *Scal. de ca. li. La. 102.*

[h] *Alb. Bru. de mut.*

[i] *Io. A. add. Spe. de iu. del. §. 6. Bal. l. 3. de ſenat. Alex. 5. conſ. 32. Dec. c. 14. de off. de leg.*

[k] *Bal. l. 18. de re. vi.*

nii de directo in vtile non impedit condemnationē, ex eadem instantia. Sint enim eadem in substantia, sola qualitas mutata sit. effectualiter sint idem. Nos verò ex solius iam nominis mutatione exstinctionem rei meditamur? Imò reales simus, haud iam nominales [l]. Diuersitas nominum non resistit, si idem est status: inquit Tertullianus: item, etsi sit natura diuersa, sit & forma non eadem, dummodo ipsius status vna sit ratio. [m] Atque ad nomina alibi eleganter: *Si leges nomē puniunt, non solùm iniquæ, sed etiam stultæ sunt. Quis nominum reatus est?* [n] Scribit etiam, mutari esse perire pristino statui: quem, dum res mutantur, amittunt. & omne, quodcunque transfiguratur in aliud, desinere esse, quod fuerat, & incipere esse, quod non erat. transfigurationem esse interemptionem pristini. Cæterùm hæc vel de mutatione in substantia intelligi, de transfiguratione in aliud: vel in accidente, quatenus ipsum accidens perit, desinit, non quod & res ipsa interimatur. [o] Scilicet accidentia possunt miraculosè, nō aliter, subiectum immutare: inquit ipse Papa. [p] Transfiguratio in forma facit, rem desinere. [q] Mutatio in totum, est nouum facere, *&c.* At in obiectione leuiore sumus nimis. Et hæc tamen inseruient contra obiectionem aliam. Quarta obiectio est, quod ex ista vnione confusiones variæ, absurditates, & incommoditates, per quandam necessitatem ineuitabilem incurrent statim. Et plurima aggerantur, quæ non demon-

[l] *Tert. co. Herm.*
[m] *Tert. apol.*
[n] *Tert. adu. Pra. & co. Herm.*
[o] *c. 6. de cel. miss.*
[p] *l. 13. de V. S.*
[q] *Dec. & alii l. 3. C. de ed.*

demonstrantur omnia. Quid enim vel confusionis, vel absurditatis, vel incommodi hîc in conuocatione parliamentorum? Quid in aliis? [r] *Pareto legi, quisque legem sanxeris.* vt vox omnium dicit tibi. Hęc omnia explicatè ostende, obiector, nobis. [s] Ne tibi Tullianus aliquis puer, nostro omnium leguleiorum ordini inimicus, cãtet, enunciatis mysteriis omnia cõtempta fore, atq; abiecta. Nam de sigillis quid est, quę iã mutata videmus? Insignia non solùm auxerunt sæpe reges, verùm etiam mutarunt penitùs. Audi ex illa eadem historia Ferdinandi, & Isabellæ: *Sigilla, quibus litteræ, priuilegiaque signantur, & imprimuntur, item clypeos, stratoria, pannosque cæteros, quibus magna palatia, regiæque domus exornari solent, castellis, leonibus, aquilis, baculis insigniri iusserunt, in Castellæ, Legionis, Aragoniæ, & Siciliæ memoriam.* [t] Et apud alium: *In hac vltima* (pluries enim consociata antea, & dissociata) *adhuc durante vnione regni Legionis, & Castellæ, etiam arma regia mixta ex castellis & leonibus.* Et his postea admixta Aragoniæ, & Siciliæ: vt audisti. [u] Specta ad leones nunc, seu leopardos Angliæ. Duo illi erant. modò tres sunt. & adiecta lilia sunt. Quorum omnium nec quicquam dicitur Anglicum. [x] Specta lilia circumposita leoni Scotico. [y] Lilia olim Galliæ plura: quæ hodie tria tantùm sunt. Fuit antea leo. Fuerunt bufones. Plura hæc sunt, plura. [z] Vt nomina, ita insignia sumunt, & mutantur ad placitũ. In legibus mox, cõsuetudinibus, libertatibus, & priui-

r *Ausf. Pitt. l.* 1. *quod qui. iu. Alb. l.* digna vox. *Diod. lib.* 13.
s *Cic. pro Mura.*
t *Alf. à Cart. c.* 83.
u *Chass.* 1. *cata.* 38. *conc. l.* 17.
x *Meur. paneg. IAC. VI.*
y *Tex.* Hildericus. *Chass.* 5. *cat.* 31.
z *Bar. de insign.*

[a] *Malm. in fi lib. 1. & in prin. 2.*

legiis regni quid est?[a] Omnes regnorum (quæ erant quattuor) Angliæ varietates Egbertus vni quadrans imperio, ad vniforme dominium, seruans vnicuiq; proprias leges, vocauit. Audin' conciliationem? & leges seruari varias? Et de legibus non videmus, & de priuilegiis passim?[b] Etiam in vna ciuitate factiones diuersæ habere possunt diuersas leges. Atq; supra quoq; de hoc respondi. Et in illis itaq; quid est, quæ teneri in Scotia possunt sub hoc prætextu, & generalitate nominis? Est difficultas itineris? At quanta hæc est vltra Berwicum, vbi teneri nunc possent? Est loci dignitas? At hæc Scotiæ est supra Walliam. & in Wallia teneri nunc possent. Quod tamen si illa omnia contingent imò Angliæ: nos vnum hoc non feremus, etiam Scotiæ posse lege contingere? Verèdum nobis est potiùs, ne illud audiamus tribunitium,[c] *Cur non lex quoq; abrogetur, qua id liceat, quod numquam futurum sit?* Sed in reciprocis regis, & ciuium iuramentis quid est[d]? Aliquis noster Hericus ter coronatus est. Iohannes ter coronatus est. Philippus Galliæ bis coronatus. Alexis imperator Græcus bis. Ne dicam de imperatore Germanico, quem oportet ter coronari. Illi autem repetiere coronationem, vel vt cum vxoribus pòst ductis coronarentur, vel cum aliis simul in participatum principatus inductis. Ne quis quid suspicetur, & regerat mihi de aliqua infirmitate coronationis primæ. Aut igitur alia coronatio necessaria nunc nõ erit, aut ecce tibi exempla coronatio-

[b] *Boer. de sedit. § 5.*

[c] *Liu. lib. 4.*

[d] *Houed. p. 2.*

ronationis repetitæ. Richardus primus cùm post liberationem à captiuitate iterum coronaretur, prodiit coronatus, & cum insigniis reliquis, nec vngebatur, at benedictionem solam accipiebat, reliquam pompá inibat primæ. Et ita igitur fiet hîc. [e] Pipinus in Gallia etiam vnctus iterum. De quo facto excitat quidẽ tragœdias vir doctissimus, atque sanctissimus Franciscus Iunius. Sed profectò etiam non tyranni (vt audisti) hoc faciunt, nec malâ causâ, vt bis coronentur. Cæterum de his omnibus erunt dicenda plura fortassis, quum ista fuerit euoluta obiectio. Quincta autem obiectio est, quod possit Angliæ regnum transferri per vnionem istam in eos, qui Scoti sint, Angli nullo modo sint: à sanguine quod trahit rex Henrici septimi, in sanguen paternum regis. Quo id tamen modo? Anglica quadam lege? [f] Erramus legulei, quum fori iura eadem, & regni facimus. Non cernimus? [g] Iure ciuili, quod dici hodie meretur gentium, est quidem dubiũ, si materna maternis, paterna paternis redeãt. attamen Bartolus, & alii magni doctores sic censent. & æquum dicunt, vt res redeant, vnde prodeunt. [h] Alii tradunt, succedere in bonis omnibus pariter omnes. Quæ sententia nec potest hîc habere locum. quoniam regna non diuidũtur. [i] Iure feudistico, quod vbique seruari valde solet in causis principalibus, Anglica Anglis, Scotica Scotis redeũt proculdubio. Et sic

e *Bell. 1. de tra. imp. 2. & ad eun. Iun.*

f *Alb. 3. de lega. x. & l. de iu. be. 1.*

g *Rom. cons. 40. & ibi add Alex. 2. cons. 150. Ias. l. 40. & ibi. add. sol. matr.*

h *Capr. cons. 34.*

i *De succ. feu.*

vbique tenet sanè consuetudo. Atq; etiam cape tu illa vnionis Ecclesiarum:[k] Cessante causa vnionis cessat vnio. & cessante vnione reuertuntur in antiquū statum omnia. Infirma hęc obiectio est omnino, non solùm ominosa. Sexta est, quod fœderum iura, & cōmerciorū cum exteris vocari in controuersiam poterūt, & variis calumniis subiici. Cui respōdem⁹:[l] Μηδὲν ἐν ἀνθρώποις οὕτως ἐστὶν ἀναμφισβήτητον, ὥστε μὴ δύνασθαι (κἂν εἰ τὸ σφόδρα εἴη δικαιότατον) ὅμως δέξασθαί τινα μεμεριμνημένην ἀμφισβήτησιν. Nā respice ad omnes species vnionis: & censebis, manere iura cum exteris, quę erāt ante vnionem.[m] Si scilicet regnū regno adiicitur, transeunt adiecti iura in alterū, cui fit adiectio. sicut iura filii adrogati transeunt in patrē adrogatorem.[n] Et quod vnitur alteri accessoriè, id adsumit naturam rei principalis. Si autem fit vnio æqualiter, vt vniatur vtrunque simul iure pari, tum nec vtrum exstinguitur. Et igitur vtrunque retinet iura sua. Aut hîc ita erit, aut etiam absque penitiore vlla vnitione erunt exstincta hæc cum exteris omnia ab hoc solo, quod regna sub capite vno coniuncta sunt. Et non sit rex Angliæ, non sit rex alter Scotiæ, cū quibus sunt icta fœdera: Sed Angliæ Scotiæ rex, cum quo nō sunt icta fœdera. Quid tamen non & est remediū obuiū, si fœdera illa confirmentur? Id fit pluries, & quum alteratio nulla fit in re publica. Forte autem dubitari potest,

k Vb. de vn. c 1. & vlt. Cacc. si Alb. l. 83. de V. O. Gamb. de off. le. lib. 5. Decian. 5. cons. 19.

n Nou. 44. Alb. 5. de nup. 2. Menoch. de arb. q. 7.

m Alb. 2. de ar. R. 3.

n Menoch. cons. 26.

test, an ſint exteri daturi potentioribus, quod non adeo potentibus tribuerunt? [o] *Virtus vnita magis infinita*. Quæ vnita ſunt, maioris precii ſunt, *&c. Ego fœdera faxo firma manu:* inquit rex. [p] firma de facto, rata de iure. Etiã erunt quædam meritò repudiãda, & reformãda. etiã quæ commoda ſingulo regno olim, ſtare nunc non benè poterunt, aut cum vnitis ſic tantùm ſub vno capite. Teſtes cum Gallis fœdera Scotiæ. Quod alterum argumentũ eſt, exſtincta nunc videri hæc omnia cũ exteris. quoniã à quibuſdã ſit nobis neceſſario diſcedẽdũ. Et quod rurſum cõſiderandũ pro Scotis eſt valde: ne illi & cadant cõmodis alibi, & apud nos hîc nihil adquirant, propter quos patiuntur incommoda alibi. Atq; ita etiã ſoluit' obiectio ſexta. Eſt ſeptima, quod prærogatiua regis noſtri, quâ Chriſtianis aliis regibus præibat, & quæ antiquo cuiuſq; regni iure ſtabilita eſt, non autem regni magnitudine, poteſt in periculũ trahi: & ſic locus eius fieri vltimus, quia regnum nunc eſſet fundatum nouiſſimè. [q] Ad quam obiectionem reſponderet magnus Hiſpaniæ iuriſconſultus, imò à præſenti magnitudine iudicãdum eſſe de iſta precedẽtia. Sed id ego non dicam tamẽ: quod eſt falſiſſimũ cũ aliis eius diſceptationib. multis. Nos diximus, reginã illam noſtram præire oportuiſſe regi Hiſpaniarũ. Dicimus, non fieri nouum regnum per iſtam nunc vnionẽ. Nõ fit noua domus, ſi oſtiũ aperitur, per quod in

[o] *Boer. de ſedit. § 1. Decia 1. conſ. 15. Rip. de flum.*

[p] *Dec. c. 14. de off. del.*

[q] *Vaſq. praef. ill.*

ipsam de altera transeatur, & de ipsa in alterã id, quod quæritur per vnionem, vt aditus de Scotia fiat in Angliam, & in Scotiam de Anglia. Scoti hîc tamquam domi suæ, Angli in Scotia sint vt Scoti.[r] Sic assimilat vnionem duorum monasteriorum Baldus vnitis domibus: quæ & duo remaneant monasteria, non fiant tertium aliquod nouum. Fieret regnum nouum ab vnione, si in omnia, & per omnia esset vnio. Sed & dicimus, à rege, Britanniç qui nũcupabitur, teneri locum regis Angliæ, ac Scotiæ regis. Nam Anglia est Britannia, & Scotia est Britannia. & ipsa quidem magna, siue Albion, non aliqua Britannides:[s] quo vocatam nomine Hiberniam, Britanniam paruam à Cæsare, dicunt.[t] Et nos sic audimus, in cõtractu verborũ, strictissimæ obseruationis, de eadem intelligi responsum re, quũ interrogatio fuit de duodecim denariis, sequuta est responsio de solido. Atque adeo esse prouerbium, *Tanto è* SVPPA, *quanto* PANE E VINO.[u] Synonyma hæc sunt, identica, reciprocãtur[w]. Commissio facta vni habenti duas dignitates, durat hoc mortuo, & collatis dignitatibus in personas duorum. nam hi succedunt in locum illius vnius. Item & contra. Dicimus, & nouum hîc regnum, in locum veterum subrogatum, tenere iura veterum, per vulgarem regulam subrogatorum,[x] quod subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur. sapit in omnibus priuilegiis, qualitatibus

[r] *Bal. 4. cõs. 354.*
[s] *Ethel. 4.*
[t] *l. 65. vbi Ang & Imo. de V. O.*
[u] *Arist. 1. Top. 6.*
[w] *Dec. d. c. 14.*
[x] *Decian. 3. cons. 43. Dec. d. c. 14.*

-tibus.[y] Imò eſt eadem res. Idem hîc eſt ſtatus monarchicus, regalis: eadem poteſtas: eadem omnia in omnia, & in omnibus, ſubſtantialia, formalia.[z] Quæ ſi contigiſſent Florentino duci, ambienti ex iure veteris reipublicæ Florentinæ præcedentiam ſupra Ferrarienſem ducem; certè iuriſconſulti maximi adiudicaſſent ei litem: qui abiudicarunt, quòd ſtatus ducis non eſſet idem reipublicæ. Nouus ſtatus eſt, ſi de populari mutetur in monarchicum. Et tum nec ſubrogatum (vt illi volunt) tenet ius eius, in cuius venit locum. quum & diuerſæ naturę eſt. Quæ hîc transformatio, mutatio nulla talis. etſi nomẽ mutetur, vnio hæc fiat[a]. Facit quidem ſubrogatio eiuſdem nominis, vt res eadem videatur, quæ non eſt eadem. Sed, ſi alia non eſt res, ſubrogatio nominis alîus non facit, vt res alia videatur[b]. Φανερὸν ὅτι μάλιστα λεκτέον τὴν αὐτὴν πόλιν εἰς τὴν πολιτείαν βλέποντας. ὄνομα δὲ καλεῖν ἕτερον, ἢ ταὐτὸν, ἔξεστι καὶ τῶν αὐτῶν κατοικούντων αὐτὴν, καὶ πάμπαν ἑτέρων ἀνθρώπων.[c] Et (quod ait Krãtzius) *nihil intereſt in vocabulo, rex, an dux quis cenſeatur, dum eodem iure, & imperio rerum poteſtatem teneat.* Tantum abeſt, vt mutet quidquã mutatio nominis proprii. de quo antea dicebamus. Henricus octauus dominus dictus Hiberniæ, & poſtea rex. quid noui illic? At hîc dicimus vltimò, nouum hoc Britannię regnum non futurum, quod fuit, & nũc reficitur.[d] Non cenſetur nouum, quod reficitur, &c.

[y] *Soc.l.18. de cond.& dem.*

[z] *Decia. 3.conſ.19. Ceph. 6.5.*

[a] *Dec. c.14. de off.del.*

[b] *Ariſt.3. polit.*

[c] *Krantz.5. Sueu.23.*

[d] *Iaſ.l.6.de iuſt.Alb.de no.co.fa.l. 40.de cond. ind.l.83.vbi alii, de V.O. Ceph.conſ. 12,27.*

Octaua sequitur obiectio, quod obscurabitur Anglicũ nomen, si aliud resumatur Britanniæ. Quæ sanè me commouit obiectio, & ratio, quæ tenet sensus omniũ, etiã nostrarum legum. [e]Audi apud Poëtam: *Pro Latio obtestor, pro maiestate tuorum: Cùm iam connubiis pacem felicibus (esto) Component: cùm iam leges, & fœdera iungent: Ne vetus indigenas nomen mutare Latinos, Neu Troas fieri iubeas, Teucrosq; vocari. Sit Latiũ, sint Albani per secula reges: Sit Romana potens Itala virtute propago. Occidit, occideritque sinas cum nomine Troia.* [f]Audi leges: *Si nominis ferendi condicio est, quam prætor exigit: rectè quidem facturus videtur, si eam expleuerit. nihil enim malè est, honesti hominis nomen adsumere.* ,, *Sed tamen si recuset nomen ferre, remittenda est ei condicio.* Pro ,, Anglia obtestor, REX, te, pro maiestate tuorum: qui ,, Angli sunt: qui maximo nominis sui splendore orbẽ ,, terrarũ compleuerunt cunctum: qui gentes bellico- ,, sissimas, prouincias ingentes, Gallias, Hispanias, O- ,, rientẽ, armis, atq; virtute pacarunt. Pro maiestate tu- ,, orũ obtestor TE: cùm iam connubiis pacem felicibus ,, (esto) Angli cõponent, & Scoti: cùm iam leges, & fœ- ,, dera iungẽt, ne vetus indigenas nomen mutare Anglos, neu fieri Britãnos iubeas, Britãnosq; vocari[g]. Nõ ,, decet victores ire in nomen deuictorũ. Nõ exigit hoc ,, prætor. Honestum victi nomẽ victori nõ est. Sit An- ,, glia, sint Anglicani per secula reges. Sit Anglicana po- ,, tens Scotica virtute propago. Occidit, occiderit- ,, que sinas cum suo Britannia nomine. Etiam Britanni Prophetæ Merlini (interest reipublicæ Christianæ) vana fiat Prophetia, de Bruti insula suum rece-

ptura

e Virg. Æn. 12.

f l. 63. ad Treb.

g Seru. Æn. 12.

ptura nomen. Hæc obiectio. Cæterùm illud notemus primùm, quod in regem nostrum non modò per Henricum Septimum sanguis Britannicus, sed & Britannicus sanguis regalis continuat per Stuartum. Britannicus regalis est sanguis rex noster, & Anglicus regalis, & Scoticus regalis. Non omnia Angli sunt. Et, ad Angliam quod attinet, consideremus adhuc duo. • Vnum, quod pauciores hîc sint Angli, quàm putantur. Alterum, quod, si vtile sit, mutare nomen, sit & mutandum. [h] Audiamus illa Ciceronis: *Est πολιτικὸν σκέμμα, rectumne sit nobili adolescenti, mutare nomen mulieris testamento. Sed id φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν, cum sciemus, quantum quasi sit in trientis triente.* id est, quantum sit vtilitatis, & quanta sit quota illa testamento relicta. Nec enim tunc fuerit lex, quæ condicionem remitteret. At verò ipsique Angliæ vtile esse plurimum, si hæc quæ nunc sunt, nomina ponerentur, antea ostensum est. Ostendamus iam, quàm non multi sint Angli in hac terra. [i] Et inquit Anglus historicus: *Anglia exterorum habitatio, & alienigenarum dominatio.* Flandrenses quidem, regno pro multitudine onerosi, deducti omnes in prouinciam Walliæ ab Henrico primo. [k] Sed Daci, Gothi, Wandali, Fresi, Norwagenses annis ducentis, & triginta terram hanc *desolauerunt*. Daci, *operientes terrã quasi locustæ, occupauerũt eã sibi. vt pars populi trans mare fugerit.*

[h] Cic. 7. Att. 8.

[i] Malm. 2. 5.

[k] Hunt. 5. 6. 7. Houed. p. 1.

Exterminium Anglorum tempore filii Edgari à Dacis: qui ex multis partibus venerunt, & *operuerunt Angliam quasi nubes cæli.* Et exercitus multos Angliæ in *exterminium redegerunt.* Gentē Anglorum *disterminare* proposuerat Deus. Deus, gentem Anglorum *non populum esse,* iussit. Deus gētem Anglorum tradidit Nortmannis *ad exterminandum,*
l *Ethel.1.* Integræ partes plures non Angli.[l] Cantaurii non sunt Angli. Sunt alii Saxones. Et Anglia dicta à primis, qui
m *Ingulph.* venerunt ex Anglo saxonia.[m] Northumbrii, Nortfolcii sunt Dani. Contemptam gentem Anglicam pepulērunt Nortmanni de dignitatibus, *&c.* apud Anglos historicos. quæ persuadeant nominis mutationem eius, cuius vix quidquam videtur superesse rei. Rex, no-
n *Huntin.6.* bilitas omnis est Nortmannica:[n] *Nec iam vix aliquis princeps de progenie Anglorum esset in Anglia, sed omnes ad seruitutem, & ad mærorem redacti essent. ita etiam, vt, Anglicum vocari, esset opprobrium.* Quibus igitur nomen seruetur Anglicum, si maxima populi pars, si cuncta ferè nobilitas, si aliūde
o *Virg. Æn. 8.* est rex?[o] *Sæpius & nomē posuit Saturnia tellus.*[p] Argessa, Ianicula,
p *H. Iun. 1. anim. 22.* Ausonia, OEnotria, Hesperia, Saturnia, tandem Ita-
q *Dion. 2. Str. 6. Fest. Alb. 1. de ar. Rom. 5. & lib 2. c. 5.* lia est dicta.[q] Romani posuere partem in Sabino fœdere. Itaque Quirites nomine Sabino in vrbe se appellabant: Romanis foris erant. Et Messana vrbs man-
r *Gerund. 1. Isid. 9. orig. Tara. Vasa.* sit: Sed ciues Mamertini dicti sunt à colonis nouis.[r] Et Iberi quondam, Celtæque pro agris bello certantes, pace demum constituta, & communicata inuicē

patria,

pattria, nomen ex ea communione sortiti sunt Celtiberorum. Volumus nominari nos Anglo-scoti, vt erant olim Anglo-saxones,[s] & Scotobrigátes apud Senecam, & similes? Si non repugnant supradicta de incommodis horum nominum.[t] Multa vbiq; mutata nomina, multa, & nihil est re ista instabilius rerum omnium. Quod dum non ignorabat Propheta Britannus, etiã hoc potuit prophetare de Bruti Insula. Sciebat, esse rerum omnium vicissitudinem. Cognoscebat, insulam vnam redire facilè potuisse sub dominatum vnius: adeóq; in commune omnium partium eius nomen. Plura hæc sunt ciuilis, non diuinæ sapiẽtiæ. Quid? & non etiam somnia fortè prophetant aliquando veritatem?[u] Ὥσπερ γὰρ λέγεται, ἂν πολλὰ βάλῃς, ἄλλοτ' ἀλλοῖον βαλεῖς.[x] Etiam præmonuit Deus de istis prædictoribus.[y] Lutherus, quod ita Brigitta, & alii tales prędixerint mutationem religionis. Quid ni hanc Diabolus, qui de Scripturis intelligere potuit reuelationẽ, & desertionem Antichristi? Hinccíne Prophetas alios Christiana religio venerabitur?[z] Quid si alia, quæ facta cernimus, prædixerunt iidem? Sed non sunt omnia referenda. Satis obiectioni est factum octauæ.[a] *Æneas*, dictus fuisse omnium sui temporis sapientissimus, *ne sub eodem iure solùm, sed etiam nomine omnes essent, Latinos vtramque gẽtem appellauit. Nec deinde Aborigines Troianis studio, ac fide erga regem Æneam cessere*, &c. Sic

[s] Scal. in Tibu.
[t] Aug Gen. q. 113. Exo. 63. H Iu. 1. animad. 15.
[u] Arist. de diu. per somn.
[x] Deut. 13.
[y] Slei. lib. 5.
[z] H. 6.
[a] Liu lib. 1. Scal. 3. poet. 12.

necesse, sic. aut positi à rege longiùs, regem longiùs à nobis amabunt. Nona autem est obiectio, quod prærogatiua Anglici supra nomen Scotici amitteretur per vnionem. Quę obiectio eadem est præcedēti. Et verò sæpe fit eadem. credo, vt altiùs figeretur sensibus: quæ pertentat sensus potentissimè. aut etiam, vt obiectiones viderentur plures; quæ plures vnâ non sunt tamen [b]. Περὶ οὗ γὰρ πολλάκις εἴρηται, ἀνάγκη καὶ πολλὴ δοκεῖ. Quod si alia res obiicitur: [c] tum respondemus, per vnionem non exstingui iura vniti alterius supra alterum. nec statum vnitorum mutari. [d] Quicquid in vnione nimia scribat Aristoteles, ἀνάγκη, ἀμφοτέρους ἐφθάρθαι, ἢ τὸν ἕνα. Manent singula in vnione. Aliàs dissoluta vnione redire in eadē non possent. nec enim fit regressio de priuatione ad habitū. [e] Etiam sequimur in vnitis naturam eius, quod est humanius, & fauorabilius. Ergo miscibilia non sint exstincta. Etiā sic dicebat Oldradus, quod vnio corporū nō cōfundit hęc singularia. Etiā sic plura sunt alia. Vnio non est mixtio. Est mixtio amplius quid. vt dixi. [f] Sic duriùs locuti olim Theologi, q̃ scripserūt, aut naturā humanā & diuinā mixtam, aut Deum homini permixtum, aut hominem Deo commixtum. hodiè rectiùs, naturam humanam diuinæ vnitam. quicquid Erasmus audeat, nullā vocem magis impiā esse. nisi benignè interpretemur. Quæ tamē sinimus Theologis ipsis.

[b] Arist. 3. rh.
[c] Flor. l. 34. de ser. ru. pr. Decia. 3. cons. 17.
[d] Arist. 2. polit.
[e] Alb. l. 2. ad de. Aq.
[f] Eras. praef. lib. 3. Iren.

ipsis. Hîc vnionem dicimus, nec intelligimus mixtionem illam miscibilium alteratorum[g]. Temperationē (si vis) intelligimus, vt vini, & aquæ: vbi nec aqua sentitur, nec vinum: & manent tamen vtrunque: itaque separari possunt: & spongia oleo imbuta, & papyrus aquam puram attrahit. Non sentiuntur autem propter partium tenuitatem. Intelligimus (si placet) appositionem, vt saltatorum in choro. Exquisitam temperationem, exquisitam iunctionem non intelligimus. vbi traditur, omnia cōmutari, neq; permanere, quæ erant. Quæ & sinimus Philosophis.[h] Et quę tamē tractantur etiam à nostris. Eadem porrò tandem est & decima obiectio de ingrato apud omnes futuro nomine, & sonaturo absonum. Sed audi, quisquis es, artificiosissime cōtradictor:[i] impossibilia, quæ videnť, redduntur facillima tēpore. nec vlla re vtili abstinēdū est ꝓpter apparētē difficultatē: inquit Polybi⁹.[k] Quàm multa fieri nō posse, priùs quàm facta sint, iudicatur? inquit Plinius.[l] Omne opus difficile videť ante quàm tentes: inquit Vegetius.[m] *Audendū tamen. namq;* (vt Cicero ait) *etiam quæ primò dura visa sunt, vsu molliuntur*: inquit Quinctilianus. Et tamen, quid eiusmodi esse possit in Britanniæ nomine, nō facile ostendeť. Nomen est terræ antiquū: linguis celebratū politis:[n] *Clara Græcis, nostrisq; monumētis*, ait Plinius de Britannia.[o] Huc in Britannicā ibatur pro disciplinis ex Gallia.[p] Britānorū ἀνδρείαν τε ϗ θυμὸν prędicāt auctores, & eos appellāt μαχιμωτάτους.[q] *Inuictus Romano marte Bri-*

[g] *Nemes. de inuct. cor. & ani.*

[h] *Hest. su. de su. tri.*

[i] *Polyb. lib. xi*

[k] *Plin. 7. c. 1.*

[l] *Veg. c.*

[m] *Quinct. 1 c 5.*

[n] *Plin. 4. c. 16.*

[o] *Cæs. lib. 6.*

[p] *Herodia. lib. 3.*

[q] *Tib 4. l. 1.*

tannus, audit à Tibullo.[r] *Nec aliud aduersus validissimas gentes pro nobis vtilius, quàm quod in commune non consulunt.* &c. apud Tacitum. Et id genus alia apud alios in laudem gẽtis antiquissimæ. Antiquum nomen, nec ita vnquam antiquatum, vt non sæpissimè auditum sit semper, ac lectum.[s] Facile autem, fauorabile, pium est redire ad antiqua.

Atque iam satis. Iam audiuimus argumenta decem, aduersantia vnioni refutata: plura pro vnione, adfirmata. Iã & tu iudica, quisquis es perit⁹, & prudẽs, si refutata aduersaria nõ essent, an tamẽ paria his essent firmitate, quæ allata sunt pro vnione. Et cogita ante omnia, quod rex est pro vnione. cui⁹ potestas hîc summa est[t]. Vnire vnione vniuersali est de iurisdictione superioris domini. Et res est proculdubio hæc ciuilis iuris. vbi principis potestas proculdubio absoluta est. Si rationes pares essent, nec principis hîc esset potestas solutior, adhuc ille posset gratificari, cui mallet parti[u]. Vt ita, quum litigatores sunt pares, locus gratificationi est. quum paria vota sunt doctorum in cõtrouersa aliqua quæstione. quum sunt paria suffragia patronorum in pręsentatione aliqua, *&c.*[x] Et Papa potest (scribunt interpretes) vnire Ecclesias per omnes species vnionis: qui habet in beneficiis plenam, & absolutam potestatem.[y] Et plenam, & absolutam potestatem

r *Tac. Agr.*

s *Ias. l. 27. de pact. Alc. 2. de V. S. Chas. 1. cat. 38. concl. 44. Decia. 1. cons. 17. Ceph. cons. 680.*

t *Menoch. cons. 28.*

u *Bal. l. vlt. C. de te. ma. Flor. l. 11. D. ad le. Aq. Rip. de flum.*

x *Cacc. de vn. a. 3. 4. Vb. c. 4. 5.*

y *Bod. 1. de rep. 8.*

ſtatem habent reges. quod & oſtendi ego ad legem primam. Aut eſt regum poteſtas minor, quàm imperatoris? eſt maior. [z]At Claudius Galliæ, Veſpaſianus vniuerſę Hiſpanię ius tribuit reipublicæ. [a]Tributa hęc, alia origini principum, & hîc tribuenda. *Et in orbe Rom. qui ſunt, ex constitutione imperatoris Antonini ciues Romani effecti ſunt.* Ciuitatem dare omnibus potuit imperator, & dedit ſemel omnib. Rex etiā hîc dat ciuitatem, quib⁹ vult omnibus. ergo dabit, ſi volet, ſemel omnibus. Etiā abſq; cōſilio alicuius. vt antea eſt indicatum de iſta principis poteſtate. Aut quid nequeat rex iſtud, ſi iſtud expreſsè exceptum de eius poteſtate nō eſt? [b]Etiā verò inferiores à Papa poſſunt facere Eccleſiarum vnionē cū cōſenſu capituli vtriuſq;. Sed & poſſunt iſta iidem cōpellere ad conſentiendū, ſi cauſa adſit vniēdi iuſta. Etiā inuitis omnibus facere vnionem poſſunt, ſi cauſa non adſit contradicendi iuſta. [c]Scilicet cōtradicentes ſine iuſta cauſa habentur pro non contradicentibus. [d]Audi: & ipſi compelli prelati poſſunt, & negligentiæ accuſari, ſi cauſa poſcit vnionē, nec eam faciunt. [e]Sic & ipſi ſubditi ſæpe poſſunt per ſe: quia vtile eſt principi, vt ſint vniti. Adde vnum, quod & poteſtas eſt cuiq; adoptare ſibi filios. Igitur & poteſtas principis, ſibi adoptare ciues. [f]Et eſt adoptionis, & vnionis ſimilitudo. vt in ea vnione tradūt, quā dicūt ꝑliū. Et quę item ſimilis huic noſtrę eſt. [g]Eſt illa vnio com-

[z] *Pli. 3. c. 3. Tac. ann. 2.*
[a] *Nou. 1. vbi Cuia.*
[b] *Cacc. n. 6. Menoch. conſ. 192.*
[c] *Imol. l. 2. ſol. ma.*
[d] *Cacc. n. 5. Vb. c. 3.*
[e] *Menoch. conſ. 28.*
[f] *Rich. de vn. prol. c. 9.*
[g] *Rich. c. 12. 3. 7.*

mentum inauditum Romanis legibus, & plurimùm aduersum. Sed validum tamen: quod occasiones tollit discidiorum, & litium grauissimarum: reducit autem ad aurei seculi communionem. Est illa, quæ filios mariti, & filios vxoris iungit in ius vnum, contracto altero matrimonio, succedendi, ac si ex eo vno matrimonio omnes fuissent. Et verò ecce hîc eiusmodi vnio instituitur, vt filii Angliæ, & filii Scotiæ, quasi ex vno regno essent, ita & se habeant per coniugium hoc nouum (da Deus) aurei regis IACOBI.

Ita mihi videtur: homini sanè scholastico, & peregrino, id est, neq; politico satis, neq; satis intelligenti istorũ statuũ. Sed qui cupiã bonum omnium, atq; pacem bonam: Britannicę gentis consanguineę faueam nomini: Scotos semper dilexerim: emori libenter pro Anglis possim: REGEM verò venerer ante omnes. Et itaq; ([h] summa quæ est politiæ rectè compositæ) regis subditos omnes coniunctos inuicẽ, adiunctos REGI omnes velim: *si Iupiter vnam Esse velit Tyriis vrbẽ, Troiaque profectis: Misceri ve probet populos, aut fœdera iungi.* Verum Iehouã oro supplex, vti quę REGI, & consultoribus, & statibus placuerint, ea ille adprobet, beneque euenire sinat per IESVM CHRISTVM, Amen.

[h] *Bod. 6. de rep. vlt.*

DE

DE VI CIVIVM IN REGEM SEMPER iniusta,

DISPVTATIO III.

DE variis principum generibus, & de variis generibus ciuium, non est hîc nobis curiosiùs distinguendum: vbi indistinctè quærimus, si iusta esse vis ciuium vmquam possit in principẽ: &, nullâ ciuium, nullâ principum habitâ distinctione, vim omnem ciuium iniustam semper in principem esse, defendimus. Monemus tamen, atq; excipimus illa duo: nec esse quæstionem de eo principe, qui magistratus magis, quàm princeps est: etsi princeps, etsi etiam rex, non magistratus nominetur. vt princeps hodie à Venetis, [a] rex olim à Samothracibus suus magistratus appellabatur, & alibi: quod notaui alibi. Sed neque de illo principe loquimur, qui iudicem aliquem habeat, aut custodem. [b] quemadmodum sub custode faciunt quidam regem Galliarum, & plurimi Belgæ principem suum. At alterum, quod

[a] *Liu. lib. 55. Alb. disp. Mac. c. 2.*

[b] *Mola. de fi. har. ser. lib. 4. c. 5. & lib. 5. c. 21.*

monemus, hoc eſt, eſſe ſanè quæſtionem iſtam de legitimo principe, nõ de tyranno. verùm deeo legitimo tamen, qui principatum gerat tyrannicè, id eſt, rẽpublicam lędat. Et qui non is eſt, à quo nonnulla fiunt cõtra leges, atq; iuſtitiam. [c] Nec enim vllus homo eſt, qui nihil iniuſtum agat. Et nec vllus ſtatus eſt, in quo aliquid nõ ſit iniuſtũ. [d] *Qui vnũ, qui plures occidit, nõ tamẽ reipublicæ læſæ re⁹. ſed cædis eſt.* * Quicquid in libera ciuitate vis nulla vmquam inter ciues ſuſcepta non contra rẽpublicã M. Tullio laxiùs iudicet. Dico igitur, quod ciuiũ in principem iſtũ niſi magnis rationibus adprobetur vis iuſta, ſane fuerit tenendum intrepidè, iuſtam vim eſſe non poſſe. [e] Scilicet regula eſt fundatiſſima, & certiſſima, vt principem honoremus, principi ne maledicamus quidem. [f] Atq; interpretes iuris docent omnes, rem expeditam, & claram pro eo eſſe, qui habet regulam. & indubio pronunciandũ ſecundum regulã ſemper, niſi exceptio clare probetur. cũ id genus aliis. Et hæc ratio vna ſatis eſt, quæ probet noſtram definitionem. quoniam nulla eſt ratio firma, quę probet diuerſum. Age audiamus, vel quas alii attulerunt, vel quas afferre nos nouas poſſumus. Illa autem ſit prima, quod vt patri fieri vis nonnunquam poteſt, ita & principi poſſit. [g] Videlicet paria horum iura eſſe videntur. Vel ius paternum præſtet quoq;, [h] quod ſupra omne ius conſtitutum ab hominibus ait Naziãzenus alicubi, & explicaui ego in primo cap. libri 4 De nuptiis.

c Bar. tract. de tyrann.

d Seneca.

* Cic. pro Milone.

e Exo. 22. Act. 23.

f Dec. conſ. 452. 498. Ceph. 218. Decia. 3. conſ. 61.

g l. 2. & ibi. not. de iu. & iu.

h Naz. ap. ad po.

ptlis. Vt itaq;, si licet vim aliquando inferre patri, magis liceat vim aliquando inferre prinicipi. [i] At *parenti nonnunquam adimi vita sine scelere potest.* quod Stoicè fortassis Cicero: sed ideo etiã iuridicè. [k] vt illã sectã secuti sunt maximè iurisconsulti nostri. Adimi vita potest parẽti pro salute patriæ. [l] *Patriæ salutem anteponet saluti patris.* quod ex sua sentẽtia, & declarat latè idẽ Cicero, [m] iurisconsultus summus. [n] Sed & auctor iuris, & legis lator ipse sic: *Si filius patrẽ, qui ad patriã delendã venerit, occidisset, sine scelere, etiam præmio afficiendum* OMNES CONSTITVERVNT. [o] Maiori affectu est diligenda patria. vt summus etiam scribit interpres iuris. [*] *Est*, inquit Cicero de patria, *antiquior parens, quàm is, qui, vt aiũt, creauerit. & maior ei profectò, quam parenti, debetur gratia.* Atq; hîc de tali disputat principe, qui lædat rempublicã, ac deleat. [p] Et tamẽ de eo quoq; parẽte idẽ tradit à plerisq; magistris iuris, qui sit tãtùm bannitus, id est, exsul factus, aut in alia tali pœna propter crimẽ longè hoc infra reipub. læsę. Ergo is interfici pater magis possit, qui læsę reipublicę reus est. Et hoc primũ argumentũ est. Cui respõdemus ad enunciatũ, ꝙ imó principi amplius debemus, q̃ patri [q] vt exponit ante omnes Bartolus: qui & de triplici fidelitatis specie docet: & de secũda, patri debita; de tertia, eminentiore, debita principi, in terris Deo. [s] quod nomẽ etiã S. literę etiã adtribuũt magistratui. [s] Est iuris diuini potestas principis: nõ à solis hominib. cõstituta. est iuris [r]

[i] Cic. parad. 3.
[k] Cuia. 2. Obs. 37.
[l] Cic. 3. de off.
[m] Duar. l. 1. de pact.
[n] l. 35. de relig.
[o] Bar. q. 1. nu. 13.
[*] Cic. de Rep.
[p] Cotta Mem. Bannitus. Menoch. 1. de arb. q. 96.
[q] Bar. extr. ad reprimendum. Bod 6. de rep. 6. Chass. s. cat. 24.
[r] Io. x. Ps. 82.
[s] Rom. 13. l.
[r] de iu. & iu.

naturalis gentium. Vt Nazianzeni dictum faciat hîc nihil.[t] Iure naturali (inquit noster Alciatus) nō minus dandum magistratui est, quàm patri. Imò principi dādum magis est, & magistratui. vt diximus,[u] & multæ iuris definitiones ostendunt. Adsumptum præterea nec semper validum, & sæpius impium est, numquam verò in quæstione concludit.[x] Nam de nece bāniti patris licita negant alii latè: & opinionem hanc negantem aiunt veriorem, & receptiorem.[y] humanā admodum, & amicam naturæ censent etiam illi; qui tamen defendere non audent ipsam, reueriti auctoritatem Bartoli contrariam. impiam verò sententiā illam Bartoli audent clamare; impietatis, & crudelitatis plenam[z] Bodinus, & Clarus. Iste, quod tali filio cēseret ipse amputandum caput. Atque ego alia sic docui in Disputatione de patre homicida ne accusando quidem. Atq; hîc ratio etiam diuersa banniti patris, & tyrannici principis addetur: quod pater ille damnatus iam sit iudicio legitimo; princeps iste nec ductus sit in iudicium, nec iudices habeat suos ciues. Sed quod admittere omnes videntur de cæde patris, qui ad delendam patriam veniat, id nec concludit de cæde principis, nec vsquam in pręsenti quęstione locū reperiet. Vbi enim is est princeps, qui ad delēdam patriam venit?[a] Etiam Nero defenditur. Priuatus aliquis esse possit sanè, qui in re aliena perdita regnare cupiat, quàm regnari

t *Alc. l. 1. C. de in ius vo.*

u *l. 14. ad Treb.*

x *Cep. cons. cr. 5. Clar. §.* Homicid. *Decia. 9. Pra. 15. Cou. 2. de spons. c. 7. §. 7.*

y *Rip. l.* generaliter. *de reuo. don.*

z *Bod. 1. de rep. 4.*

a *Card. en- com. Nero, & Xiphil.*

regnari patriâ incolumi. at princeps eiusmodi esse nõ poteſt, nec fuit, qui regnũ delere velit, voluerit ſuum. Adde, expedire illud patriç certè: at incertum hoc eſſe, ſi expediat eidẽ patriæ, vt vis principi inferatur. [b]Hoc certum, quod ex morte, vel læſione principis ſtatus patriæ totus concutitur. [c] Atque ne tyrannici quidem regni probatur perturbatio, quum ex perturbatione iſta peius ſit multitudini, quàm ex regimine tyranni. [o]Πάντων φαυλότατον, τὸ τῆς ἀκοσμίας τῶν δυνατῶν, &c. Ipſa tyrannis tolerabilis præ anarchia: etiam noſtri Theologi: Tu mihi nunc memora, ſi non ita contigit ferè ſemper, vt prioribus poſteriora ſucceſſerint deteriora. Reſpice ad omnem hiſtoriam. Quid cæſo factum eſt Cæſare? Scimus nunc, [d] quod C. Matius prudentiſſimè prænunciabat obitum eius reipublicæ nõ modò fuiſſe inutilem, ſed & perniciem attuliſſe extremam: [e]imò inde euerſum ſæculum, vt verè Virgilius lamentatur. Quid factum eſt, Nerone occiſo? [f]Paucu- lis menſibus trium ſecutorum principum plus ſanguinis ciuium effuſum eſt, quàm quatuordecim totis annis Neronis. Plus, inquis Cardane? Sanè plus, & plus millies. Adi ad hiſtoriam vnius Taciti. Lege illa, quæ & tragico ſcripta ſunt ſtilo: *Opus aggredior plenum variis caſibus, atrox prælijs, diſcors ſeditionibus, ipſa etiam pace ſæuum*, &c. Et ſic de aliis quoq; principibus cæſis notare poſſumus. quos viuere ſatius multo fuiſſet, & regnare, & fato cõ-

b *Dec. conſ. 410.*

c *Bar. de Guelf. & Gibell.*

o *Ariſt. 2. Pol. 8. Bez. 1. Tim. 2.*

d *Cic. 11. fam 28.*

e *Virg. 1. Georg.*

f *Card. enco. Nero.*

cedere. Verùm in primo isto argumento sumus iam satis. Secundum est, quod filius quilibet accurrit, & succurrit iustè matri, quæ laceretur. & mater
* Pla. 9. de rep. patria est. * quam itaq; μητρίδα dicebant Cretes. imò omnes sic dicim⁹: Filius ciuis quilibet est. Cui nos respõdemus argumento, quod non tamen sic succurret fi-
† Arist. 2. Rhet. lius matri, vt lædat, aque occidat patrem. † Ἔστι δ' ἐν τούτῳ παραλογίσασθαι. εἰ γὰρ δικαίως ἀπέθανε, δικαίως πέπονθεν, ἀλλ' ἴσως οὐχ ὑπὸ σοῦ. διὸ δεῖ σκοπεῖν χωρὶς, εἰ ἄξιος ὁ παθὼν παθεῖν, καὶ ὁ ποιήσας ποιῆσαι, &c. δίκαιόν ἐστιν ἥτις ἂν κτείνῃ πόσιν, ἀποθνήσκειν ταύτην. καὶ τῷ πατρί γε τιμωρεῖν τὸν υἱόν. συντεθέντα, οὐκέτι δίκαιον,
g Pen. l. 7. C. de om. ag. de. &c. Princeps, vt audit, ita sanè est pater. [g] Atque vt inter virum & vxorem est matrimonium carnale, inter prælatum & Ecclesiam spirituale; ita inter principem & ciuitatem est politicum. vt politè sanè sic tra-
h Cl. Alex. hort. ad gẽt. dunt iuris interpretes. [h] Laudant autem interpretes iuris diuini, quod Euripides, scenicus ille Philosophus, facit in Electra, reprehendi Apollinem, qui Oresti suaserit necem matris. nam etsi iustè illa quidem dederit pœnas occisi viri, non tamen has exegerit fi-
i Ouid. 1. Eleg. 7. lius iustè. [i] *Patris malus vltor Orestes.* Et sic omnes, qui de facinore illo tractant. de quibus retuli in Disputatione
k Cic. pro Sex. Ro. Am. de patre homicida. [k] *Videtisne, quos nobis Poetæ tradiderunt, patris vlciscendi causa supplicium de matre sumpsisse, cùm præsertim Deorũ immortalium iussis, atq; oraculis id fecisse dicantur, tamen vt eos agitent*

qui furiae, neq; consistere vsquam patiātur: quod ne pii quidem sine scelere esse potuerunt. * *Facto pius, & sceleratus eodem*: Ouidius de Alcmęone, qui matrem in vindictam patris occidit. †Et Deïanira, quæ filium hortatur, se interficere matrē, quę causa mortis patris, ait quidē, hoc futurū pietatē, sed ait & scelus tamen, *Hoc erit pietas scelus.* [l] Facto pia, & impia eodem, quæ filium Meleagrum interfecit in vindictam fratrum, *Althea*, aliis sic dicta. Verùm vos, qui Orestem huc affertis: [m] qui audetis Ehud: etiam oracula afferatis deorum, iussa Dei. Hæc vobis alioqui concludit in argumento isto responsio. Ad aliam, vt in vltione consideretur non sola persona eius, qui dat pœnas, sed eius quoque, qui irrogat pœnas, videri velim, & quę tradidi de vltione victoris in libris bellicis. Atq; sic, quum ille esset etiam princeps, quem negamus reperiri, qui patriam deleret. Quod si autem cōtra hęc nostra affertur, patrię nos debere magis, quàm principi. nos id negamus primùm, [n] in quod falsò Albericus citatur à Francisco Ripa. & contra quod faciunt, quæ de principe supra patrem diximus: item de patriæ paritate, & principis. [o] Idem iudicatur de principe, quod de republica. Aut quid ni etiam altiùs iudicetur de principe, quàm de ciuitate, si ille caput est, ista corpus est? Quid etiam si patriæ teneremur magis: an ideo contra principem teneremur, cui teneamur minus? [p] Imò *si non potest alteri subueniri,*

* *Ouid. 9. Meta.*
† *Senec. Her. OEt.*
l *Sen. Thyt.*
m *Iud. 3.*
n *Rip. 2. resp. 1. de accus.*
o *Ceph. cons. 58.*
p *Ambr. 3. de off. 9.*

nisi alter lædatur, commodius est alterum non iuuari, quàm grauari alterum. quæ Ambrosii verba retuli in argumento simili capite x v i i i. libri tertii De iure belli. Et sic ad rationem istam secundam. Tertia autem est ratio, quod tollere maledictionem de ciuitate bonum sit. atq; hęc maledictio is sit, de quo agimus, princeps malus. At hæc ratio tamen nihil in quæstione concludit. quæ est non de tollendo malo, sed de personis, quæ habent malum tollere, & quæ ciues negantur. Scilicet nequit
q *Fely. c. 1. de spons.* quoduis bonum à quolibet fieri. [q] Dato autem defectu potestatis, nihil ratio alia operatur, nec iustitia etiam aperta. quod scribunt iurisperiti, & intelligunt
r *l. 3. de reg. iu.* omnes. Eius est tollere, qui posuit, Deus. [r] *Eius est nō nolle, qui potest velle.* inquit regula iuris. [s] *Quæstio papatus, quæ nunc*
s *Ang. l. 83. de V. O. & C. Si quis imp. ma.* *viget,* (erat de Vrbani electione) *terminanda est per Deum solum, quia quæstio sua.* inquit interpres. [t] *Imperator iudicat facta subditorū: sua iudicat sol⁹ De⁹. Sicut de Papa dicitur. cùm sit æqualis potestas vtriusq;.*
t *Alb. pri. cōst Dig.*
u *Isa. 13. Iob. 34. Hos. 13.* inquit alter. [u] Quod verò Deus det principes malos,
x *Pla. de iu.* quis est, qui de ore Dei ipsius non audierit? [x] Etiam Ethnici audiuêre, scripsêre. At si referatur, idem & de malis omnibus dici posse: quæ tamen tolli à Deo otiosi non expectamus. Ego dixerim, datam nobis simul
y *Eccl. 38.* à Deo curationem aliorum malorum. [y] *Honora medicum. propter necessitatem enim creauit illum altissimus.* Et sic de singulis. Sed non sic de malo isto, & medico istius mali. Etiam hæc medicina imperita, quæ proponitur: adeoq; iniusta. Vno auulso malo non deficit alterum, si causa

mali

mali non auellatur.[z] *An Neronem extremum dominorum putatis? Idem crediderant, qui Tiberio, qui Caio superstites fuerunt: cùm interim intestabilior, & sæuior exortus est.* inquit Senator apud Tacitum. Deus autem quid? Vbiq; peccata causam mali clamat. Et hæc igitur mali causa tollenda est.[a] *Illud pro comperto habens, nō posse ad perfectionem vllū affectum sanari, manente adhuc ipsa, vnde natus est, causa.* id medici. Aut si alia est causa cur Deus det principes malos, q a sic experiri, & probare velit, & perfectos, & laudabiles reddere bonos: tanto minus via hæc ineunda vis est: quæ manifestè contra it proposito Dei. Et de his causis malorum à Deo disputant Theologi. quos spero omnes, non factiosos, mihi nec aduersarios in disputatione ista futuros. Est verò aliorum malorum curatio alia, non sola ablatio peccatorum, causæ diuinæ. at huius quoq; mali etiam alia curatio sit. hæc tamen non est, quæ vim habet. Obsequio nostro faciamus illos malos principes amicos. Patientiâ nostrâ frangamus feritatem illorum. Prouocemus gemitibus tacitis ad alios, qui iuuare nos aliter possunt. Atque de his satis.

Sequitur autem argumentum quartum eiusdem generis.[c] quod liceat etiam inuito, & patri, & cuilibet alteri benefacere. de quo scripsi in Libris bellicis. vbi de subditis alienis defendendis tradidi, etiam nolentibus. Tradidi in Disputatione de patre homicida, vt ægrotus pater sit ad medicos adducendus, vt curetur

[z] Tac. 4. hist.

[a] Gale. 7. meth.

[c] Eug. cōs. 90.

[d] Rom. l. 1. de Syllan.

inuitusq;, & vratur, & secetur. [d] Etiam serui dominum benè vinciunt, ne ipse occidat se. Et hoc ipsum esse benè facere, si cohibeas principem à malè faciendo, quis neget? Etiam vlcisci, & punire nocentem, ipsi nocenti bonum est. quod latè doceo in Disputatione de caussis pœnarum, ad necem quoque. Cæterùm & isti respondemus argumẽto, & similibus omnibus semel, esse cauendum maximè à similitudinibus. Similia enim plura valde videntur, quæ sunt dissimilia valde. [e] Καὶ γὰρ κυνὶ λύκος, ἀγριώτατον ἡμερωτάτῳ. ait Plato. [f] cum id genus pluribus, quæ tradũtur à nostris de infirmitate huius argumenti à simili. Non valet adeo infirmum argumentum in re adeo graui, qualis est, quam tractamus. Et est quoque dissimilitudo in mediis, quum nullibi valet hoc argumentum. Animus namque non curatur vi, qui manibus non tenetur, cui vis inferri non potest. Corpori benè fit inuito, animo non fit benè. Adde, neque ciuem esse eum, qui medicus hîc esse possit. Ciuis non est nunc medicus principi idoneus. imò nec idoneus est alteri vlli. Nullus ciuis potest, imò nulla ciuium multitudo potest sic mederi ciui, vel minimo. & principi poterit? Absurdum. Isthic autem oberratur ferè semper, & factũ bonum consideratur per se, persona factoris non respicitur. Et de hac persona est quæstio tamen. [g] Benè Plato medicos eiusmodi abegit de repub. sua. quod

ego

[e] Pla. Soph.

[f] Euer. in lo. à sim.

[g] Plato 3. de rep.

ego explicaui in disputatione De abusu mendacii. Sed & illic oberratur, quod indocta proponitur medicatio. vt ad duo hæc argumenta iam vidimus.[h]

Quinctum est autem argumentum, quod & serui resistunt domino, fugiunt à domino ad statuas, indignè habiti exuuntur dominio. ciuium autem, hominum liberorum non sit deterior, imò sit conditio lõgè melior.[i] Et ego retuli alibi, quod subditi eximuntur à iurisdictione, & potestate principis sæuientis.[k] Retuli etiam de subditis, quod afflicti ab alio, nec defensi à principe, possunt nouum sibi principem adsciscere. vt id multo magis posse videantur, si ipse princeps eos affligit.[l] quia maius hîc sit peccatum, vt nostri doctores loquuntur in committendo, quàm illic in omittendo. Et ratio item, quam retuli, quod domini, & subditorum status connexus sit, idem probat generaliter, ne quid faciat subditis contra leges princeps, vt non eadem sibi à subditis fiant. ne violentus sit subditis, vt non violenti sint subditi contra ipsum. Et hoc est argumentum istius partis potentius. Et ei tamen respondemus, quod etsi melior multo sit conditio ciuium cum principe, quàm seruorum cum domino: ex hoc non sequatur propterea, vt liceat ciuib. quod seruis licet.[m] Vt enim non est deterior conditio filiorum cum patre, quàm seruorum cum domino: & illi tamen sunt obstricti magis patri, quàm serui sunt

h *l. 2. de his, qui su. su. item C. de La. li. to.*

i *Alb. 3. de iu. be. c. 9.*

k *Alb. 1. De iu. be. c. 23.*

l *Ias. l. si mora sol. ma.*

m *Alb. 4. De nup. c. 5.*

domino. ita ciues ſint etiam obſtricti principi magis, quàm ſerui domino. [n] Et vt ſerui faciliùs liberantur per leges Romanas laudatiſſimas à poteſtate domini, quàm filii à poteſtate parentis. ita liberẽtur iidẽ ſerui faciliùs quàm hîc ciues. Et meminerim⁹, quod princeps etiam ſuperior patri eſt, in hac diſputat. certè par. Ratio verò obligationis maioris ciuium, quàm ſeruorũ, illa eſt, de ipſis regulis naturæ adnotata in Euangelio, quia plus debet, cui plus datur. [o] ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. Ex hoc autem ita ſublato fundamento etiam tollitur relatum meum de exemptione ſubditorum à poteſtate principis ſæuiẽtis, & à poteſtate principis negligentis. nam huic fundamento innititur, quod eſt in comparatione ſeruorum & ſubditorum. Nam, ad me quod attinet, teneo illud ſemper, vt nolim, meas eſſe ſententias, ſi quid incidenter, argumentãdo, hoc modo aliter dixerim, non ex profeſſo, non tractando, & definiendo. [p] qui & noſtrorum omnium eſt interpretũ, & omniũ ſcriptorũ ſenſus. Quamquam & defenditur dictum de principe negligente, & negatur facta modò illinc conſecutio. Qui negligit, pro derelicto habet. Qui deſerti ſunt, eos ad defenſorẽ aliũ ire natura iubet, & ratio omnis. [q] Etiam negligentia in magiſtratu eſt grauior, quàm iniuſtitia admiſſa. At ratio de connexo ſtatu ciuium, & principis nihil cõcludit eorum, quæ hîc dicta ſunt. Confice ſyllogiſmum.

n Dion. lib. 2.

o Luca 7.

p Alc. 4. Par. 17. Ceph. conſ. 113. Non. 23. 48. 104.

q Caſtr. l. 4. de da. inf. Rip. de pe. §. medicorum.

ſmum. videbis. Quid vnitius corpore hominis, & mẽbrorum eius? [r] Τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν. Nec igitur ſunt eadem iura ſubditorum, & regis: etſi eſt huius, & illorum nexus arctiſſimus. Reſpice in quæſtionẽ præſentem. cernes, multo faciliùs à principe regnum deponi, quàm ſubditi principẽ deponant. &, de vi principis nonnulla ferenda, conſtare omnino inter omnes: quę ſubditorum nõ ſit ferenda, vt itidem inter omnes conſtat. Atq; ita ſolutum ſit argumentum, quod fortiter ſtringere videbatur. Sextum ſequens eſt infirmius. [s] quod ſicut poteſt feudatarius vi obſiſtere violento domino, imò etiam proditoriè obſiſtere poteſt: ita & ſubditus poſſit obſiſtere ſimili domino ſuo. Hoc enim argumentum tantò eſt infirmius, quanto ius feudi ligat vaſallum minus. [t] Feudum non dat domino imperium in vaſallum. eſt enim quidam contractus, quo quis alteri obligatur, non autem imperium conceditur. Quæ ſanè reſpondet argumento iſti Albericus. Alia ſubditorum, alia vaſallorum iura. Addite, quod ciuitas regi non debet minus, quàm filius patri debet. [u] Et nemo tamẽ ſani capitis (verba ſunt Iulii Clari) negabit, maiorem reuerentiam debere filiũ patri, quàm vaſallũ domino ſuo. Friuolariũ argumentũ. Septimũ habet ſpeciem maiorem. quod ab exemplis eſt laudatorũ. [x] Deficiũt

[r] Rom. 12.
[s] Rom. l. 1. de Silan.
[t] Alb. l. 5. C. ad le. Iu. ma. Bodi. 5. de rep. vlt.
[u] Clar. §. Homicid.
[x] 2. Chr. 21.

Libnenses à Iehoramo: & laudari in Scripturis sacris videntur. Dauid autem ipse armis, virisq; muniit se contra regem suum Saulem, an non? [w] *Quid autem comitatus, quid gladij volunt? quos certè habere non liceret, si vti illis nullo pacto liceret*, &c. Sed & exempla sic plura sũt. Sic recẽs est exemplum Belgarum: quod laudatum quis dixerit à Principe ELISABETHA laudatissima: quæ eos tutata est. At huic quoque facilè respõdetur argumento. [y] Et omnibus quidem exemplis simul, non esse exemplis iudicandum, sed legibus. Ad Libnenses autem, quod aut factum ipsorum narretur tantùm, non etiã laudetur in Scripturis, vt ita Drusius meus, à me consultus, mihi super isto loco respondit. aut ea illic laudetur causa facti, quę hodie non posset laudari: vt propter religionem desertam à principe ipse deseri princeps à ciuibus possit. [z] Qua de re scripsi in Libris bellicis. Non deseruerunt Christiani apostatam Iulianum. Et illos iustè egisse censet Ambrosius, ac ius canonicum. Ratio autem diuersitatis temporum Iudaismi, & temporum nostrorum esse videtur, quòd tunc violentiùs exercebantur ista iudicialia, quàm fieri nunc oportet apud Christianos. † Audi contra auctorem apostasiæ, licèt charissimum, *Manus tua* (etiam priuati hominis) *primùm esto contra illum*, &c. In ea autem terra sic fuerit, quæ typus patriæ cælestis, nullam ferẽtis præuaricationem. Sed de re sic constat, quum res eadem

[w] Cic. pro Mil.

[y] l. 13. C. de sent.

[z] Alb. 1. De iu. bel. 2.

† Deu. 13. Phi. 1. de monarch.

eadem fieri hodie non poteſt †. Erant tum rationes iſtorum quædam ſpeciales, quæ nunc aptæ non ſint: quæquæ illæ demum erant.* Nec eſt illud exemplum trahendum in conſequentias. quod & contra rationẽ iuris ſit. Et ita ad Libnenſes. Quos etiam vituperes, quia priuatis ſanè numquam licet deficere à principe ſuo. vt idem meus ad me reſcripſit peritiſſimè. Ego autem addo, Libnenſes, [a] ciuitates priuatorum loco haberi. Ad Dauidem autem reſpondeo etiam nõ vno modo. Et quod nihil fecit contra principem, etſi armauit ſe. Fugit tantùm. Veneratus regem eſt. Quid facturus in neceſſitate pugnandi, Deus ſcit. Proſpexiſſet illi Deus, vt quum illum depulit à ſocietate Philiſtęorum. Proſpexit hîc, ne haberet pugnare. At Dauidis exemplum nec vrget: qui fortaſſis iſthic peccauerit, vt peccauit alibi: [a] quemadmodum & alibi ipſe notaui. Aut ſi non peccauit iſthic, idẽ ſic defendetur: quod viuo etiam Saule poteſt Dauid cenſeri rex: [b] qui vnctus iam erat à Samuele, & à Spiritu Iehouæ. & hic ſpiritus iam deſeruerat Saulem. † Deiectum Saulem regno tum, & tyrãnum fuiſſe, ſcribit Bartolus noſter. quod & defendi fortiter poteſt. etſi ipſe Dauid pro rege eum habuiſſe ſemper videtur, fortè pro reuerentia vnctionis, & dignitatis priſtinę. Dauid erat, qui viuo Saule educebat, & reducebat Iſraëlem. Nunc igitur, qui ab exemplo Dauidis argumentantur, dent

† Nouë. diſc. 3.

* l. 16. 39. de legi.

[a] l. 16. de V. S.

[a] Alb. 3. De iu. be. c. 19. Mart. 1. Sam. 27.

[b] 1. Sam. 16. & lib. 2. c. 5.

† Bar. de tyr.

Dauidem, & argumententur. alioqui ad personas dispares paritas iuris procedere nullo modo potest. Sed neque ab exemplo Belgarum iustissimo argumentū huc iustè ducitur, si non & leges Belgicæ habentur: † quę expressè exuant principatu principem suum, qui fecerit contra leges. [b] Improbè Hotomanus absq; ista lege expressa: *Rex, qui fidem publicam subiectis datam, & iureiurando confirmatam violat, iam non rex, sed humanæ fidei, & iuris gentium expers habendus est.* Etiam nec infertur à defensione Belgarum ad causæ eorum iustitiam comprobandam. [c] Scilicet & iniustos defendere iustè possumus. quod in ipso hoc facto Elisabethæ magnæ ostēdi non vno loco. Iustissima eius defensio fuit per necessitatem, vtilitatem, honestatem. Sileant mihi homines imperiti, iniusti. Octauum porrò hîc argumentum est à iure ipso defensionis concessissimo per omne ius. Audi. [d] Etiam monachus licitè armata manu resistit abbati in se sæuienti. [e] & tamen non habet monachus velle, vel nolle: sed ex abbatis *quem vice Dei supra caput suum posuit, & cuius imperio se subiecit,* voluntate dependet. Verùm argumento huic respōdetur, quod alia est quęstio nostra, alia huius argumēti de iusta defensione. Et igitur si cōcederetur defensio contra principē quoq;, nō propterea & vis, & vindicatio concessa contra principem erit. Neq; contra pri-

† Bodi. 5. de rep. vlt.

b Hot. vill.

c Alb. lib. 1. de iu. be. c. 15. & 16.

d Dec. l. vt vim.

e c 27. de elect. in 6.

priuatum conceditur vindicatio: licèt conceditur defensio.[f] At neq; defensio conceditur, nisi aut necessaria aut inculpata. Et itaq; qui fugere potest (Perusinus an Florentinus fuat, nihil interest) is aliam defensionem quærere non habet. Certè fugiendum est ante omnes personas, quibus debetur reuerentia, & obedientia. Vt sic sunt doctorum nostrorum sententiæ receptiores. Hæc tamen (vt dico) defensionis quęstio alia est à nostra. Quare nec valet, si additur, quod iidē doctores tradunt, posse resisti magistratui sæpe, præsertim perpetuo. Etsi enim hoc longè sit supra commenta monachorum, & commentitiam potestatem abbatis: tamen versatur in defensione: & audit adhuc, principem non esse magistratum, sed aliquid sanè multo augustius.[g] vt Scipio frater post alios iam indicauit in libris De iurisdictione, & explicabit (spero) folio latiore in libris, quos pollicetur, De imperio principis. Ineptè cùm hîc, tū in aliis quæstionibus à magistratu ad principem argumentantur. Ineptissimè à magistratibus aliis ad principem, veluti parem.[h] qui tamen supremus omnium magistratuū est: & in quo cōsistit summa potestas. Sūmus est superior omniū.[i] Est iudex iudicū. Innumera sunt quę sic scribunt interpretes nostri. Scribo ego argumentū nonū. quod frustra sint leges positę nostro principi,

f Dec. l. vt vim.

g Cuiac. l. 2. de orig. iu. Scip. lib. 2. de iurisd. c. 26. item, Cab. 1. disp. 7.

h Bal. C. de prec. imp. off. & in l. pe. C. de bo. qua lib.

i Decia. 2. conf. 41.

k l.2.de orig. iu. nisi sit, qui ipsum in leges cogat. [k] *quantum est enim, ius in ciuitate esse, nisi sint, q iura regere possint?* ait lex. [*] & Tertullian9, *Quale est, vt præcepta cõstituat, nõ executur9? vt delicta phibeat, nõ vindicaturus? pmissũ tacitè qđ sine vltione phibetur.* & alibi: *Frustra instituisset, si obseruari noluisset: & frustra obseruari voluisset, si vindicari noluisset.* [l]

* Tert.1.ad Marc. & in Scorp.

l Liu.lib.4.

Cur non leges quoq; abrogent, quibus teneri dicitur princeps, si numquã futurũ sit, vt idẽ cogi in eas possit? vt est simile Romani dictum apud Liuium. [m] Leges illæ sunt sponsio inter principem, ac populum. [n] Sed vanæ sunt sponsiones, & conuentiones, quæ in voluntatem cõmittuntur alterius partis. cùm sit natura obligationum, vt inuitos adstringant. Hîc verò princeps inuitus non adstringitur: vt quidem videtur, si nulla est populi in eum vis iusta. At hoc quoq; peccat argumentum. Neque enim concludit, quod quæritur, de vi populi. † Nam si par in parem non habet imperium: quanto minus habebit inferior in superiorem? subditus in principem? Is à superiore cogetur: qui est Deus. [o] *Principes, qui superiorem non habent, plus puniuntur à Deo. Et itaq; caueant sibi ne peccent.* Cum id genus aliis, quæ nostri scribunt. Quid? verumne est, an non quod in ore est omnium, non esse principi iudicem, nisi Deum? Ergo nec sit alius, qui eum cogat. [p] Attamẽ cogi aliquo modo potest etiam à principibus aliis. vt exposui ad iura belli. [q] Cogetur à pudore. cùm iustitia sola non sit, sed & pudor, qui homines regit, & in officio continet. vt docet Plato, & imperatorum accipi-

m l.1.de leg.

n l.17. vbi Alc. & Duar.de V.O.

† l.4.de arb.

o Castr.l.11. C.de iudi. Alb.pri.cõst. Dig.

p Alb.lib.1. de iu.be.c.16.

q Pla. Protag.l.4.C. de legi.

tur

tur illud, *Digna vox est maiestate regnan[tis], legibus se alligatũ principem profiteri,* &c. Vbi Salycetus [ait], quod honor non est, sed pudor, legibus non alligari. Pudor coget. Cõscientia coget. Audi Ambrosium:[r] *Legibus non tenentur reges, tuti imperij potestate. Sed legibus absoluti, sua tamen rei sunt conscientiæ.* An hæc quoque conscientia nihili? Sed infinita de terroribus, & laniatibus conscientiæ non recito, quæ apud omne genus scriptorum sunt. † Illos esse infernas fictas à Poëtis pœnas, Philosophi interpretant. Illi lacerant, & excarnificant pectora scelestorũ. Legãtur paucula Tyberii, relata Suetonio:[s] *Quid scribã vobis P. C. aut quomodo scribã, aut qd omnino nõ scribã hoc tẽpore? Dii me, deæq; pœnis perdãt, quẽ quotidie perire sentio, si scio.* Nullibi figmẽtũ in tragœdia amari⁹ leges, quàm in historia vna furiarum eius imperatoris. Adde illa Taciti, *Si recludantur tyrannorum mentes, posse aspici laniatus,* &c. Dicam alios tyrannorum punitores. Riseris? At tyranni (scio) non riserint.[t] *Vindicta certè maxima in nobis sita est. Cogunt timere? Odisse rursum possumus. Iusta odia superant omne vindictæ genus.* Sic variè cogitur in leges princeps. ne solutus nimium videatur, & sit dissolutus. Quod si vi tua, ciuis, non cogitur, nullâ ordinariâ vindictâ: etiam scire potes, non vnam reperiri legem imperfectam.[u] Inter leges illa imperfecta dicitur, in qua nulla deuiantibus pœna sancitur.[x] *Si quis aduersùs ea fecisset, nihil vltra, quàm improbè factum, adiecit lex.* vt est apud Liuium. Et sic responsum est argumento: nec sequi ex eo, vt subditus possit ipse co-

r Ambr. apol. Dau. c. 10. & 16.

† Macr. 1. som. 10.

s Suet. Tyb. 67. Tac. 6. ann.

t Meursii.

u Cuia. 1. fra. Vlp. & Macr. 2. somn. vlt.

x Liu. lib. 10.

gere principem in leges: nec esse nouum, vt lex imperfecta dicatur. Superest verò decimum ab auctoritate varia. [y] De Cæsare, cuius multa egregia recitarat, hæc Suetonius: *Prægrauant tamen cætera facta, dictaq; eius: vt & abusus dominatione, & iure cæsus existimetur.* [z] Audeo & Virgilii hîc notare auctoritatem: qui contra Mezentium pluries pro illius ciuibus: *Quos* IVSTVS *in hostē fert dolor.* IVSTÆ *quibus est Mezentius ira. Ergo omnis furiis surrexit Etruria* IVSTIS. Atq; de poëtarum auctoritate, magna autem Maronis dixi ego nō vno loco. [a] Affero & illud Traiani huc, principis longè laudatissimi: qui quum præfecto prætorii (vti mos erat) insigne potestatis traderet pugionem, monuit eundem crebrò in hæc verba: *Tibi istum ad munimentum mei committo, si rectè agam: sin aliter, in me magis,* &c. [b] Valet à facto principis argumentū. neq; dici tunc valet, exemplis iudicare non oportere. At affero etiam auctoritates Theologorum vtriusq; sectæ. [c] Ecce sic Lutherus magnus concedit, minori magistratui licere quandoque resistere superiori. [d] Sic Martyr doctissimus probat, quod Macedonibus, Romanisq; restiterunt aliquando Iudæi: [e] Sic nobilissimus Beza adfirmat, non prohiberi pios, legibus, & auctoritate piorum magistratuum fretos sanæ religionis libertatem armis quoq; tutari posse. [f] Sic etiam in contraria secta Molanus, causas esse aliquando rebellandi. & in his, quibus euertitur publicus status, gentes

y Suet. Cæs. 76.
z Virg. Æn. 8.x.
a A. Vict.
b Pan. c. 2. de præsumpt.
c Sleid. lib. 8.
d Mart. 1. Sam. 27.
e Bez. Io. 18.
f Mola. 4. de fi. hær. ser. 5. 12. 13.

gentes retinere sibi ius frenandorum regum. & esse obligationem mutuam inter regem, & regnum: vt se mutuò contineant in officio: neque totam reipublicæ administrationem solus princeps sustineat, sed supremum eius gradum. Vt verò contra parentem filio, ita subdito contra principem detur actio. Atque sic iste multa.[g] Sic & Aquinas alibi, atq; in opere de regimine principum. vt in quæstionibus illustribus notat Vasquius. Et is etiam sic nominat non neminem interpretum iuris nostri. † Et sic Couarruuias sentire videtur, dum scribit, non posse principem priuari à populo, nisi lapsum in grauissimam tyrannidem. Et sic auctoribus munita quoq; hæc pars est, historicis, poëtis, principibus, theologis, iurisprudẽtibus. Et huic tamen etiam responderis argumento facilè. Dic ad historicum non[h] quæ Gentiles fratres scripsêre pro Cæsare:[i] quæ maior plurima quoque subuertit. & quum nec de Cæsare quæstio est, at de illo enunciato, *& abusus dominatione, & iure cæsus existimetur.* De hoc iudicio quæstio est, siue de auctoribus huius iudicii. Et dic igitur, iudicium fuisse inimicorum, id est liquidò nihili. Iudicium Suetonii fuit, & senatorum. quibus malè contra ducem partium aduersarum credemus. Adi & ad Cardanum in encomio Neronis. quo libro sanè multum teneor, & puto, plurimùm defendi Neronem iustè. Scilicet in

g Vasq.1.ill. 8.

†Cou.pr.q.1.

h Alb.1. de ar. Rom.4. Scip. or. pro C.Cæs.

i Alb.1.de ar. Rom. 11. & lib.2.c.4.

k Tac. in prin ann. & in prin. hist. facto multa, in iure multa iustè negantur. [k] *Veritas pluribus modis infracta, odio aduersùs dominantes. Neronis res, postquam occiderat, recentibus odiis compositæ sunt.* inquit Tacitus. Sic alii defendentur principes: in quos vim facere seditiosi velint. *Quis princeps apud nos* (Cardanus ait) *regnauit è Vicecomitum, aut Sfortiadum familia, quem non aliquis ciuis noster, etiam sine causa, sed sola ambitione, ferro aggressus sit? Pauci certè.* Addit ille ad causas, SEMPER CORPORI GRAVE EST CAPVT. [l] Et tamen, si venter membris reliquis non onerosus apparuit, dicente Menenio: Καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν. Cur non & caput suo honore habeamus, causa nulla est. Quod si verò aliam adhuc solutionem argumenti desideras, ecce do aliam, quod non rex ille erat, sed Cæsar. vt ipse de se respondit. Magistratus erat, siue dictator, siue consul, siue quis alius. Nec dominationis arcana, & re ipsa verissimum regnum faciunt eum in præsenti quæstione principem, sed tyrannum; & iudicium quidem iustificant supradictũ: cæterùm non concludunt in principe. Magistratus, qui dominatione abutitur, vim iustè patitur. Ergo & princeps? Negatur. Quæ ad Suetonium. Ad Virgilium breuiùs. Nescire nos, quibus regnauerit legibus ille Mezentius. [m] Thusci regem non habebant. Si Seruio credimus. Ergo iste rex fuerit veluti magistratus. Sequitur de Traiano. * Sed & est responsum, illum fuisse imperatorem, non regem. Aut etiam egerit ille,

l Liu. lib. 2. & 1. Cor. 12.

m Seru. Æn. rep. 8.

* Bod. 1. de rep. 8.

quod

quod ius non erat, at potiùs relaxatio iuris principalis. Et ita laudetur. cur enim laudaretur, si rem egit nō nouam? si nihil largitus de suo est? [n] In eo autem, quod ius non fuit, potuit idem sibi, non aliis præiudicare. [o] Et itaque nec verum sit, hoc casu posse à facto principis iudicari. * *Vt, si princeps iuratus falleret, subditi contra eum arma caperent:* clausula noua, quam Papa quidam poni alicubi voluisset. Nunc veniamus ad Theologos. Quorum iudicium reiicio ego primùm veluti latum non à peritis istius iuris, non à iudicibus propriis secundæ tabulæ. Et fremant isti, quantum possunt, stat mea disputatio, quæ abiudicat Theologis eam iudicationem. At reiicio eorundem hîc iudicium, veluti latum (quod negari nequit) ab ipsis partibus, certè à partium studiosissimis. Tu credes hîc nouissimo Bellarmino? qui turbat cum subditis, turbat cum principibus omnia, vt omnes tandem faciat sub manibus, imò sub pedibus Papæ. Tertiò autem respondeo ego Theologis, moueri ipsos sine forti ratione in rem tantam: vt apparet ex his, quæ diximus, & quæ nunc dicenda supersunt. Verùm & respondeo Theologis supradictis singulis. Atque Aquinas illud non dicit: vt Vasquius respondet. Et ego addo, ridiculum esse, citare eum doctorem de regimine principis, quod opus eius doctoris non est. [p] vt docet alicubi Sigonius. Ad Lutherum respondeo, ipsum variasse in ista defi-

[n] *Not. l.* digna vox.
[o] *Dec c.* ad hæc. *de post. prel.*
* *Bod.* 5. *de rep. vlt.*
[p] *Sig* 17. *de reg. Ita.*

q Ceph. conſ. 457. r Dec. conſ. 165. Ceph. 45. Bar. l. 25. de legi.

nitione. vt apud Sleidanum eſt. [q] Doctori autem inconſtanti non ſtari, certum nobis, & receptum eſt. [r] Quicquid cõtra hoc dicant alii, & Decius, poſteriori eſſe ſtandum ſententiæ: Cephalus ei, quæ dicta ſit in ætate maturiore: & alii id genus alia. de quibus in alio opere à me diſputatur. Sed & fundamento vano innixa eſt Lutheri poſterior iſta opinio, quod audierit à iuriſperitis, Legibus eſſe permiſſum, vt magiſtratus minor ſuperiori nonnumquam reſiſtat. quod ipſe antea ignoraſſet. Nam quæro ego, à quibus ille id audierit. Aut ſi de magiſtratibus loquebantur, non eſt hoc rapiendum ad principem. Loquebãtur de imperatore: qui eſt magiſtratus. Loquebãtur de feudatariis: quorum alia ratio à ratione ciuiũ, & principis eſt. Etiã de reſiſtendo loquebatur Lutherus, non de vim faciẽdo. Etiam de non parendo contra Deum. quæ alia quæſtio eſt. & in qua nec procedit, aut verum eſt Lutheri dictum ibidem, quod Euangelium leges politicas nõ impugnat. At ad Lutherum plus ſatis. Ad Martyrẽ aio, neq; illũ ſatis explicare de vi, qualisnam eſſe iuſta poſſit. Sed & mouetur ab exemplis vel debilibus, vel hîc minimè concludẽtibus. Num enim quia Iudæi Macedonibus, & Rom. inferentibus ſtatuas ſibi repugnarũt, ideo repugnarunt iidem iuſtè? aut nos hodie Chriſtiani poſſumus principibus noſtris repugnare iuſtè? Nec enim erant Iudæi ſub Macedonum, Romano-

manorumve ditione ita constituti, vt nos sumus sub eo principe, quem hîc consideramus, qui sub suis legibus, sub suis magistratibus cuncta regat. [s] Iudæa nõ fuit prouincia ante Vespasianũ. & in re religionis sũmã retinebat libertatẽ. Bella autem, de quibus sensit Martyr, omnia antea fuêre. Macedones etiam minus iuris illic habuêre. vt ostẽdit liber 1. Machabæorum. Quod de isto exemplo. * Alterũ Ambrosii, non cedẽtis Valentiniano templũ pro Arrianis, in quo vis fuit nulla, ad rem nõ fuerit. Etiã ausim negare, Ambrosio ius fuisse, negare templum imperatori. [t] Sacra enim hæc sunt principis, nõ episcoporum. Tanto ausim audentiùs, quãto intelligo, maximũ in episcopis nostris lumen, & qui in concionibus non dominatur modò, sed & est assiduissimus omniũ, Thobiã Matthæũ Dunelmẽsem probare sententiam hanc: ad Ambrosii nõ accedere alia facta erga principẽ nõ dignissima. Et sic alia sunt Martyris, de non obediẽdo cõtra Deum, sine vi. Illud conclamantis populi ad arma ꝓpter priuilegia sibi sublata, aut est aperte falsũ, & seditiosum: aut inducitur magis ad excitandũ amorem, ac zelum religionis neglectæ præ quam alia terrena sunt. Vos (dixerit Martyr) conclamatis ad arma, si quid terreni vobis eripitur. pro religione autem adserenda nihil tentatis. Quæ verba vim non probant. Sed & ad Martyrem satis. Ad Bezam veró, quod si leges vllibi sint, quibus cõfidere (*legibus freti*) possimus, certè idẽ nos

[s] *Alb. 3. de iu. be. 2.*

* *Ambr. ep. 33.*

[t] *Alb. 3. de iu. be. 6.*

quoq; dicemus, & quilibet dicet audenter. Beza prudenter de legibus immiſcuit. Beza ſemper prudenter. lege eius epiſtolam ad peregrinarum Eccleſiarum in Anglia fratres: qui vim iſtam ſanè probarunt, etiam Synodo habita. [u] *De magiſtratibus* (inquit) *inferioribus, an poſſint ſuperiori ſe opponere, ſi is ſpoliet ſubditos priuilegiis, premat tyrannide, periculoſum ſit tradere, noſtris præſertim temporibus: & ex plurimis & grauiſſimis circumſtantiis iudicandum.* Sic Beza in his partibus non eſt. quem tu omnibus illis fratribus vnum longè præferas optimè. Quid nunc Molani diſceptationi reponimus? Negamus retenta illa frena in principes. Ipſe doceat, non dicat. Quæ ſi docet, ipſi aſſentior. Doceat, mutuam obligationem inter principē, ac ciues hanc eſſe, vt ſe mutuò contineant in officio. * Ego audio Bodinum dicentem, eſſe abſurditates incompatibiles, vt modò princeps, modò ſit populus dominus. De filii actione in patrem, minus nihilo eſt. Hîc enim nunc de vi quæritur. quæ filioq; aduerſùs patrem negatur. Et ita etiam Molano eſt factum ſatis. Noſtris interpretibus dicam, eos de tyranno loqui conſueuiſſe: quæ differt quæſtio à noſtra. conſueuiſſe loqui de principibus tamquam ſubditis Papæ: quæ eſt infamis poſitio. [x] Alciatus cenſet ſic, poſſe regem regno priuari, qui nec per ſe, nec per magiſtratū ius reddit. † Et idē Iaſon, atq; alii, quos idem citat, & ad quos ſe refert. Sed etſi per Papam id fieri poſſet, etiā

[u] Bez. ep. 24.

* Bod. 1. de rep. 8.

[x] Alc. c. 10. de off ord.

† Iaſ. l. 3. C. de proc.

ne

ne posset per populum? Sed & Bartolus in ea opinione contra Alciatum est. Sed omnia nostrorum aliena hîc sunt, aut infirmissima. Adi ad Vasquiũ. Adi ad Texeram, qui electiuum docet regnum Portugalliæ. Et itaq; nostri malè illinc * perius canonicum doceant idem de omni regno. Bellè idem meus amicus Papam vellicat. Sic autem nihil pro ista parte est: licèt dictũ nonnihil est. Et altera igitur pars vera est: nec non est adeo verbosa. Dictę autẽ & rationes antea istius sunt, dum contrariis hactenus argumentis solutiones allatæ sunt. Ecce illas primùm ostendo. I. Regula tenẽda fortiter est. Sed regula est, vt principi ne maledicamus quidẽ. ergo tenendũ fortiter est, vt principi ne maledicamus quidẽ. II. Principi fieri nequit, quod nequit patri. Sed patri vis fieri nequit. Ergo principi vis fieri nequit. III. Quum sequi peius potest, si præsens quodam modo tollitur malum, præsens malum eo modo tollendum non est. Sed si per vim tollas tyrannicum principem, aut vim opponas tyrãnidi, sequitur peius. Ergo vis opponenda tyrannidi non est. IV. Si pro matre vis non infertur patri, neque pro patria vis inferetur principi. Sed non illud. ergo nec istud. V. Eius non est, tollere principem, qui non dedit principem. Sed populus non dedit principem. ergo populi nõ est tollere principem. VI. Imperita medicatio est iniusta. Sed vis imperita est medicatio mali principis. ergo vis in principẽ est iniusta.

* c.2. de sup. negl. prał. 6.

VII. Subditus, si par medico non est, non debet mederi malo principis. Sed subditus par medico non est. ergo subditus non debet mederi malo principis.

VIII. Quod bonum non est, id faciendum non est, etsi æquum est. Sed vis hæc bona non est, etsi æqua est. ergo vis hæc facienda non est. Et nouum hoc argumentum est. quod habet tamen fundatam assumptionem in dictis ad contrariũ argumentũ primum in fine. & eã fundare iterum potest in illis, quæ per os Antonii protulit Cicero:[y] *Etsi* OMNES *molestæ seditiones iustæ tamen* NONNVLLÆ, *&* PROPE *necessariæ.* Omnes sunt molestæ; iustæ nonnullæ; necessariæ nullæ. Omnes sunt molestæ. quia cum principe pessimo sit respub. aliqua: quæ nulla est, statu toto concusso, & cõmoto sub commotione principis.[z] Quod optimè cognouerũt interfectores Cõmodi, dum de morte principis, quem & fato functum persuadere volebãt, nõ ante spargendos rumores existimarunt, quàm prouisum de nouo principe foret.[a] Optimè disseruit Brutus, exacturus Superbum: vt ne quid tentaretur contra tyrannum priùs, quàm esset constitutum, quis regeret rempublicam magistratus: & idem à quo crearetur: & reipublicæ status quis esset futurus. Optimè docent illæ rationes, quæ principatum ex successione pręferunt principatui ex electione. Sed nunc probemus enunciatum: quod vulgaribus mille clamoribus obuiam it, atque resistit. Æquo antistat

y *Cic. 2. de orat.*

z *Herodia. lib. 2.*

a *Diony. lib. 4.*

bonum. [b] Vt sic vsucapio, ius bonum, valuit. Sic decimatio exercitus. Sic supplicium familiæ, occiso domino. Ad quæ Tacitus: [c] *Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod contra singulos vtilitate publica rependitur.* [d] Sic rei iudicatæ paretur, etiam iniustæ. [e] *Multa iure ciuili contra rationem disputandi pro vtilitate communi recepta esse, innumerabilibus rebus probari potest.* [f] Etiam, quod nec æquum, nec iustum est, recipitur, si bonum est. vt cū quis sine culpa sua, ex alterius delicto plectitur. de quo alii, & nos in disputatione alia. Et octauum sic est argumentum. IX. Etiam nonum argumentum est: id est, antea hac disputatione non indicatum. quod si singulis asserimus vim istam licitam contra principem, simul statuimus talem reipublicæ formam, qualem nullus hactenus nouit. Sed hoc absurdum est. ergo vis ista asserenda non est. Aut quisquamne est, qui non statuat absurdum, statuere rempublicam ex rege, & singulo regni ciue, quæ non cadit sub vllam speciem reipublicæ? Aut quisquamne est, qui regem absolutæ potestatis intelligat, & tot simul Ephoros sibi, quot habet ille subiectos? Nouam rempublicam, sed commodam. in qua rex sit subiectissimus. ipsi subiecti boni timeant semper, ne quid REGI fiat, quod turbet omnes. ipsi subiecti ambitiosi nunc noua lege armati

[b] *l. 1. de vsurp.*
[c] *Tac. ann. 14.*
[d] *l. 65. ad Treb. l. 6. de exce. r. 1.*
[e] *l. 51. ad le. Aq.*
[f] *Cast. l. 1. de iust.*

* Corf. de po. reg. p. 1. q. 3. meliùs possint cupiditatibus suis operam dare. * Magna abusio, dominam ancillari, ancillam dominari. Execrabile delictum, quando serui volunt, potestatẽ in dominum exercere, *&c.* quæ nostri in quæstione nostra tradunt latè de principe tyrannicè agente. Neque ego tamen latiùs prosequor hoc argumentum.

X. Auctoritas pariter plurium hâc stat. Audi Platonem, & Ciceronem: [g] *Tantũ cõtendere in republica oportet, quãtum probare tuis ciuibus possis.* VIM *neque parenti, neque patriæ afferri oportere. Id enim Plato iubet, quem ego* VEHEMENTER *sequor. & qui, hanc causam sibi fuisse, ait, reipublicæ non attingendæ: quod cùm offendisset populum Athieniensem propè iam desipientem senectute: cumque eum nec persuadendo, nec cogendo regi posse vidisset, cùm persuaderi posse diffideret,* COGI *fas esse nõ arbitraretur.* * Audi & Sallustium: *Vi regere patriam, aut parentes, quamquam & possis, & delicta corrigas, importunum est.* [h] Scio, Platonem imò scribere, parentes cogendos, qui amiserint mentis potestatem. † Et esse eos, qui principem tyrannicum furioso assimilent. Sed vt nos principi verè furioso curatorem damus, & vim fieri cum furiosis vsitatam: ita negamus, sæuum hominem esse furiosum, aut homini sæuo dari curatorem. Hac igitur Plato stat, & Cicero [i]. Hac stat Bartol⁹: qui docet, nullã esse posse causam iustã rebellãdi, aut resistendi principi. [k] Hac stãt alii nostri, quos nominat, & sequitur Castaldus, & Corsetus, item Vasquius. Et verò si id non licet (quod tractat Castaldus) contra imperatorem, minus licebit contra reges

g Cic. 1. fam. 9.

* Sallust Iug.

h Pla. ep. 7.

† Vind. co. ty.

i Bart. consi. qui sint reb.

k Cast. de imp. q. 82. Bod. 2. de rep. 5. Cors. d q. 3.

reges potestatis absolutæ. Ne sibi imperator, ne imperatori alius abblandiatur de nescio qua eius excellēti potestate: cuius sane est minor, quàm alterius cuiusquam regis. Inepta disputatio, an de iure reperiantur alii extra imperatorem, & Papam, qui superiorem non recognoscant. ineptissima definitio, quæ negat.[l] & tamen magnorum interpretum ea sunt. Ineptiunt (sed sequuntur ius canonicum) in Papa: quem hîc iudicem faciunt principibus: itaq; abiudicant iudicationem populis.[m] Paulus à Castro prudētiùs distinguit tempora: atq; olim potuisse à populo imperatorem deponi concludit. quod ad ea facit, quæ ego de Cæsare antea respondebam. Hoc tempore quid possit populus, id indefinitum relinquit Castrensis nobis. Et nobis tamen videntur custodes hodie esse imperatoris, Septemuiri Electores, atque alii ordines imperii. Videtur & medium tempus spectandum, quū arcanis omnibus dominationis omissis imperatores omni modo erant reges. Atq; de his satis. Addo Theologos hîc.[n] veteres Theologos, quos cito in Disputationibus bellicis.[o] nouos Theologos, quos plures dicit Franciscus Ripa, & in his etiam concilium Constantiense.[p] Qui autem contrarium volunt, isti de tyranno loquuntur & Theologi, & iurisperiti: in quibus Aquinas, & Decianus. Addo Theologis Bezam iterum: cuius hæc sunt aurea verba: [p] *Aliud est, magistratui*

[l] *Imo. l. 3. de his, quæ in te. del. Io. And. c. 2. de imm. eccl.*

[m] *Castr. l. 7. de legi. l. 1. de const.*

[n] *Alb. lib. 1. de iu. be. c. 2.*

[o] *Rip. c. 5. de rescr.*

[p] *Decia. 7. pr. 5. Cons. d. q. 3.*

[q] *Bez. Rom. 13.*

impia præcipienti, vel iniqua etiam per subiectos exequi volenti, non obsequi: aliud, suo magistratui vim intentare. Nam illud quidem nobis faciendum est, istud verò nefas est. Vim tamen magistratui non infert, qui tyrannidi manifestæ opposita, & PVBLICA auctoritate cuiusque ciuilis STATVS sancita remedia, sanctè, & necessariò vsurpat. Cæterùm qui Origenem legerit in hunc locum, comperiet hinc quoque Anabaptistas sui furoris principia hausisse; aut illum certè iisdem furiis olim fuisse agitatum, quibus hodie Anabaptistæ. Si publicæ leges status vim permittant, eo solo casu vim probat Beza. aliâs accusat veluti furiosam, & Anabaptisticam. Abeant potiùs magistratu, si magistratus sunt, & patriâ abeant, quàm vt per arma resistant principibus. Sic Beza. Tu, mihi alibi dictum, adde hîc, omnes, etiam summos magistratus respectu principis censeri priuatos. Sic Franciscus Iunius: *Omnes iniurias à magistratu suo potiùs ferunt boni, quamuis atrocissimas, quàm vt in eum inuehant sermone, scripto, opere, ad ordinis, & pacis publicæ perturbationem.* Quid homines calumniantur Caluinistas? † Et Caluinus hâc stat, & stant nostri primores. vt docet Bodinus verissimè: & idem disputat nobis latissimè. Calumnia in nostros certior, quàm in Philosophos olim fuerit.[s] quos defendit Seneca.[t] At huc adde tu Carturitum: qui scribit, omnē hîc præcisam esse occasionem, dum ait Ecclesiastes, *Vbicunque verbum regis est, ibi dominatio. ecquis dicat ei, quid facis?* Et sanè, si Ecclesiastes non docet, non aduersandum regi, quia ille potētior est, * ἐπεὶ πλεόνεσσιν ἀνάσσει, hoc docet, non aduersandū, quia

[r] F. Iu. de transl. imp. lib. 1. c. 2. vers. 49.
† Bod. 2. de rep. 5.
[s] Sen. ep. 74.
[t] Cart. eccl. 8.
* Hom. Ilia. 1.

quia ius non sit. Quæ à verbo Dei ratio potentissima hîc repetita Paulo in epistola ad Romanos: Διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν. [u] Huc addatur vir nobilissimus, qui tractat quæstionem hanc latè, dominus *de la Nouë*. & sic scribit, obtemperandum fuisse Pharaoni: qui Ebræorum bona rapiebat, qui corpora consumebat. Scribit, obtemperandum fuisse Tiberio, Caligulæ, Neroni, tyrannis exsecrabilibus. scribit, displicere quidem Deo immensùm, quod libido, & furor hominum facit à Diabolis calefactus: cęterùm aboleri hinc nihil de ea subiectione, quæ superioritatibus debetur. Scribit, humiliter nos esse oportere etiam in medio confusionum horribilium, & in Deum respicere. Scribit, per Philosophorum quidem pręcepta, & vetera Romanorum instituta, atque Græcorum dari longè amplius ius populis vindicandi se aduersùm tyrannidem: at Christianos patientiores esse debere. nam qui tolerantiam adeo vehementer iubet Deus, promittit is simul, oportunè se prouisurum miseris, & calamitosis. Scribit sic plura. Scribit, fuisse semper magnam populorum felicitatem, si quarta regum omnium pars fuerit virtutem secuta. Et tu igitur vim probabis in reliquos? & rempublicam vexabis omni fere tempore? [x] Nam alius, etiam in vno anulo bonos principes posse perscribi, atq; depingi. Quod si mihi

[u] *Nouë. disc.* 10.

[x] *Vopisc. Aurel.*

respondeatur, non de vi in quemlibet malum hîc agi, sed in eum, qui reus sit læsæ reipublicæ. ego referam, responsioni isti supra responsum esse: dum cædes plurium non esse læsio reipub. dicta est: dum Nero quoq; defensus est: dum princeps eiusmodi, Nerone tetrior, non inueniendus est. Ego scio, qui illi fuerint principes nostro tempore, in quos cusi libelli sunt de vi ista legitima, ac iusta. Et verò improbissimi fuerunt principes: sed qui nullo modo illam impleuerint mēsuram, cui vis foret resoluēda. Notādam (vt pro certo credebatur) Huralti Hospitalii sententiam: quemadmodum sanctæ illius Gallicæ coniurationis factio esset potentior, Hugonottorum defensio necessaria, sed regis causa iusta. scilicet peccare coniuratos, & Hugonottos, qui arma in regem commouerint, aut cōtra iussum regis: etsi Hugonottos tāto minus, quāto necessitas tuendæ vitæ excusatior esset cupidine regnandi illorum. Iusta illius regis causa. cuius regis? Iniusta causa Hugonottorum, quæ vim faceret regi. bone Deus, quàm bona causa tamen! Sed nulla causa iusta eius vis est. At finem isti disputationi faciamus. Est Scipionis Ammirati in Tacitum disputatio decima, eadem meæ. Est alia Regis.

FINIS.